

~~Poln Texte A. 50~~

LIII 54^d

KAZANIA GNIEZIŃSKIE

TEKST I GLOSY

Z RĘKOPISU WYDAŁ, UWAGAMI I SŁOWNIKIEM OPATRYŁ

WŁADYSŁAW NEHRING.

(Z dwiema podobiznami).

F. N. 1083.

W KRAKOWIE.

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI SPÓŁKI WYDAWNICZEJ POLSKIEJ.

1896.

Syp. 1102

Osobne odbicie z Tomu XXV. Rozpraw Wydziału filologicznego
Akademii Umiejętności w Krakowie.

KAZANIA GNIEZIŃSKIE

tekst i glosy

z rękopisu wydał, uwagami i słownikiem

opatrzył

Władysław Nehring.

W roku 1857 wyszło pierwsze wydanie „Kazań Gniezińskich“ p. t. „Zabytek dawnej mowy polskiej“ in Qu. staraniem Tytusa hr. Działyńskiego w Poznaniu; tekst odczytywał, sprawdzał i w równoległych kolumnach, oryginalnie i w nowoczesnej podał formie znany malarz i redaktor L. Jagielski, gorliwy miłośnik języka staropolskiego, jak pomiędzy innemi dowodzi jego tłumaczenie F r i t j o f a.

Wydanie to w nowszych czasach było przedmiotem dość licznych studyów, których nie ostatnim owocem było przeświadczenie, że staranne w ogóle wydanie z r. 1857 jest w szczegółach wielce niedokładne; z tego powodu i przez wzgląd na to, że dziś stało się nader rzadkiem, podjąłem się ponownego wydania. Najprzewielebniejszemu Księdzu Biskupowi Andrzejewiczowi i Księdzu Dziekanowi Katedralnemu Dorszewskiemu, którzy byli łaskawi rękopis tych kazań dwa razy przysłać na dłuższy czas do Wrocławia, winienem za to wielką wdzięczność i po skorzystaniu z tej uprzejmości z pewną otuchą oddaję ponowne wydanie, które uważam za zupełnie nowe, do publicznego i naukowego użytku.

Prace moich poprzedników ułatwiły zadanie:

J. Hanusz, Ślady niektórych odcieni dyjalektycznych w Kazaniach Gniezińskich w Rozprawach i Sprawozdaniach Wydziału filolog. Akad. Um. Krak. 1880, VII;

J. Hanusz, Wykaz form przypadkowych w Kazaniach Gnieźnieńskich, Materyjały do hist. form deklinacyi I, Krak. 1880;

Semenovič, Kritische Bemerkungen zu altpolnischen Texten, Archiv für slav. Philologie VII, 419, z dodatkami moimi;

B. Erzepki, Der Text der Gnesener Predigten kritisch beleuchtet, Poznań 1885.

Inne pobieżne, krytyczne uwagi o Kg. ¹⁾ pomijam, przytaczam tylko jeszcze moje obszernie uwagi o nich w Altpolnische Sprachdenkmäler 76—89.

Rękopis zawierający kazania łacińskie i polskie należy do ciekawszych zabytków Biblioteki kapitulnej Gnieźnieńskiej, tam dano mu tytuł *Conciones polonicae et latinae* z sygn. Ms. 24; tytuł „Kazań Gnieźnieńskich“ ²⁾ stosujący się zapewne także i do łacińskich kazań, od dawna się upowszechnił i pod tym też tytułem wydają kazania polskie i glosy polskie, znajdujące się w wielu kazaniach łacińskich.

Format kodeksu jest wielki ćwiartkowy: wys. 28,6 cm., szer. 20,4; liczba kart wynosi właściwie 190, w nowoczesnej paginacyi, na kart 186, zakradły się niedokładności przez to, że karty 110, 113 i ostatnia (luźna, niezapisana) nie otrzymały liczb, kartę zaś 149 dwa razy policzono: 149^a i 149^b. Papier jednostajnego przez cały rękopis charakteru ma znaki wodne przedstawiające łeb woli z gwiazdą nad rogami, dzwony i znak z trzema pagórkami, które podług E. Kirchnera ³⁾ i Piekosińskiego ⁴⁾ wskazują epokę z końca wieku XIV. Oprawa w deski powleczone pergaminem, na wewnętrznych stronach desek przyklejone są karty pergaminowego kalendarza z XIV wieku, z miesięcy Stycznia do Kwietnia i Maja do Sierpnia, w którym nie ma św. Wojciecha i św. Władysława, a w którym pod 8 Maja dopiero późniejsza ręka dopisała: *Stanezlai*.

Rękopis składa się z następujących oddziałów, które razem w jeden kodeks oprawiono: 1) pierwszy oddział obejmuje 14 pierwszych kart zapisanych kilku (4) kazaniami polskimi i łacińskimi jedną ręką (A) (zob. niżej), podług wszelkiego prawdopodobieństwa jest to jeden zeszyt (fasciculus) siedmioarkuszowy; 2) oddział drugi od k. 15

¹⁾ W takim skróceniu odtąd Kazania Gnieź. będą wymieniane.

²⁾ Brzymiotnik „Gnieźnieński“ zdaje się być utworzony podług łacińskiego *Gnesensis*.

³⁾ E. Kirchner. Die Papiere des XIV Jahrh. im Stadtarchiv in Frankfurt a. M. und deren Wasserzeichen, Frft. 1893.

⁴⁾ Dr. Piekosiński. Średniowieczne znaki wodne w rękopisach głównie krakowskich, Kraków 1893.

aż do k. 171a obejmuje kazania łacińskie pisane inną ręką (albo raczej przez innych pisarzy); w tym oddziale trzy zeszyty o 12, 16 i 14 kartach, aż do k. 56 włącznie, nie mają u dołu bieżących numerów (kustoszów) i w obec dalszego liczenia współczesnego, począwszy od k. 57, gdzie porządek zeszytów regularnie u dołu liczbami jest oznaczony, stanowią jakoby fragment osobnego manuskryptu (karta 56 nie jest zapisana wcale, a na k. 55 zapisano tylko 8 linii). Od k. 57 poczyna się nowy manuskrypt, pisany zawsze (przeważnie) tą samą ręką (a) na równym zawsze papierze: tu pierwszy zeszyt, zawierający kazanie o ofiarowaniu Chrystusa, bez początku, oznaczony od dołu jako drugi (2° t. j. secundus), obejmuje 12 kart (do k. 68); podobnie trzeci (do 80); czwarty (do 92); piąty (do 104); szósty do k. 114, ale tu dwie karty są bez paginacji; również siódmy (do k. 126); ósmy (do 138); dziewiąty (do k. 149b), tu przy niedokładnem obliczaniu trzeba było liczbę 149 dwa razy umieścić (149a i 149b); dziesiąty (do 161); jedenasty (do k. 173); pierwszy więc zeszyt w tym drugim, nowym manuskrypcie przy oprawie nie znalazł pomieszczenia, co widać i stąd, że tekst w tym „drugim“ zeszycie (2us) w kazaniu o ofiarowaniu Chrystusa jest bez początku; 3) trzeci oddział zaczyna się już od k. 171b i obejmuje głównie kazania polskie pisane tą samą ręką, co w pierwszych 14 kartach, i to na trzech ostatnich kartach zeszytu jedenastego i jedenastu kartach ostatniego zeszytu (k. 174 do 185), który nie ma osobnego kustosza jako dwunasty; na ostatniej karcie jego (185) i następnej 186, należącej do nowego zeszytu, z którego tylko jedna pozostała karta, zapisane są dwa kazania łacińskie; jest potem jeszcze luźna karta bez paginacji. W końcu wszyte są później, po oprawie, 4 kartki w zwykłym ćwiartkowym formacie, pisane w XV wieku, zawierające spowiedź powszechną, modlitwy i ogłoszenia z kazalnicy. Obliniowanie kart w kazaniach łacińskich jest w dwie kolumny, kazania polskie pisane są w oddziale I przez linią, w oddziale III również przez linią na kartach obliniowanych jak do kazań łacińskich w dwie kolumny; pole obliniowane wynosi 20,5 wys., 15 cm. szerokości.

Pismo kazań łacińskich w oddziale II nie jest jednej ręki, można tu owszem, odliczywszy w części III dwa ostatnie łacińskie kazania na k. 185 i 186, odróżnić trzy charaktery: pismo pierwszego pisarza (a) widać na karcie 15 i 16, potem od k. 57 aż do 171; pomiędzy k. 16 a 57 można rozróżnić dwie inne ręce: (b) i (c); w kazaniu o św. Agnieszce na k. 30 zaczyna się pismo (c). Przez cały jednakże rękopis widać jedną porządkującą rękę, i to w poprawkach tekstu łacińskiego i glosach: pisarz kazań polskich (A) poprawiał takie błędy w łacińskim tekście, jak n. p. na k. 42b, gdzie *medicinam et ppcionem* poprawiono

nad linią *per purgacionem* i w wielu innych miejscach (zob. niżej); ta sama ręka (A) wpisywała w kazaniach łacińskich wiele glos polskich (zob. niżej. o glosach). Prawdopodobną jest rzeczą, że pisarz kazań polskich (A) zebrał w jedno kazania polskie własnoręcznie pisane i kazania łacińskie, które w różnych czasach opatrywał poprawkami i glosami polskimi; równe w ogóle pismo za tem przemawia, bo choć pismo kazań polskich jest wielkie i energiczne i pozornie wyróżnia się od poprawek i wpisów w kazaniach łacińskich, to jednakże charakter pisma jest ten sam; również przemawia za tem równa w tekście i w glosach ortografia, przemawiają także za takim przypuszczeniem i inne właściwości.

Kazania łacińskie są następujące:

1. Kazanie na Wielkanoc k. 6a do 8a.
2. kaz. o św. Janie Chrzcicielu 8a do 11a.
3. kaz. o św. Maryi 12a do 14a (z glosą pol.).
4. koniec kaz. o św. Andrzeju k. 15 do 16b (z glosami pol.).
5. kaz. o św. Barbarze 16b do 19a.
6. kaz. o św. Mikołaju 19a do 22b (z glosami pol.).
7. kaz. o poczęciu NPMaryi 22b do 23a.
8. kaz. o św. Maryi 23a do 24a.
9. kaz. o św. Maryi 24a do 26b.
10. kaz. na Boże Nar. 26b do 28b.
11. kaz. o św. Stefanie 28b do 30b (z glos. pol.).
12. kaz. o św. Janie Ewangelście 30a do 32.
13. kaz. o św. Młodziankach na k. 32.
14. kaz. o św. Tomaszu na k. 33b.
15. kaz. o św. Sylwestrze k. 35a.
16. kaz. na dzień narodzenia Chryst. k. 36b.
17. kaz. na tenże temat (Parvulus filius etc.) 37a.
18. kaz. w dzień obrzezania Chr. 37b.
19. kaz. o Trzech Królach 38a.
20. Kaz. o św. Męczennikach k. 39a.
21. kaz. o św. Agnieszce k. 39b.
22. kaz. o św. Pawle k. 40b (z glos. pol.).
23. kaz. o poczęciu NPMaryi k. 43a.
24. kaz. na poświęcenie kościoła k. 46b (z glos. pol.).
25. inne kaz. na tenże temat k. 48b (z glos. pol.).
26. kaz. o św. Macieju k. 51b.
27. kaz. na Zwiastowanie k. 52a do k. 55 (z glos. pol.), tu dwie białe karty.
28. koniec kaz. o ofiarowaniu Chr. k. 57a (z glos. pol.).
29. kaz. na dzień obrzezania k. 58a.

30. kaz. na epifanią k. 60b.
31. kaz. w dzień obrzezania k. 63a (z glos. pol.).
32. kaz. na epifanią k. 64b.
33. kaz. o św. Fabianie i Sebastyanie k. 66a.
34. kaz. o św. Wincentym k. 67b.
35. kaz. o św. Błażeju k. 69a (z glos. pol.).
36. kaz. o św. Agacie k. 70a (z glos. pol.).
37. kaz. o św. Tomaszu k. 71b.
38. kaz. o św. Sylwestrze k. 72b.
39. kaz. na Boże Nar. k. 74a.
40. kaz. o św. Dorocie k. 74a (z glos. pol.).
41. kaz. o św. Walentym k. 75b.
42. kaz. in cathedra s. Petri k. 76a.
43. kaz. o św. Macieju k. 77a (z glos. pol.).
44. kaz. o św. Grzegorzku k. 78b (z glos. pol.).
45. kaz. o św. Longinie k. 80a.
46. kaz. o św. Benedykcie k. 80a.
47. kaz. na Zwiastowanie k. 81a.
48. kaz. in coenam Domini k. 83a.
49. kaz. o męce Pańskiej k. 84b (rozmowa św. Anzelma z NPM.).
50. kaz. o męce Pańskiej k. 90b.
51. kaz. o Zmartwychwstaniu k. 90b.
52. kaz. o św. Ambrożyu k. 91a.
53. kaz. o św. Jerzym k. 92b.
54. kaz. o św. Wojciechu k. 94b.
55. kaz. o św. Marku Ewangelistcie k. 96a (z glos. pol.).
56. kaz. o św. Piotrze męcz. k. 97a.
57. kaz. o św. Filipie i Jakóbie k. 99a. (z glos. pol.).
58. kaz. o znalezieniu św. Krzyża k. 100b. (z glos. pol.).
59. kaz. o św. Janie k. 103a.
60. kaz. o św. Stanisławie k. 104b. (z glos. pol.).
61. kaz. o św. Dominiku k. 106b.
62. kaz. o św. Barnabie k. 108b.
63. kaz. o św. Wicie i Modeście k. 109b.
64. kaz. o św. Janie Chrzcicielu k. 110a. (z glos. pol.).
65. kaz. o św. Janie i Pawle męcz. k. 111b.
66. kaz. o św. Piotrze Apostole k. 112a.
67. kaz. o św. Pawle Apostole k. 114.
68. kaz. o św. Małgorzacie k. 115. (z glos. pol.).
69. kaz. o św. Alexym k. 116b.
70. kaz. o rozesłaniu św. Apostołów k. 117b.

71. kaz. o św. Maryi Magdalenie k. 119b. (z glos. pol.).
72. kaz. o św. Jakóbie k. 122a.
73. kaz. o św. Krzysztofie k. 124a.
74. kaz. o św. Piotrze w okowach k. 125a.
75. kaz. o św. Stefanie k. 126b.
76. kaz. o św. Dominiku k. 127b.
77. kaz. o św. Wawrzyńcu k. 130a.
78. kaz. o Wniebowzięciu NPM. k. 133b. (z glos. pol.).
79. kaz. o św. Bartłomieju k. 135b.
80. kaz. o św. Augustynie k. 137b.
81. kaz. o ścięciu św. Jana k. 138b.
82. kaz. o narodzeniu NPM, k. 140a.
83. kaz. o św. Krzyżu k. 142b. (z glos. pol.).
84. kaz. o św. Mateuszu k. 144b. (z glos. pol.).
85. kaz. o św. Wacławie k. 146a.
86. kaz. o św. Michale k. 147b. (z glos. pol.).
87. kaz. o św. Franciszku k. 149a.
88. kaz. o św. Jadwidze k. 150b. (z glos. pol.).
89. kaz. o św. Łukaszu k. 152a.
90. kaz. o jedenastu tys. panien k. 153b. (z glos. pol.).
91. kaz. o św. Szymonie k. 154b. (z glos. pol.).
92. kaz. na dzień Wszyst. Świętych k. 155b. (z glos. pol.).
93. kaz. na dzień zaduszny k. 157b.
94. kaz. na tenże temat k. 159a.
95. kaz. o św. Elżbiecie k. 161a. (z glos. pol.).
96. kaz. de novo sacerdote k. 162a.
97. kaz. na tenże temat k. 163b.
98. kaz. o św. Marcinie k. 164a. (z glos. pol.).
99. kaz. o św. Cecylii k. 165b. (z glos. pol.).
100. kaz. o św. Klemensie k. 167a.
101. kaz. o św. Katarzynie k. 168b. (z glos. pol.).
102. kaz. o św. Julianie k. 185.
103. Legenda sancti Ignatij epi et martyris k. 186 (niedokończona).

Kazania łacińskie pochodzą z końca XIV wieku, tego dowodzi papier z tej epoki i pismo, szczególnie w skrótach. Kazania polskie nie wiele są późniejsze; przypisek umieszczony r. 1436 na brzegu w kazaniu o św. Wojciechu (k. 95b) ręką odmienną od wszystkich innych oznacza termin ad quem, kodeks sam wraz z kazaniem polskimi mógł dawno już przedtem być oprawiony, stanowiąc całość złożoną przez pisarza (A); że się to stało w niedługie lata po napisaniu kazań łaciń-

skich w oddziale II, dowodzi papier przez cały rękopis równy, również pismo; znak wodny dzwonu wygiętego, otwartego od dołu z widocznym sercem znajduje się w oddziale I (n. p. k. 1) i II (n. p. 165), znak dzwonu podłużnego z trzema ramionami w górze i końcem serca u dołu powtarza się przez cały manuskrypt, znak zaś wodny przedstawiający trzy pagórki z wysoką żerdzią widoczny jest w oddziale drugim i trzecim. Pismo i ortografia przemawiają też za epoką około r. 1400 lub nie wiele co późniejszą.

Tekst kazań łacińskich jest bezwzględnie przepisywany, tego dowodzą przedewszystkiem błędy, n. p. *maligo* (k. 44) zam. *maligno*; *decolatus fuit cum heriodade* (k. 139) poprawione na *collocutus*; *rex britannie nomine notus* (k. 153b) z poprawką *maurus*; *gloria dantis* (157a) poprawione na *dignitas*, *in platea* (161b) poprawione na *in palatio*; *horrendum et depositum* (161b) poprawione na *despectum*; *vultus* (k. 162a) popr. na *vulnera* i t. d. Przepisywania zapewne też dowodzi to miejsce w kazaniu o św. Dominiku, gdzie pomiędzy znakomitymi i zasłużonymi mężami zakonu św. Dominika wymienieni są „*Janco in Cracovia*“ i „*Vislaus in Vratislavia*“ zam. *Jaxo i Ceslaus* (k. 128a). Dowodem przepisywania są także glosy, jak n. p. w kazaniu o NPMaryi (k. 12a): *probacio uel exemplum*; w kazaniu o św. Agacie: *ego sum crudeliter cruciata uel lacerata* (k. 71).

Kazania Gniezięnskie łacińskie należą przeważnie do rzędu kazań uczonych: temat wzięty z pisma św., po największej części z ewangelii, daje mówcy assumpt do obmyślanej dyspozycyi ze szczegółową partycyją, z częstem odwoływaniem się do miejsc z pisma św., do legend, jak n. p. w kazaniu o męce Pańskiej, gdzie są przytoczone rozmowy św. Anzelma z NPMaryją, i anektodycznych powieści, które często bardzo obszernie są przytaczane, jak n. p. w kazaniu o św. Krzyżu, o Żydzie, który, zabłąkawszy się nocną porą w drodze, w chwili trwogi przeżegnał się znakiem Krzyża św. i t. d. (k. 102b), albo o pewnym świętym kuszonym od dyabła w postaci pięknej kobiety.

Autorem, przynajmniej znacznej liczby kazań, o ile to sądzić można w tak obszernym magazynie kazań, był prawdopodobnie zakonnik z zakonu św. Dominika, Polak, który głosił zasady i mniemania swojego zakonu, n. p. o niepokalanem poczęciu NPMaryi i objaśniał je powieściami, jak o Helsiniuszu, który wysłany od króla angielskiego do Danii, na morzu w chwili niebezpieczeństwa ślubował święcić uroczystość Poczęcia w Grudniu (k. 46), albo o kleryku za czasów Karola, króla Francuskiego, któremu ukazała się NPMaryja, napominając, aby uroczyscie święcił święto ubłogosławienia (*sanctificationis*) w Grudniu i obiecując Królestwo Niebieskie (k. 22) i t. d. Tenże autor wspomina

w kazaniu o św. Dominiku świętych polskich swojego zakonu. Zresztą mało jest miejsc, oprócz w kazaniach o św. Wojciechu i św. Stanisławie, które do Polski się odnoszą; takim zastosowaniem do polskich stosunków zdaje się być wzmianka o urzędach wojewodów i kasztelanów, których królowie wynoszą do tych godności (k. 76b).

Że te łacińskie kazania Gnieźnieńskie wygłaszano po polsku, nie ulega wątpliwości; tego dowodzą liczne w nich glosy polskie i takie przypuszczenie potwierdzają nasze ogólne o średniowiecznym w Polsce kaznodziejstwie wiadomości (zob. niżej).

Kazań polskich jest dziesięć:

1. Kazanie na Boże Narodzenie k. 1.
2. inne kazanie na Boże Nar. k. 2a do 5b.
3. kaz. o św. Janie Chrzcicielu k. 11a do 12a.
4. kaz. o św. Maryi Magdalenie k. 14a i b (pomiędzy kazaniem 3 i 4 są dwa kazania łacińskie, zob. wyżej).
5. kaz. o św. Wawrzyńcu k. 171b i 172a.
6. kaz. o św. Bartłomieju k. 172b do 174a.
- 7 i 8 dwa kazania na Boże Narodzenie k. 174a do 177a.
9. kaz. o św. Janie Ewangeliście k. 177b do 178b.
10. inne kazanie o św. Janie Ewangeliście k. 178b do 184b.

Kazanie 7 i 8 w manuskrypcie przedstawia się jako jedno, jednakże, jak pokazuje tekst na str. 20, na dwa je rozłożyć należy.

Kazania te polskie, podobnie jak łacińskie (zob. wyżej), są nierównej objętości: dłuższe i krótsze; te krótkie zawierają tylko szkic, główną myśl i dyspozycją do obranego tematu. Kaznodzieja zresztą już w XIV wieku dodawał spowiedź powszechną, modlitwy i ogłoszenia, jak wigac w porządku wszytym na końcu kodeksu na kartkach z XV wieku. Powyżej wypowiedziałem zdanie, że kazania polskie spisano około r. 1400 lub nieco później, początek ich jednakże jest znacznie rychlejszy; są one bowiem kopią kazań z XIV wieku, jak już na pierwszy rzut oka starożytna ortografia znać daje (zob. niżej), którą pisarz (A) z uznania godną sumiennością przejął. Widoczniejszym zaś dowodem przepisywania są błędy, opuszczenia w tekście, glosy i inne wskazówki; nie ostatnią wskazówką przepisywania jest ta okoliczność, że kazanie drugie (na Boże Narodzenie) ułożone jest w roku, w którym święto Bożego Narodzenia przypadało na poniedziałek: „*Allecz wczora pefne wejczy fô(cz ony) nam bily pouedzany rzekôcz tako: Jfczy iutrze prdze (sic) do nasz mily xpt... Allecz dzifza gefcze pefneysze nouiny nam bily... przynefzony*“ (2a, 20); podobna wskazówka jest w kazaniu o św. Wawrzyńcu: „*ve fczoragfze ewe mowy rzekôcz tako: Qui facit voluntatem*

patris“ etc. (171b, 9). Obie cytaty naprowadzają na domysł, że dwa te kazania były dosłownie przepisane, bez względu na dni kalendarzowe.

Błędów i opuszczeń, które tylko z przepisywania mogły wyniknąć, jest dużo. Opuszczam tu takie błędy, jak *f svgega vstha* zamiast *f svoga vstha* (7), *speueualy* (1), *bogegely* (7), zam. *speualy*, *bogely*¹⁾, przytaczam inne więcej przekonujące. Imię *Zebel*, imię jednej babki przy narodzeniu Chrystusa (4a, 10) pisarz przepisał błędnie *Gebal*; w kazaniu 1. w miejscu *isczy szō nathsza sbauiczel... narodzył* (1a, 18) wyraz *nathsza* niedbale przepisany zamiast *na th(ē) sz(v)a(t)* l. pod.; nazwę góry *Synay* pisarz poprawił (174b, 7), napisawszy naprzód błędnie *syon*; *stoueda* poprawił na *spoueda* (174b, 16); *mu* poprawił na *mū* (184a); *przes daru* poprawił na *przes dara* (174a, 21), ponieważ tak zapewne było w oryginale; *dwocz mokō* napisał błędnie zamiast *dwogōcz mōkō* (178a, 24); w ustępie *chosczy ge bylo yma* (sic) *drusyana svano* ostatni wyraz przekreślił i poprawił na *dzano* (183a, 22); zdaje się także, że ustęp *kalady prelath malbi szō o crifdō kosczielnō y tesze o uarō... fszōcz* (178a, 3) fałszywie jest odpisany zamiast *wgōcz* (ująć) i t. d.

Liczniejsze są opuszczenia. I tak wyrazy *tako vōcz gescy on to bil pricasal* (3a, 25) dodane są później na brzegu; w kazaniu 7 stoi na k. 174a w ostatnim wierszu o Żydach, że z Egiptu wyszli „*a cdisz vōcz*“... a na odwrotnej stronie pisano dalej bez związku „*przyszly, tedy morze*“ i t. d.; opuszczone tu słowa „*ony szō byly do morza*“ dopisane są później dołem na brzegu na końcu 174a; w temże kazaniu przeoczone były dwa wiersze i wpisane na dole 175b, 29; w kazaniu o św. Janie cały wiersz „*ga mastha, grody y dzedzynny*“ opuszczony i wpisany między liniami i na brzegu (182a, 2.); ustęp w kazaniu 2. dołem na brzegu z odsyłaczem dopisany „*A tako vōcz, gdisci gest bilo*“ (4a, 11) nie jest dodatkiem przez przepisywacza proprio marcie przypisanym, ale, ponieważ w tekście konieczny, sądzić należy, że był przy przepisywaniu opuszczony i później dodany; w ustępie kazania 5 „*ysze szō... narodzył a trzeczegocz dna... smarthyfstal*“ (171b, 21), brakuje czegoś, zresztą całe to zdanie jest niewykończone; dość często ten lub ów wyraz opuszczono, jak *roszneual* (173a, 1), *mouil* (175a, 3), *vcinila* przy wyrazach (*Maria*) *dzysza gest szō matuchna svemu szinkovy* (177a, 20), *rzecl* (177b, 8), *prosil* (183b, 23) i t. d., natomiast zdarza się, że pisarz przez nieuwagę, zapewne przy przepisywaniu, te same wyrazy powtarza, n. p. *tako rzecl* (182a, 14) i gdzieindziej.

¹⁾ Liczby tu w nawiasie przytoczone oznaczają kazanie, inne poniżej przytoczone oznaczają stronę kodeksu i wiersz.

Obok błędów i opuszczeń dowodzą także przepisywania glosy w tekst wciągnięte, mianowicie *dobre vesticzy y dobre noviny* (2a, 2); *gospodŃ albo komorŃ... nagŃla* (3b, 25); *svich nok* (sic) *nanegsze* (sic) *stopy... ne rosmoczyly* (174a, 4); *nŃcznicy nŃczni* (182a, 24); inne glosy nad tekstem wpisane, jak *tuđu* (*svathu*) (2a, 28); *veszual* (*nagotoual*) (4a, 9); *glosz sz nebosz* (*nebesky*) (5a, 28) i t. d. niekoniecznie tego dowodzą. Inne jeszcze niedomagania tekstu wynikły z przepisywania, i tak w kazaniu 10 (184a, 28) zdaje się być następstwo zdań błędne, należyty porządek powinien być taki: 1) *ysze thy* (*dze*) *nigednŃ stronŃ ne moiesz tutha bicz semnŃ*, 3) *Alle thy drzewe masz vmrzecz*, 2) *yszecz tutha sadny clouek vmrzecz ne moesz*; przy tem domyślać się wolno, że pod 1) ma być *nigednŃ sprauŃ* zamiast *stronŃ*, co także dowodzi przepisywania. Podobnie w kazaniu 4. o św. Maryi Magdalenie, w tym ustępie: *ne tego dla maria magdolana gest szŃ... f(e)cha dopuscila, isbichom szŃ my gych tesze dopuscily, alle bog nasz tego szachouag, ise gdisby sly duch nektorego... f błŃd szauotl, macz gŃ... f pokucze nasladouacz* (14b, 12), tu *alle* powinno stać przed *ise*, więc widocznie jest niedbałe przepisywanie. W kazaniu 10 *f on* stoi nie na swoim miejscu (181b, 1); pomyłki także widoczne (185b, 18), gdzie w miejscu *pres pomocy, daru* pisarz zniszczył *pomocy*; w kazaniu 10, gdzie pisarz w słowach *A pŃsto gdis bicz* ostatni wyraz *bicz* przekreślił i pisał dalej *czy by*, przez co powstało *gdisczyby*; niedopatrzienie widać także w pisaniu *gednocz* i *gednoroszcz* (179b, 28) i na innym miejscu w temże kazaniu, (184b, 11), gdzie napisał *gest szŃ... barszo stary vydz*, ale w ciągu pisania *vydz* zniszczył.

Chociaż charakter polszczyzny w kazaniach jest jednostajny, zdaje się, że niektóre z nich przepisywane były z więcej niż jednego oryginału, jeżeli przypuszczenie jest słuszne, że przy przepisywaniu zachowano wiernie wszystkie właściwości pierwowzoru; niektóre wyróżniają się ortografią lub doбором słów: tak w kazaniu 2. przemaga forma *pirwy*, *napirwe*, gdy w innych napotyka się *pirzwy*, *napirzwe* (w starożytnej pisowni *pirsuŃ*, *napirsue*); dalej forma stopnia wyższego *więcszy*, *nawięcszy*, gdy w innych kazaniach *więtszy* *nawiętszy*; słowo *czynić* pisze się tu *czynycz*, gdzieindziej zwykle *cinicz*; w kazaniu 10. spotykają się *yma* zamiast *ymŃ*, *wszyćki* zamiast *wszytek*, *wszytćki*, *kegdy* zamiast *kedy*, *dziedzinna* zamiast spodziewanego *dziedzina*, formy starożytne *we zdrowi*, *weseli*, i formy zaimka *si* (*stien*) samodzielnie użyte: *szezo dna i sego roku* (184b, 21); spotyka się też *v swe mily matuchny* zamiast *mily* (180a, 4). I w innych kazaniach można dopatrzeć się odrębnych właściwości.

Czy kazania Gniezięskie polskie są oryginalne czy tłumaczone z łacińskich? na to pytanie na razie co do wszystkich stanowczo odpowiedzieć nie łatwo. (O kazaniu 2. na Boże Narodzenie pisałem w *Archiv für slavische Phil.* XV, 529 n., że jest niewątpliwie ułożone wedle łacińskiego kazania 10. w naszym kodeksie (k. 26 n.); zależność polskiego tekstu od łacińskiego jest uderzająca, miejscami tekst polski jest dosłownym tłumaczeniem; więcej swobody jest w zależności kazania 10. od kazania łacińskiego 12. o św. Janie Ewangelście w Gniez. kodeksie na k. 30, ale wzorem jest niewątpliwie to kazanie łacińskie, myśli i całe ustępy są z niego wzięte¹⁾. Są też ślady wyrażenń wedle łaciny w innych kazaniach, n. p. *on szo na szkonczenu svatha vkaszal przyez k nam* (1b, 2); *xpt gest gy (człowieka) szeme (z ziemi) byl stworzil psto isbicz on byl skromny* (174a, 10), gdzie wzorem był wyraz łaciński *solidus* nietrafnie przetłumaczony (zob. tekst). Wogóle kazania polskie w układzie, w sposobie wykładu i w całym charakterze nie różnią się od łacińskich, należą także do rzędu uczonych w swojej subtelnej partycyi („rozdzieleniu“ 2a, 30), przystroju legendowym i symbolicznem zastosowaniu; nawet kazanie o św. Bartłomieju pomimo skarcenia za „bartodzieja“ ma ten sam stereotypowy układ i to samo wyposażenie treści; porównania wzięte z życia rycerskiego wskazują na obce pochodzenie treści.

Podobnie jak jednostajny papier i jedna porządkująca ręka widoczna w charakterze pisma i innych szczegółach, tak też i ortografia, przeważnie równa w tekście i glosach jest wskazówką względnej starożytności tekstu polskich kazań Gniezięskich. Znamieniem starożytności jest przede wszystkim znany w starszej epoce sposób wyrażania obu

¹⁾ Jeszcze w jednym miejscu widać zgodę, początek bowiem kazania 10. o św. Janie Ewangelście (178b, 24 n.) zgadza się z początkiem łacińskiego kazania o św. Janie Chrzcicielu na k. 8a, które pisała ta sama ręka, co kazania polskie. Początek ten brzmi tak: *Erit magnus coram domino, luce. Nota quod gabriel angelus commendat beatum iohannem in his multis (?) uerbis, et tum specialiter... primo a magnis miraculis, que fecit deus cum ipso, antequam nasceretur in hunc mundum et quum fuit in hoc mundo et quum decessit ab hoc mundo, quia maiora mirabilia, que deus unquam fecit cum aliquo sancto, fecit cum Johanne baptista prius quam nasceretur et quam fuit in hoc mundo... post mortem suam. Secundum commendat ipsum propter magna opera que sanctus Johannes fecit propter dileccionem, quam habuit ad deum, quia maiora opera, que unquam fecit aliquis homo super terram, fecit beatus Johannes propter deum...*, odtąd podobieństwo ustaje. To kazanie łacińskie ciągnie się przez trzy karty (8 — 10) i jest bez końca, na słowach bowiem: *Ecce quanti meriti fuit sanctus urywa się tekst łaciński, na karcie zaś 11. idzie kazanie polskie o św. Janie Chrzcicielu; w manuskrypcie niczego nie braknie.*

nosowych samogłosek przez *o*, jak w ps. Flor., rzadko tylko występuje *o* z przekreśleniem, w tym względzie także przypominając psalterz Flo-ryański; w kilku tylko miejscach są wyjątki uwagi godne: w kazaniu 5. raz zachodzi (*dzerszcz*) *var o kresczyganska* (obok *var o kresczygansko*, co się spotyka kilka linii poniżej 171b, 14); *imię* pisane jest raz *yma* (183a, 22); w kazaniu 2. zachodzi raz *pincz thyszocz lath* (4b, 6); w kazaniu 10. spotykamy (183b, 15) *na gego modliłfe*, co byłoby bardzo wyjątkowym; wreszcie w kazaniu 5. zachodzi *na prong o szaueszycz* (173a, 7). Te kilka odstępień od reguły można złożyć na karb przepisywacza, który też w głosach pozwalał sobie pewnej swobody, w oryginale kazań zapewne wszędzie było *o*.

Samogłoska *u* wyraża się zwyczajnie na początku wyrazów przez *v*, w środku przez *u*, na końcu bez reguły przez *u* lub *v*, n. p. *krołu nebeszkemu y tesze naszym xpoui milemu*; końcówka *wu* zwykle pisze się przez *w*, jakoby podwójne *v*, n. p. *krolestw, na dw* (4b, 25); *f, sw* (4b, 22) obok *sfv* (5a, 23).

Samogłoski *i* i *y* wyrażają się dowolnie przez obydwie litery tak, że między *i* i *y* w piśmie niema różnicy (*narodzil* i *narodzil* w kaz. 2), widać tylko skłonność pisania litery *y* na końcu wyrazów; w niewielu razach zamiast *i* lub *y* pojawia się *ii* lub (na końcu wyrazów) *iy*: *pastiirze, uczyniily, velikim nebeszkim veszeliim, s krolefniy, panni y* i t. d.; bardzo rzadko pojawia się *ÿ*: *przes pomoczy* (172a, 35); *gresznÿ ludze* (178b, 11); *matuchny* (179b, 13); *od srothnocÿ* (181a, 27); *ku wyszokoszczÿ* (2a, 32); *manÿ* (183b, 19); *svimÿ prygaczoly* (182b, 4); być może, że to jest swoboda, której sobie pozwalał przepisywacz, w oryginale snadź tego nie było.

Pochylone samogłoski w pisowni nie różnią się od prostych, sładów t. zw. długich samogłosek niema.

Przechodząc do spółgłosek, winniśmy przypomnieć znaną zasadę ortograficzną z XIV wieku, że niema różnicy pomiędzy twardymi i miękkimi głoskami: *pene, pōkny, mastho* i t. d. wymawiano *pienie, piēkny, miasto*; ta praktyka niewyrażania miękkości jest w KG. tak konsekwentna, że *dusy o* acc. sg. (181b, 11) za błąd lub właściwość przepisywacza poczytać należy.

W obrębie spółgłosek ortografia niejednokrotnie zastosowana jest do wymowy; ta fonetyczna ortografia pojawia się przedewszystkiem na końcu wyrazów: *podluk* (4a, 8; 176b, 28); *bok* (deus) (4b, 29; 175a, 4); *okrōk* (5a, 20); *spouecz* (172a, 14); *nok* (174b, 4); *bōcz* (bądź) (1a, 13; 176b, 26); zwykle także *oth*, również także w formach jak *poszetl spatl, szauotl*, gdzie w wymowie końcowe *l* słabą miało egzystencją; zresztą wszędzie na końcu wyrazów *f* zamiast *w*: *dzif* (5a, 25); *mof*

(175a, 24); *obyczagof, grzecof* i t. d.; niekiedy także w środku wyrazów przed spółgłoskami stoi tenuis: *bapcze* (babce, dualis) w kazaniu 2; *luczmi* (12a, 1; 181b, 3); *geczmy* (jedzmy) (172b, 21); *bōczcze* (182a, 26); *bōczdze* (172b, 7); *nōcznicy, nōczny* (182b, 17); *nath, poth* i t. d. także w środku wyrazów¹⁾ zatrzymują *t*: *nathtończ* (5a, 32); *przethsvō mathkō* (4b, 12) i t. d. W obec tej praktyki słaba spółgłoska na końcu wyrazów stanowi mniej więcej wyjątek: *blōd* (14b, 16); *grob* (181a, 26); *bog*, najczęściej pisane przez *g* i *i*; częściej spotyka się słaba spółgłoska w środku wyrazów przed inną spółgłoską: *podszobō* (3a, 35); *odtegotho* (175b, 30); *odkupicz* (2a, 23); *odmaual* (177b, 9), *odpueda* (177b, 27) i *i*. Wobec wspomnianej skłonności wyrażania słabej spółgłoski na końcu i w środku przed spółgłoską przez mocną uderza *bogadstwo* w trzech miejscach: 5b, 28; 173a, 27; 183a, 3. i wielokrotnie w glosach²⁾; *przeczedi* (184b, 7); *naduńdsze miłoszerdze* (181a, 19) i wreszcie *ve dcy* (175a, 13); *ve dcy* (180b, 26) t. j. *we czci*, co z dyssymilacją mogło być *we tczy, strowie* (14b, 21) zamiast *zdrowie* stósuje się zapewne do wymowy.

Pomiędzy *n* i *ń*, *l* i *ł* niema różnicy; *ven, przesen* znaczą *weń, przezeń*; *był, były* znaczą *był, byli*; *ale* pisane jest nieskończenie wiele razy *alle*, z jednym może wyjątkiem: (178a, 6).

Do wyrażenia spółgłosek *s, z*, miękkich *ś, ź, ć* i złożonych im pokrewnych użyto kombinacji z spółgłoską *z*, więc *cz, sz, dz, rz*, podobnie jak w psalterzu Floryańskim, jednakże bardzo często *c, s, d* i *r* bez *z* jest w użyciu jakoby zabytek z dawnej praktyki ortograficznej, na co przykładów jest wielka obfitość: *człowiek* zawsze pisze się *clouek*; *grzech, grzeszny, dziw, dziwny* bardzo często *grech, greszny, dif, difny*; uwagi godną jest rzeczą, że litera *z* osobno, sama dla siebie, nie zachodzi, chyba w *Yezabel, zacharias*; brzmienie *z* wyraża się przez *sz* albo przez *s*, n. p. *s pucy, kaszal*.

Przechodząc do szczegółów, możemy zaznaczyć w dość wielkiej różnorodności pewną symetrią i pewne ortograficzne nawyki. Głoska *d*, jeżeli nie przypada na koniec wyrazu, pisze się z reguły przez *d*, jednakże osobliwszy zachodzi wyjątek w tem, że także przez *dz* i to dość często: *dzał* (zam. *dał*) (5a, 5); *sziiin boszy gest był dzan* (3a, 1); *była dzana mocz* (177a, 6); *dzaly* (zam. *daly*) (173a, 22); *o gednem dzarze* (171b, 29); *spuedzal* (t. j. *spowiedał*) (14a, 33); *s wodzy* (174a, 8);

¹⁾ Jednogłoskowe przyimki piszą się razem z swoim wyrazem.

²⁾ Ortografia w glosach z pewnymi wyjątkami jest taka, jak w tekście (zob. wyż); pisarz w ogóle sumiennie z oryginału przepisywał; w tekście n. p. nie użył litery *z* samodzielnie, ale w glosach,

vynydzó (wynida) (4a, 28); *bedza* (zam. *Beda*, *venerabilis*) (11b, 30); *Judzasz* (14a, 26). Jestto jakaś uboczna ortografia, która może poszła stąd, że naodwrot *dz*, *dź* wyrażają się także przez *d*. Zwykle piszą się one przez *dz*: *narodzeniu*, *vydzócz*, *ludzem*, *miłoszerdza*, w słowie *dziać*, w zdaniu tak często zachodzącem *cości mu (je) imię było dziano* (n. p. Augustus, Sibilla), lub w os. 3. cz. ter. *dzie* i t. d., jednakże nie rzadkie są przypadki, gdzie zapewne wedle starej ortografii *dz*, *dź* wyrażone są przez samo *d*: *difny* (3a, 5) etc. kilka razy; *gdesbicz* (3a, 20); *przeuedecz* (3a, 24); *porodila* (zwykle *porodziła*) (4a, 11); *narodicz* (175b, 29); *porodifsy* (176a, 28); *f duró (w dziurę)* (172b, 18); *dysza (dzisia)* (177a, 12); *digseg* (sic) (176b, 28); *dysegszy* (177a, 5 i 11); *sderszecz* (182, 3); *gedzyniy* (12a, 14) zapewne czytać należy *jedziny* (zwykle *gediny* (1b, 33 i gdzieindziej).

t bardzo często pisze się przez *th*.

Głoska *k* pisze się zawsze we wszystkich pozycjach przez *k*, tem bardziej uderza użycie litery *c* na ten cel, jakoby w dalszym ciągu dawniejszej praktyki: *clóczal*, *poclóknofszy*, (3b, 11); *rzecl*, *rzecla* zwykle tak się piszą, czasem *cdisz*, *cdiszcy* (zapewne *kdy* n. p. 173a, 9) i *crisz* (ale *krysz* 177b, 9); oprócz tego *przycrila* (5b, 18), ale *prykril* (174b, 25); *przycładem* (14a, 23); *pricład* (183b, 18); *crifdó* (178a, 4). Z dawniejszej epoki zostało także zapewne użycie *c* na wyrażenie głoski *cz*, tak pisze się zawsze *clouek* (zob. w.); *dostathcicz* (12a, 16); *cisto* (174b, 17); *cysty* (kilka razy 179b, 3 i t. d.); *rospacy* 14b, 10); *cuartecz* (2b, 26; 181a, 7); *mócyly* (178b, 2); *necystothy* obok *czystota* (179b, 10); *racil*, (184b, 20); *vcinyl* (14a, 26); *vcinila* 177a, 22); *vcinily* (183a, 8); *vcinky* (178a, 11; 179a, 13); *clonky* (174a, 14); *poszycil* 183b, 24); wedle dawniejszej także rutyny zapewne zostaje w użyciu *ch* na wyrażenie głoski *cz* w wyr. *chvoraki*, *chuarthem* (4b, 13), zresztą *ch* występuje dość rzadko jako dawny znak głoski *c* w wyrazie *co*, *cości* (pis. „*chosczy*“) (1a, 20; 2a, 28; 26, 14. i tak zawsze); *ć* jeden raz pisze się przez *ch*: *strogich* (178a, 11); *ć* zwykle wyrażone jest przez *c* lub *cz*: *gaczem* (t. j. *jacieśm*) *namnegszy poszel* (1a, 15); *gaczem wasz bok* (sic) (175a, 3); *naprzecif*, *dzeczy*, *smerczó* i t. d., również *c*: *dzeucza* etc.; *króleuicz* czytać należy *królewic*; końcówka *ś* pisze się przez *szcz*, *ści* na końcu przez *szy* albo *szczy*; wyraz *wieści* pisze się raz *vestczy* (2a, 2) (o *ascy* i t. d. zob. niżej). Niektóre osobliwości dotyczące się głosek *k*, *cz* i *ć* przedostały się zapewne z dawniejszej epoki do KG.: *slychake* (słychacie) zachodzi (1a, 3); *ks* wyraża się przez *x*: *xószó*, *xódzzy* (t. j. *księdzi*, księgi), *xobe* (2a, 5) i t. d., gdzie więc w *x* mieści się *k*, natomiast w wyrazie *nie* bardzo często powtarzającym się w postaci *nix* zapewne także starożytne *cs* się znajduje, gdzie *c* ozna-

cza *cz*, tak że mojem zdaniem wypada czytać, jak w psalterzu Flor., *niczs*. Niezwykły pojaw jest prawie konsekwentne zanikanie głoski *ć* lub *c* w formach słowa *chcieć*: *chesz*, *che*, *chemy*, *cheli*, *chalo*, *chōc*, tylko kilka razy napotykamy brzmienie *ć* lub *c* uwzględnione: *chczala* (4a, 10); *nachczō* (zamiast nie chcę) (172a, 8) i t. d., zob. słownik; pewne podobieństwo z tem mają formy *cuarty na cze*, *pōty na cze*, zam. *na czcie*, *cōie* t. j. dziesięcie (4b, 13); *czesō* zam. *czcie się* legitur gl. (153b), wreszcie także *okrził*, zam. *okrzcił* (172b, 28); uwagi godna forma słowa *chcieć* z niezwykłą assymilacją jest *czcesz*, zamiast *chcesz* w dekalogu wierszowanym: *A czceszszly myecz laszką mogyą*, Porząd. III.

Głoski *s* i *z* i im pokrewne miękkie lub złożone piszą się, jak już powiedziano, przez *sz* albo *s* (*sz* zwykle na końcu wyrazów): *nalasł*, *barszo* (*bar-zo*), *szaprafđō*; *sin* albo *szin* (*szin*), *nasz* (*nas*); *fszythky*, *prisetł*; *sly* (*śl*), *kaszny* (*kaźni*); *bosze*, *przesegnag* i t. d. Skutkiem zrównania brzmień *s* i *z* przyimki *s* i *z* nie pokazują różnicy, tak że niewiadomo, czy *sz nebosz* czytano *s niebios*, czy *z niebios*; pomiędzy *przes daru*, a *przes mōkō* niema różnicy, tak wybitnej w psalt. Flor.; w obu pomnikach zresztą niema przyimka *bez*, który mojem zdaniem jest nabytkiem z ruskiego dopiero w wieku XV. Bardzo często powtarzają się wyrazy *yscy*, *tesczy*, *chosczy*, *gdisci* (pisane także *cdisczy*), *takesczy*, *ascy*, (*asczy*), o których zbyt jednostajna pisownia nie daje wskazówki, czy pisarz wymawiał *iźci* czy *iści* i t. d.; być może, że tu rozróżnić należy, i *aźci* (obok *aszecz aźec*), *teźci* oddzielić od innych. Znana właściwość pisowni staropolskiej, że w wyrazach złożonych z przyimkami *z*, *s*, *roz* głoska *z* lub *s* (*sz*), spływa w jedno z spółgłoską *s*, *sz* zaczynającą drugą część złożenia, lub drugi wyraz, i tu w KG. się powtarza: *stōpīł* (176b, 8; 181b, 4); *rōstōpyło* (174b, 2); *rosłany* (180a, 19); *roszrzyło* (2b, 19); tak też *szobō* zamiast *s szobą*; *svō panō* (*z swą panią*) (183b, 20) i *przesvōtego angola* (*przes świętego anjoła*) (174b, 9).

Głoska *rz* wyraża się z reguły przez *rz*, n. p. *przes* albo *rs*, n. p. *gorske* (172b, 17); *napyrsue* (173a, 27), ale w bardzo wielu razach, prawdopodobnie wedle starszej pisowni samo *r* starczy na to, w szczególności zdarza się to w niektórych wyrazach, jak *krysz* (*crisz*), *krescy-gansky*, bardzo często w *pres*, *pred* i *grech*, *greszny*, choć w tych dwu ostatnich wyrazach nie bez dość licznych wyjątków (*g(e)ch*, *g(e)szny*) jest także tyle co *grech*, *greszny*; obok tego występują sporadycznie *prycz* zam. (*prycz* t. j. *przyjść*) (1b, 25); *pridō* (174b, 12); *prysly* (174b, 7); *prysetł* (175a, 1; 180a, 20) i gdz.; *pricza* (2a, 7); *prigōcz* (2a, 5); *naprothku* (2b, 33); *rymane* (5a, 3); *prycry* (175b, 11); *prikasane* (175b, 30); *stregly* (176b, 5); *crifđō* (178a, 4); *pryrofnala* (178a, 19) i t. d.; bardzo wiele razy w kazaniu 10. począwszy od k. 179;

sdrucmy (172b, 20) i *gdz.* może do tych przykładów nie należy; skrócone *ḡsto*, które zawsze tak się pisze, raz jeden wypisane jest *presto*. Wyjątkowym sposobem *rz* wyraża się przez *rsz*: *napyrszue* bardzo często, czasem *czesaszrz*, oprócz tego *kostarsz* (12a, 6); *patrszmy* (172a, 2); *od(r)szuczy* (172b, 8); *berszcze* (175a, 8); *maczersz* (175a, 3); *tvarsz* (3b, 17) i *gdz.*

Spółgłoska *w* wyraża się rozmaicie, *v*, *w*, *u*, *f*, i to tak, że w ogóle na początku przed samogłoską używa się *v*, w środku pomiędzy samogłoskami bardzo często *u*, na końcu i przed spółgłoską zawsze *f*: *vasz* (was), *dzeuicza*, *śloua*, *dzif* i t. d. (*neuerzila* w kazaniu 2. ma *u*, bo głoska *w* stoi w środku pom. samogł.); w środku po spółgłoskach a przed samogłoską panuje znaczna różnorodność: *chwala* i *chuala*; *stworzene*, *stworzene*, *stworzył*; *sue maczerze* (4b, 25), ale *v swe matuchny* (12a, 3); *cuartecz* obok *chvorakemu*; *kroleftstw*, *dw* (dwu) (4b, 5a), *dwcz* i t. p. już wyżej wspomniane; *verze* zamiast *v verze* (175b, 4); *veszelu* zamiast *v veszelu* (14a, 17) i t. p. tłumaczą się, jak wyżej *s sobō*, zamiast *s sōbō*. Jak już powiedziano, na końcu wyrazów i przed spółgłoską *w* wyraża się przez *f* stosownie do wymowy: *dził*, *mof* (zob. wyż.); *fcho-du* (2b, 12); *fszyszek* (2b, 28); *frzyme* (w Rzymie) (2b, 21); *fczora*, *ftiorecz* w kaz. 10, zwykle *ffthorecz*; *difne* w kazaniu 2. kilka razy; *szafszecz* (11a, 24) i w wielu razach, czasami także po spółgłosce, n. p. *sfv* (5a, 23); różnica między *svathloszcz* a *osfecza* w kazaniu 1. zapewne jest przypadkowa.

Głoska *j* jest stale wyrażona przez *g*: *gego*, *sgavam*, *pokog*, *pefnegsze* i t. d. Jest to stara pisownia, której się trzymał pisarz KG. wedle innego systemu ortograficznego, aniżeli ten, który w psalterzu Flor. zastosowany został, zob. *Archiv f. slav. Phil.* II, 419 n.; tylko wyrazy *iusz*, *iusze*, *iutrze*, *namwie* (3b, 20) piszą się przez *iu* i *ie*; uwagi godna rzecz, że imię *Jan* zawsze jest pisane *gan*, imię zaś *Judasz* przez *Judasz* (*Judzasz*), również warto zaznaczyć, że *idzie* pisane jest przez *gydze* (2a, 20), imię zaś konsekwentnie przez *ymō*; podobnie jak *gydze* pisze się *gynako*, *ginszy*, *gysty*, i w środku *krescygansky*, *strogyla*, *rosmagity*, *postogy* (183b, 18), czytane zapewne *jinako*, *postoji* i t. d.

Przez starożytną ortograficzną szatę przezierają właściwości starożytnego języka, n. p. w sylabie *-ir-* pomiędzy spółgłoskami, w formach z asymilacją: *królewi*, *powiedal*, w tematach jak *królestwo*, *wiekuję*, *wszyciek* i i., w formach jak *ludziem*, *wiesielim*, *miedzy dwiema domoma*, *stychacie*, *dzie* i t. d., w syntaktycznych pojawach, jak n. p. *swym synkiem chodziła* i t. d. Razem z każdą z tych cech starożytności idą pokrewne uwagi godne właściwości, którym się bliższa wzmianka należy.

Głoska *ir* pomiędzy spółgłoskami pojawia się stale bez wyjątku w słowie *cirpieć* i w wyrazach *pirzwy*, *napirzweć*; *pirue* (2a, 6), *napiruecz* (2a, 33; 5b, 8) zdają się być starą postacią; raz w głosach zachodzi także *vtwirdził* (161a); pojawia się także *i* przed *r* lub *rz* w wyrazach *pastirzom* (2b, 7); *szyrokosczy* (2b, 27); *roszyrzyło* (2b, 19); *vmiragò* (12a, 4). Natomiast następujące wyrazy, stósownie do ustalonej już dawno wymowy piszą się przez *e*: *szmercz*, *szercze* (*sierce*), *miloserdze* i *dzerszecz* (zawsze tak), również *kresth* i *krescygansky*. Warto uwagę zwrócić na fonetyczną stronę wyrazu *stúnice* (*sluncze*) w kazaniu 2.

Osobliwszem znamieniem fonetycznej strony języka Kg. jest wyrażenie bezpośrednio miękkiego *g'* przez *dź* (pisane *dz*), tak że wymawiano *dzinąć*, *ubodzi*, *drodzie kamienie* i t. d.) Wyliczył wszystkie te wyrazy J. Hanusz w rozprawie *Ślady niektórych odcieni dyjalektycznych w Kazaniach Gnieźnieńskich* (Rozprawy wydz. filol. Akad. Krak. 1880 t. VIII. str. 64 n.): *dzynò*, *vbodzy*, *drudzy*, *xòdzy*, *sludzy*, *dludze*, *drodze*, *bodzem* i *drudy* zamiast *drudzy*, i upatrywał w tem ślady dyjalektycznego wymawiania. Ponieważ w KG. niema wcale zgłoski *gi* i *gie*, więc przypuszczenie Hanusza nie jest bez podstawy, sądziłbym jednak przez wzgląd na jednostajną pisownię przez *dz*, że należy czytać *dru-dzi*, *bodziem*, *księdzi*, nie zaś, jak chciał Hanusz, *drugzi*, *bogziem*, *księgzi* i t. d.; wyraz ogień wpisany nad tekstem, w formie *ogzen* (174b, 28) niezawodnie przepisywacz czytał *ogzień*, idąc w tem za własną wymową; w głosach (70b) stoi także *ogzen*, może też *zginęła* pisarz czytał *zginęła*, bo napisał *sgdzynòła* (gl. 165b).

W słowach tematu *id* i *im* złożonych z przyimkiem kończącym się na samogłoskę *i* się zatracą, tak więc tworzy się *przyć* (*prycz* 1b, 25; 172a, 21); *przydze*, *przydzy* (imperativus), *priscza* (2a, 7); *nadzesz* (172a, 13); *nadze* (11b, 6); *nadzecze* (176a, 20); inna formacja jest *wynydzò* (4a, 27); podobnie jak *przyć* przedstawia się *namuie* (3b, 20) i *szeme* (*zejmie*) (172b, 19); por. *dostonosc* dignitas (gl. 161a).

Sylaby *je*, *cze*, *sze* i t. d. utrzymują się w KG. w wyrazach i formach *król*, *królewa*, *królewać*, w słowie *oferować*, *powiedać* i jego złożonych (*spouedzał* 14a, 33 stoi zam. *spouedal*) i w następujących miejscach: *ludzem*, *czeszarzevy*, *ognevy* (174a, 13); *f sznamenv ognevem* (174b, 29); *vòszeue mòdrzy* (172b, 8); *vòszeve przyrodzene* (172b, 16); *moyszeszevy* (175a, 23); *o sv. petrze* (177b, 4). Assymilacja w wyrazach powszechnie używanych, jak *obłok*, *oboda* (zam. *obwoda*) i t. d. rozciąga się w KG. i na wyrazy *obinąć* (*obynon*, zob. słown.) i *obiesić* (słown.).

Regularne, ale niezwykle są formy stopnia wyższego i najwyższego *vòczszy* (5a, 14); *vòczsze* (5a, 33); *nauòczszò* (4a, 28); w kazaniu 10. na-

potykają się formy *vŏthsza* (czuda 179a, 10); *nauŏthsiim* (skarbem 180b, 16), podobnie *naduŏdse* (miłoserdze 181a, 19).

Skutkiem assymilacji ukazują się formy *czwarty* i *piąty na cie*, zamiast *na ćcie* t. j. *dziesiąćcie*: *f chuartem na cze lecze, f pŏthem na cze lecze* (4b, 13) i w wyrazie *czci*: *czy any chualy szobe czynicz* (2b, 25); podobnie *cze sŏ* zamiast *czcie się* (gl. 153b); skutkiem dyssymilacji są takie formy jak *we dczy* w dekalogu (175a, 13) obok *ve czcy; sznathey* zamiast *snaćci, snadźci* (11b, 9) i *vŏtheyby* (*więć ci by*) (179b, 12). W kazaniu 4. zachodzi wyraz *nabożeństwo* w formie *f naboszegstwe*, (14a, 18), co jest dyalektycznym pojawem podobnym do tych, o których mówi Blatt, *Kleinere Beiträge zur slavischen Lautlehre*, Brody 1895, 20 n.: *mauzejstwo, plebajski, ta'jcowac, blogoslavyeysthwa* (Amandus, *Sprawozdanie kom. język. III*, 221); dwa wiersze niżej stoi *f naboszesstve*, co może być błędem zamiast *naboszestve*, jednakże i owa forma da się wyrozumieć; równoległą parą dwu postaci tego samego wyrazu jest *f szukenne pouogniky* (176b, 1) i *sukegnimy pouogniky* (176b, 22).

W słowie *sdrzucić, sdrucić* (172b, 20; 173a, 12 i t. d.) *d* stale jest wsunięte, tak że *szrucić* się nie napotyka, natomiast w słowie *rozgniewać* natrafia się forma *roszneual* (173a, 1) wpisana nad linią, z utratą tematowego *g*.

Dziwna osobliwość w tekście KG. jest użycie negacyi *nie* w postaci *na* (nia?) w połączeniu ze słowem *chcieć*, i to cztery razy w taki sposób, że o niemyślnym piśmie lub o pomyłce nie może być mowy, litera *a* bowiem jest w polskich KG. bardzo charakterystyczna i z żadną inną literą nie może być porównana: *nachczŏ* (172a, 8); *nachczal* a dwa razy (174 i raz 180b, 6). ↓

Na zakończenie ustępu o pojawach głosowniowych w KG., na przejściu do tematów nadmienić warto, że słowa *jechać* i *czekać* zawsze występują w postaci *jachać* i *czakać* (zob. słown.). W zakresie tematów słowo *królestwo* (pisane *krolestwo*) zachowuje pełną osnowę, *ubóstwo* występuje już w nowożytnej formie zamiast *ubożstwo*, podobnie *probostwo* (11b, 14); wyraz *bogactwo* przechowuje ślad starej formacji, występując zawsze w postaci *bogadstwo*: (5b, 28; 173a, 27; 182a, 3); starą postać ma temat wyrazu *kalźdy* (raz błędnie *kasźdy* 3a, 8), nowszą już *mieć*, nigdy *imieć*; zresztą słownik wykazuje znaczną liczbę wyrazów w starożytnej formie: *jako, kako, tako, tamo, tuta, juże, wszyscy, swycięć* i t. d.; słowa *zmartwychwskrzesić* i *zmartwychwstać* pojawiają się w zepsutej formie *smarthwykrzesicz* i *smarthwyfstacz* (zob. słown.).

Stopień najwyższy przymiotników i przysłówków urabia się przez przysunięcie partykuły *na* do stopnia wyższego: *namnegszy* (1a, 15); *nauŏtszy* (180b, 16); *napirsuecz* (3a, 9) i t. d.; obydwie formy, i stopnia

wyższego i najwyższego, w przysłówkach są jeszcze bez przysuniętego *j*: *vŏcze, dale* (2a, 9), *cho narichle* (184a, 12) i t. d. (zob. w słown. pod wyr. *wieliki*); bardzo uwagi godnym jest *naduŏdse* (*miłoserdze*) (181a, 19); *na* w stopniu najwyższym ma to samo znaczenie, co *nad* t. j. *supra* (por. *napis* i *nadpis*).

Formacya imiesłowu *na-szy* w słowach pierwotnych klasy I z tematem spółgłoskowym jest przejściowa: *szetfszy* (5a, 10).

W obrębie deklinacyi i konjugacyi przechowują KG. dość dużo właściwości starszego języka, dając jednakże miejsce i nowym utworom. Owe starsze przytaczam tu, o ile można, w zupełności; 1. przyp. l. p. *bracza mila* (14a, 16); *on byl star* (181a, 25); *posluzzen bycz* (3a, 30); rozumie się, że formy, jak *vczynon* (3b, 32) są i w nowszym języku używane.

W przyp. 2. l. p. rzeczowników męskich niema ustalonej różnicy między końcówką *a* i *u*: obok *vszythka* (2b, 31) pojawia się *przebithku* (3b, 14); obok *do szapadu (sluncza)* (2b, 13) występuje *do szapada* (2b, 18); obok *przes daru* (1b, 27) *przes dara* (12a, 17); raz jeden pisarz napisawszy *przes daru* poprawił na *przes dara* (174a, 21); zapisuję także *obyczaga* (4a, 8) i *barloga* (3b, 17); inne formy, jak *plodu* (11b, 33) odpowiadają formom dziś ustalonym. Rzeczowniki żeńskie z miękkim *-ja* tematem mają w dopełniaczu prawie stale zakończenie *e*: *od szeme* (2b, 1); *s szeme* (174a, 3); *do losznicze* (5a, 19); *vole bosze* (172a, 9); *dobre vole* (176b, 27); *s dzeuicze marie* (1a, 20); tak też *tegotho sbogcze* (14a, 29); raz tylko napotyka się zakończenie *i* (*y*): *s puszczy* (173a, 18); *szény* (3a, 24) zapewne czytać należy *ziem. v sue maczerze* zob. str. 20.

Przymiotniki żeńskie mają w dopełniaczu (i innych przypadkach) wszędzie końcówkę *e*, zapewne wedle normy czeskiej: *namnepsze perzinky* (5b, 21); *v swe matuchny swŏthe helsbeth* (12a, 13); *marne chualy* (14a, 20); *vole bosze* (172a, 9) i t. d.; uwagi godny jest jeden wyjątek *v swe mily matuchny* (180a, 4), tak pewnie pisarz wymawiał, w rękopisie może było *mile*.

W przyp. 3. l. p. uwagi godne są formy (*fszythkemu*) *ludu* (2a, 28; 176b, 17); *themuto ludu* (174b, 12); *ku svemu domu* (184a, 18); *krolu nebeszkemu* (1a, 30); *oslouy* (4a, 1); *ognevny* (174a, 13). Przymiotniki i liczebniki żeńskie mają końcówkę *e*: *gedne bylo ymo* (sic) *gebal, drudze salomee* (4a, 10).

W przyp. 5. warto zapisać *szyne* (184a, 12).

W przyp. 6. l. p. rzeczowniki nijakie *na-ije* mają stale końcówkę *im*: *veszeliim* (1a, 25, 26); *thvim miloserdzym* (1b, 19); *nad stworzenim* (181b, 26); *nad pouetrzim* (183b, 8); natomiast

w przyp. 7. ustaliło się w tych tematach zakończenie *u*: *v stovrenv* (3a, 9); *f sbauenu* (14a, 27); *f miloserdzu* (179a, 16); wreszcie *na pouetru(cz)* (1a, 10); podobnie *f szerczu* (4a, 33; 175a, 9 i gdz.); jedyny zabytek starszego zakończenia *i* spotyka się na końcu kazania 10: *ve sdrovu, veszely* (184b, 22). Tematy męskie na *k, g* formują jeszcze regularnie miejscownik na *e*: *f okrodze* (sic), (177b, 27); *o bodze* (180b, 7; 181b, 2); bardzo ciekawym zjawiskiem jest miejscownik *svathlem oblocze* bez przyimka (174b, 12). Żeńska forma *f pirue nedzele* (2a, 6) (prawdopodobnie także *v sue maczerze* (4b, 25), jeżeli *v* znaczy *u*, tak jak *v swe mily matuchny* 180a, 4) jest błędna; również *f syrie* 176a, 8.

W mianowniku l. mn. żywotne męskie mają końcówkę *owie* (*ewie*): *ptaskowe* (3b, 15); *oslowe* (3b, 32); *lfwowe* (180b, 10); *všzeue* (172b, 8).

W dopełniaczu pojawia się jeszcze jeden zabytek starszej epoki w *pincz thysócz* (4b, 6).

W celowniku spotyka się zawsze forma *ludzem* (n. p. 11b, 32); w rzeczownikach żeńskich tematu *-a-* albo *-ja-* zawsze końcówka *-am*: *duszam* (14b, 34; 172a, 27; 182b, 24) i *slugam* (173b, 19).

W narzędniku l. mn. pojawia się *slodzegmy* (175a, 14), a w przymiotnikach i zaimkach zakończenie *-ymi*: *polskimi slowy szó vyklada* (175b, 27), w ogóle utrzymuje się stara reguła, że przymiotniki i zaimki męskie i nijakie w narzędniku mają w l. p. *ym* (*im*), w l. mn. we wszystkich rodzajach *ymi* (*imi*), w miejscowniku l. p. *em* (*iem*): *nebeszkim veszelim* (1a, 25; 2b, 4); *svathlem oblocze* (174b, 11).

Miejscownik l. mn. rzeczowników tematu twardego pokazuje końcówkę *-ech*: *f domech* (5b, 9); *f nasich grzezech* (sic) (14a, 25).

Liczba podwójna utrzymuje się jeszcze dość obficie, przedewszystkiem w połączeniu z liczebnikiem: *dwa bracencza* (182a, 1; 182b, 26; 183a, 11); *onima dwema bracenczoma* (182b, 26); *o dwcz apstolu* (177b, 3); *due bapcze* (4a, 9); *na obe strone* (174b, 2); *na dw malu masthku* (4b, 24); również w rzeczowniku *ręka*: *rócze ge* (jej) *uschle* (4a, 19); *f sw róku* (4b, 22); *na sfv róku* (5a, 23); *sviima rókama* (4a, 18); w kazaniu 2. formy liczby podwójnej i mnogiej razem obok siebie stoją w tymże okresie: *Joseph s marió gesta do bethlehem prisla, a tedy ne mogly... sly do gednego domo* (sic), *gensze dom gest bil medzy dwema domoma vczinon, a ne mogly* i t. d. (4b, 26).

W zakresie zaimków zaimek **ji, ja, je* i względny *jen, jenže*, często z formami opatrzonymi przyrostkiem *ci*, mają znaną w starszej epoce deklinacją, poświadczoną licznymi przykładami, przyczem warto nadmienić, że *jen, ja, je* bez przyrostku *n* się używa: *naprrecif gemu* (4b, 1); *aby szó thy gó opekai* (180b, 25); *aby szó gymy ne stavily* (*slavily*)

(12a, 1); w kazaniu 10. spotyka się (183b, 23) *gyma*; *sz im* (5a, 19) jest uwagi godne przez to, że występuje bez jotacyi. Dopełniacz, celownik i miejscownik rodzaju żeńskiego l. p. ma zawsze, podobnie jak u przymiotników, końcówkę *e*, więc formy *je*, *nie*: *dzczóthko ge*; *oth ne* (5a, 12); *dal ge*; *f ne* i t. d. Forma biernika w rodzaju męskim, odliczywszy *ven*, *przesen* i t. d. zawsze jest *gy (ji)*, jeden raz tylko *go*: *at go vysluchal* (183b, 15).

Zaimek *ten*, *ta*, *to*, zwykle występuje wzmocniony przyrostkiem *to*, stąd: *oth tetho svathloszczy* (1b, 11); *thato sloua* (1a, 14); bardzo upodobanym zaimkiem jest *ten jisty* (zob. słown.); zaimki *wszytek* i *wszyciek* (*fszyczek*) mają normalną deklinacją rychlejszej epoki, n. p. w bierniku l. mn. *fszythkycz svóthe* (2b, 9); *fszythky ludze* (176a, 3).

Kiedy tak w deklinacji przechowało się jeszcze dużo form starożytnych, to w obrębie konjugacyi jest ich niewiele. Niema śladu ani aorystu ani czasu przeszłego niedokonanego (imperfectum); formy *namuje*, *nadzie*, *przyć*, o których już była mowa, świadczą nie tak o starożytności, jak raczej o dyalektycznych odcieniach; jedynie w trybie rozkazującym zostały niektóre ślady dawnej formacyi: *proszysz* (prosi-ż) (1b, 14); *przydzy* (2a, 8); *patrzymy* (14a, 16); *vykupicze* (182a, 23); *proszycze* (183a, 5), zresztą napotykJą się formy nowsze, jak *veselcze szó* (2a, 19); *patrszmy* (172a, 2) i inne.

Starożytne zabytki przechowuje jeszcze konjugacya słowa *być*: *gacesz namnegszy poszel* (1a, 15); *gaciesz wasz bok* (sic)... *chos gesmcy ga... wasz vjuotl* (175a, 3); *gakociesz* (176b, 12); *thy gesz bok* (sic) *mog* (4b, 29); *aby thy raczył* (1b, 18); *abi szó thy opekał* (180b, 25); *meli bichom* (177a, 7) i gdz.

Na tych pojawach ogranicza się spuścizna ze starszej języka epoki, zresztą w użyciu czasów, trybów i imiesłowów język KG. nie różni się od języka XV w. Co jednakże konjugacyi KG. nadaje osobliwy, zupełnie odrębny charakter, to idąca przez wszystkie kazania konsekwencya w użyciu form czasu zaprzeszłego (plusquamperfectum) w zdaniach oznajmujących na wyrażenie czynności ubiegłej, tak dalece, że rzadkie są zdania ułożone w formie perfectum. Na los szczęścia przytaczam cały ustęp z kazania 7: *A cdisz(cy) vócz tenthó gisty lud israhelsky gest(cy) on thóto mouf... vslyszal byl, tedy vócz (oni)... szócz szó bily xpa barszo bogegely* (sic), *A ku themutho... szócz ony byly tako rzeçly* (175a, 19); rozumie się, że się to rozciąga także na zdania poboczne skutkowe lub przyczynowe, przytaczające wypadki z przeszłości: *ascy svich nok* (sic) *ne socz* (sic) *ony byly rosmoczyly* (174b, 4) i gdz. Czasami jest *był*, *byli* etc. nad linią lub na brzegu dopisane, n. p. *genszcz szó gest (bil) gako dzysza narodzył* (1b, 15); *gestcy gy ona na trochó szana*

(*bila*) *poloszila* (4a, 13); *a edis(cy) szō gest tho (bilo) stalo* (176a, 23); czasami znowu dopisano *jest* lub *są*, nawet w jednym miejscu *jest* i *był*: *tenczy (gest) tako stary byl, tenczy szō (gest bil) vczynil tako mlody* (4b, 15); (niezwykła chwiejność panuje pod tym względem w zdaniach oznajmujących, że Chrystus nowonarodzony uczynił się małym lub pod.: *tenczy szō gest (on) vczynil niszky* (3a, 12) (bez *był*), poczem znowu regularnie; *tency szō gest... vczynil stary y mlody* (4b, 3) (bez *był*); *xt szō byl vczynil малы* (4b, 23) (bez *jest*); *dzysza szō on nam vrodzyl mlody* (175b, 13), dalej znowu w tymże okresie zwyczajnym sposobem: *iscy on ne telkocz gest szō on nam byl vrodzyl mlody* i t. d. Sądząc wedle powszechnego zwyczaju użycia czasu zaprzeszłego można przypuścić, że opuszczenie lub niedopisanie słowa posiłkowego *jest* skutkiem nieuwagi i niedokładności: *f pirue nedzele* (sic) *poszōdaly szō verny* (2a, 7); *Jsze dzeczōthko gest(cy) szō ono narodzylō* (2b, 34) i w niewielu innych razach. W zdaniach celowych opuszcza się *jest* lub *są* i stale tylko *był*, *byli* etc. się napotyka, jeżeli w zdaniu oznajmującym głównem lub wogóle nadrzędnem użyty jest czas przeszły: (*osla*) *ued'y isbicz ony (bily) gy przedaly... strauš na nem (bily) noszylы... tედyczby ona bila nan tsadla, abycz bila otkpoczynōla* (3b, 6); *isbicz przepovedal byl* (11b, 25); *sdrzucyl gest byl, isbicz szō vkaszal byl* (173b, 17); *isbicz svath popyszacz (bilo) mano* (176a, 3) — ale *vkaszal szō gest byl, abicz go ne gneualy* (175b, 12) i t. d.

Te nieco przydłuższe cytaty byłyby niedokładne, gdybym nie wspomniał, że one tyczą się zawsze trzeciej osoby l. p. lub l. mn. i gdybym nie przytoczył niewielu przykładów na osobę pierwszą l. p., gdzie w zdaniu oznajmującym braknie *był*: *gdisz gesm ga straczyl* (172a, 7); i *chos gesm ga vasz vyuotl* (175a, 4), w każdym jednak razie nie braknie tu słowa rzeczowego, i w tym względzie pomnik nasz różni się od Kazań Świętokrzyskich, gdzie czas przeszły w osobie trzeciej bez słowa rzeczowego się obywa; w psalt. Flor. formy ze słowem posiłkowym i bez niego w równej mierze obok siebie są użyte, por. Nehring Ps. Fl. ed. 1883, XXII, Lugebil i Jagić w *Archiv f. slav. Phil.* VII, 37 i 68.

W syntaktycznym względzie przedstawiają KG. dalej bardzo wiele ciekawych szczegółów, n. p. w uwydatnieniu treści za pomocą zaimków i przyrostków, które mają w popularnym wykładzie rzecz zrozumialszą uczynić; w tym względzie pisarz sam nad tekstem i na brzegach wiele wpisywał, z wyjątkiem tylko kazania 3. i 5. Nie chcąc uwag niezbędnych w wydaniu zbyt wielu szczegółami obciążać, ograniczam się do następujących przytoczeń.

Predykat stoi zwykle w mianowniku: *gan byl sto lath pres gednego star* (181a, 25); *Joseph chōcz* (sic)... *tetho kaszny posluszen bicz* (3a, 29), w obu razach stoi przymiotnik w formie imiennej; w kazaniu 5. stoi *Ysze gacz ne mogō bycz swōth* (172a, 19), ale w dalszym ciągu *ma bycz ne grzeszny any klōthy*, zresztą predykat przymiotny zawsze stoi w mianowniku: *xt vbodzy byl* (5b, 7); *byl barszo bogaty* (173a, 30); *maria gest ona brzemenna byla* (176a, 21) i t. d.; również przy słowach *stać się, uczynić się, urodzić się: vczynil szō gest niszky* etc. (3a, 12); *vczynil szō barszo stary* (184b, 13); *vkaszal szō gneftyvy y pry cry* (175b, 12). Rzeczownik jako predykat zwykle stoi w przyp. 6: *aby thy... ne byl pothfarczō, lychejnykem* (sic) i t. d. (175a, 16); *malczy gest on bycz pīrsvīm prelatem tocz gest papeszem* (177b, 28); *vkaszal szō byl bosziim ryцерzem* (173b, 17); *gest szō byl rodzonm* (sic) *szynem (marie) vcinil* (181a, 6), — ale w kazaniu 3. w mianowniku: *ysczy... ne bily szō luzczemerniczy*. W dwu miejscach i rzeczownik (i przymiotnik) stoją w mianowniku, jak się zdaje, z tego powodu, że predykat wyraża stały, niezmienny przymiot: *nasze czalo gest neczyste odzene* (173b, 9); *ogon gest pamōcz (obraz) smerczy* (173b, 29); (por. *cnota skarb wieczny* u J. Kochanowskiego; *najwyższy rozum cnota* u Z. Krasińskiego). Imiesłów jako predykat ma formę imienną: *obynon* (5b, 14); *stworzon* (174a, 3); *krolefstwo nebeszke gest... bilo... napelneno* (1a, 25); *pefne veschy sōcz... bily pouedzany* (2a, 21), — jednakże *ne grzesny ani tesze klōthy* (172a, 23).

W zdaniu *maria... swym szinkem chodzyla* (175a, 22) zgodnie z Semenowiczem (*Archiv f. slav. Phil.* VII, 423) nie upatruję opuszczenia przyimka *s* wedle starszej wymowy i pisowni, tylko rzadkie użycie narzędnika na wyrażenie łączności; Miklosich *Syntax* 724 przytacza z małopolskiego *chodyś ty dvoma synamy*; również uwagi godnem jest rzadkie użycie miejscownika bez przyimka: *ga iutrze do czebe svathlem oblocze pridō* (174b, 11), (por. Miklosich, *Syntax* 651 n.).

Przyimek *po* łączy się wedle zwyczaju starszej epoki z celownikiem i to w dwu miejscach: *po fszythkemv krolefstw* (1a, 5) i *po sua-thu* (180a, 18).

W konjugacyi napotyka się miejscami obok *rzekōcz* także *arzekōcz*, (np. 4b, 29; 5a, 28; 180b, 22). Imiesłów czasu terażniejszego na *ac* występuje nietylko w funkcji mianownika: *Isczy deczōthko leszōcz f gaslach* (zam. *leżące*) *gestcy... bilo plakalo* (4b, 15), ale i także 4 przyp. w połączeniu ze słowem zmysłowego wrażenia: *szōcz ony angoly speuagōcz slyszely* (175b, 24); *swē sludzy f drodzem odzenv chodzōcz vsrzely* (182a, 8); *vydzal angoly placzōcz a dyabli szō smegōcz* (182b, 19); podobnie: *nadzczce f gaslach leszōcz dzezōthko* (176b, 21); (por.

w Psal't. Flor. *widzecz vmeraiōcz* (48, 9) i *sedzōcz we czmoch sedentes* acc. plur. (106, 10) i przykłady w *Iter Florianense* 34).

Ze imiesłów łączy się w starej polszczyźnie z *verbum finitum* równorzędnie ¹⁾, dowodzą przykłady w naszym pomniku: *isecz rospacifszy* (Judasz) *f svem sbavenu y gest szō on szam bil obesyl* (14a, 27); *ona setfszy sz im do losznicze y vkaszalacz mu* (5a, 19); *przybeszafszy lofey ...y vloōcz ony gy* (179b, 26), *vslyszafszy (on) o nem thō(to) mouō y gest gy on gōl byl* (Domicianus) (180a, 25).

Słowo *naśladować*, jak jeszcze u J. Kochanowskiego, łączy się w KG. z przyp. 2: *naśladowal go* (177b, 7; 182a, 5), ale *macz gō naśladowacz* (14b, 17); również słowo *domieścić* (5b, 31); *wiarować się*, n. p. *varouacz szō grechhof* (14b, 28); *necystothy* (179b, 10); słowo *napelnić* łączy się z dopełniaczem: *byuagā dobrich obyczagof napelneny* (12a, 11), — ale w kazaniu 2. stoi *velikim veszeliim napelneny* (2b, 4) Z celownikiem łączy się słowo *nauczać* i *wiesielić się*: *at apostoli themuto nauczal* (172b, 3); *themuto szō veszelicz* (177a, 12).

Warto jeszcze zapisać charakterystyczne przykłady z zakresu składni: *dan (dań)*, *gaszczy czeszarzevy dacz byla mana* (3a, 28); *abycz mu sza to szmierz podgōcz (a by-ć mu za to śmierć podjąć)* (178a, 5); *rospacifszy f svem sbavenu* (14a, 27); *snesktorego (s nie s którego, z powtórzeniem przyimka s)* (14a, 5).

Księga kazań, którą nazywamy Kazania Gnieźnieńskie, była przez długie lata cennym podręcznikiem dla kaznodziejów, stąd tak wiele kazań łacińskich opatrzonych glosami polskimi i stąd też przyłączenie na końcu czterech kartek, z których porządek kazania wyrozumieć można; przypisek właśnie do kazania o św. Wojciechu z r. 1436 (k. 95) zdaje się dowodzić, że kazania te od dawna w Gnieźnie były w użyciu ²⁾. Ze w średnich wiekach, dawno przed epoką ułożenia KG., kazano po kościołach w narodowym języku, nie ulega wątpliwości; co było we zwyczaju w Niemczech ³⁾ i we Francyi, to miało także miejsce w Polsce. Zwracałem w *Altpolnische Sprachdenkmäler* uwagę na to (str. 39, 58, 70), że w dawniejszych czasach, przed wiekiem XIII i jeszcze w wieku XIII, poprzestawali kaznodzieje polscy na krótkim i zwięzłym objaśnianiu słowa Bożego i nauki katechizmowej z wytłuma-

¹⁾ J. Jireczek w *čas. č. Mus.* 1872, 311 i w *Nákres staročeské mluvnice* 356 n. mówi o tej właściwości jako ogólnie słowiańskiej w starszej epoce; przytoczenia Jireczka dałyby się pomnożyć.

²⁾ W Porząd. III, 1 a wymieniony jest kościół św. Jakóba.

³⁾ W Niemczech nawet sekciarze laicy kazali w narodowym języku, zob. *Linseumeyer Gesch. der Pred. in Deutschland* 1886, 124.

czeniem najważniejszych rzeczy; objaśnia nas pod tym względem synodalny nakaz arcybiskupa Swinki z r. 1285: *ut omnes presbyteri singulis diebus dominicis, intra missarum solemnia, symbolum et oracionem et salutacionem Virginis gloriosae, decantato symbolo, loco sermonis exponere populo debeant in polonico et festa indicare. Si qui adeo periti fuerint, exponant evangelium.* Z konstytucyi biskupa krakowskiego Nankera z r. 1320 widać, że właściwe kazania jeszcze w pierwszej połowie XIV wieku nie były w powszechnem użyciu. Rozumie się, że kazania polskie wygłaszane przez kaznodziejów wędrujących należały do wyjątkowych zjawisk: Berthold z Regensburga już około 1260 miewał kazania na Śląsku, do których jako tłumacza używał pewnego Franciszkanina ¹⁾. W późniejszych czasach, mianowicie w XIV i XV. wieku przybywa nam nieco świadectw o tem, że kaznodzieje polscy wygłaszali w narodowym języku kazania spisane po łacinie: tak pisze Mikołaj Łukasz z Koźmina, kapelan poznańskiego biskupa Wojciecha, że pomiędzy jego kazaniem łacińskimi znajdują się kazania po polsku wypowiedziane: *sermones vulgariter a me prolatos ad unum volumen redigerem*, zob. Patera *Časopis česk. Musea* 1880, 536 i L. Malinowski *Głosy etc.* w *Rozprawach* Wydz. filol. XXII, 343; inne podobne świadectwo Michała z Janówca przytacza prof. Brückner z ręk. bibl. Raczyńskich w *Archiv für slav. Phil.* X, str. 376 i 391. Przybywa także jeszcze nieznanne świadectwo z XIV wieku, że kazania spisywane po łacinie były wygłaszane w ojczystym języku: przeglądając mnóstwo zbiorów rękopiśmiennych kazań w bibliotece Wrocławskiej, napotkałem w jednym z nich z roku 1342: *Speculum ecclesiae, Sermones de tempore et de sanctis*, który należał do Dominikanów Wrocławskich (syg. I, fol. 467) te słowa wpisane na k. 7a. „*Ad omnes sermones debes primum versum latina lingua (sic) pronunciare, deinde paterna lingua (sic) explanare. de sto sthefano (sic)*“, poczem idzie kazanie o św. Szczepanie. Prawdopodobnie ta „*paterna lingua*“ była polską mową kaznodziei, który na końcu manuskryptu swoje imię i pochodzenie z Górnego Śląska wypisał w słowach: „*per manus Johannis de zoraw*“; w Wrocławiu zresztą utrzymywały się kazania polskie, w szczególności w kościołach klasztornych bardzo długo, zob. K. Weinhold, *Die Verbreitung und die Herkunft der Deutschen in Schlesien* w drugim tomie *Forschungen zur deutschen Landes- und Volkskunde* II, 1898, 24 n.

¹⁾ Linsenmeyer 335.

Warto także przytoczyć, że słowiańscy Benedyktyni, których Konrad II w XIV w. z Pragi¹⁾ sprowadził do Oleśnicy i którym także oddał kościół parafialny w Przeszowie (Prezow), zapewne także dbali o kazania polskie z obowiązku, jak się wolno domyślać z wyrażenia listu fundacyjnego, że w Przeszowie *verbum Dei valeant praedicare*. ✕

Ale te i inne wiadomości nie dowodzą *powszechnego* zwyczaju *kazań* polskich; w ustronnych parafiach poprzestawano zapewne na krótkim objaśnieniu pacierza, składu apostołskiego, na spowiedzi powszechnej i t. p. krótkich naukach. Na synodach, do duchowieństwa i zapewne w uroczystych wypadkach bywały wygłaszane kazania łacińskie, podobnie jak w Niemczech. Długosz wzmiankuje o polskiem kazaniu na pogrzebie króla Władysława Jagiełły jako o czemś uwagi godnem i niezwykłym; kazanie to wypowiedział Paweł z Zatora „in vulgari sermone... et dulci eloquio lachrymas excussit“ (I, 654); spodziewano się kazania po łacinie, tak jak jeszcze po śmierci Zygmunta I, o czem opowiada Orzechowski z okazji polskiego kazania Maciejowskiego. ✕

W wieku XIV, zapewne począwszy od epoki królowej Jadwigi, której gorliwość w polskiem nabożeństwie jest znana z opowiadania Długosza, i króla Władysława Jagiełły, który r. 1389 sprowadził słowiańskich Benedyktynów do Krakowa i osiedlił na Kleparzu (Długosz I, 127), spisywano także, jak się zdaje, kazania po polsku w większej liczbie, jak w zbiorze Świętokrzyskim i w zbiorze Gnieźnieńskim, które obydwie są kopiami i dają tem znać o pewnem ożywieniu na polu literatury kaznodziejskiej w ojczystym języku.

Nastęrcza się porównanie zbioru Gnieźnieńskiego z kazaniem Świętokrzyskimi, które wydał prof. Brückner w *Pracach filologicznych* III, 708 n. Tak jak Świętokrzyskie są krótkie, jakoby szkice i tylko concept, tak też niektóre kazania w zbiorze Gnieźnieńskim są tylko zarysem, n. p. 1 i 4, w których też niema wewnętrznego związku. W obu zbiorach, stosownie do ogólnego charakteru kazań z XIII i XIV wieku, kazania mają cel przeważnie moralny, nie dogmatyczny, i zgodnie z współczesnemi utrzymane są w charakterze scholastycznym, tylko że KG. treść rozłożoną na subtelną dyspozycję urozmaicają opowiadaniem z pisma św., z legend i wreszcie inne jeszcze w sobie mieszczą powieści, użyte jako argument.

Ten wogóle równy charakter obudwu zbiorów rozciąga się i do rymów, które i w Św. i w Gn. zachodzą. Pierwszym takim śladem rymów

¹⁾ Haeusler, *Geschichte v. Oels* 1883, 333; Fuchs, *Reformations- und Kirchengeschichte des Fürstenthums Oels*, 1779, 690.

w KG. jest miejsce 1a, 25): *yszcz szō gest... bilo vydżalo, galkobi szō ono* (niebo) *na ne* (ludzie) *obalicz bylo chalo*; dalej 5a, 17: *tedyz ona gest bila przygachala, a sto ryczerzof ona szobō mala*; również w następujących miejscach: *mamy szō gich* (*grechof*) *varouacz a tesze... mamy gich szalouacz* (14b, 29); *tencyz ma bycz svōthy, alle ne grzeszny ani tesze klōthy* (172a, 22); *ryczerze thento obyczag magō... ony swe stare odzene... slugam dagō* (173b, 17); *szasloniy—skloniy* (173b, 26), *gednocz on* (*gednoroszcz*) *onō gystō... dziewiczō vsrzy cysthō* (179b, 22).

Kazania Świętokrzyskie, pisane na pergaminie, już z tego powodu mają w sobie świadectwo większej starożytności, nie mniej w stałem użyciu sylaby *ir*, w formach *ubożstwo*, *człowieczstwo* (człowiecstwo w transkrypcyi jest zapewne przez nieuwagę zostawione); w formach *czso*, *na stolcy*, *w pisani*, *na morzy*; w obfitem użyciu aorystu i imperfektu; w imiesłowach czasu ter. na *a*; w niektórych wyrazach i t. d.; w niektórych względach obydwaj pomniki są równorzędne, jak n. p. w ortografii, która nie jest równa, ale w obu zbiorach starożytna; w innych względach Św. ustępują starszeństwa Gniezińskim, mianowicie w użyciu stopnia wyższego i najwyższego w przysłówkach bez końcowego *j*, w deklinacyi przymiotników żeńskich, również bez *j*, gdy tymczasem w Św. formy, jak *dobrey* przeważają; dalej w formie gen. pl. *tysiąc*, gdy w Św. zachodzi *tysięcy*, wreszcie w użyciu czasu przeszłego w 3 osob. w połączeniu z *jest* i *są*, gdy tymczasem w Św. użyte są formy nowsze, jeżeli tu wolno mówić o nowszych formach; mógł bowiem imiesłów bez *jest* i *są* być dawno w użyciu, bo w zdaniach z subjektem w 3 osob. tenże subjekt jest zawsze wyrażony; *meszkaci* można czytać *mieszkańcy* z nosowem *a*, nie jest to więc infinitivus, i tym sposobem *ō* nie jest w Kaz. S. jedynym znakiem na wyrażenie brzmień nosowych, jak zresztą dowodzi imiesłów *rzeka*.

Tekst poniżej idący oddany jest wiernie z wszystkimi właściwościami, rządkiem za rządkiem, z powtórzeniem zbytecznych liter i sylab na końcu linii, ze wszystkimi skróceniami. Karty manuskryptu, recto (a) i verso (b) wszędzie są wpisane, co piąty wiersz rękopisu znaczony jest na brzegu. Wyrazy pisane razem, jak n. p. przyimek jednozgłoskowy — z swoim wyrazem lub negacya *nie* ze swoim słowem są rozdzielone wedle sensu; interpunkcyja jest także zastosowana do treści, czasem tylko do wskazówki pisarza. To co pisane jest między liniami lub na brzegu, n. p. *cz*, *czy*, (*ć*, *ci*), *gest*, *szō*, *był*, *były*, *on*, *ony*, poszczególne wyrazy między wierszami lub na marginesie umieszczone i częstokroć całe ustępy dopisane na brzegu, zamknięte są w nawias (). Błędy w tekście są w uwagach wytknięte, jest ich spora ilość. Nosowe głoski są wyrażone w ręk. zwykle przez *ō*, jednakże zdarzają się odmiany,

n. p. o z jedną pionową kreską przez tę literę, dalej o z jedną kreską idącą z góry w dół po prawej stronie tej litery; zdarza się też znak ó przekreślony jeszcze raz (bledszym atramentem) pionowo przez całą literę o; czasami znachodzi się litera o z kreską tylko pod nią (rzadko nad nią), zapewne tylko z zaniedbania. Umieszczaliśmy o z kreską pionową przez całą literę tylko wtedy, kiedy kreska przekreślająca uskuteczniiona jest jednym zamachem pióra, albo gdzie przekreślenie takie nastąpiło (czasami później) przez literę ó; zresztą wszędzie indziej, gdzie kreski dwoma poruszeniami pióra były dodane, umieszczaliśmy także w tekście ó. Nadmieniamy, że litera s pojawia się w oryginale *zawsze* w postaci litery długiej idącej przez linią z góry w dół. Z resztą właściwości oryginału wszędzie są w tekście uwzględnione, nawet gdzie w uwagach nie ma o tem wzmianki.

I. Tekst kazań polskich.

Kazanie 1. na Boże Narodzenie.

- 1a. Xit puer natus est. Dzathky mile, Ysze ¹⁾
gako tho (vy) szamy dobrze vecze y tesze vy
o temtho (czósto) slychake ²⁾, gdisczy szó kthoremv
krolevy albo xószóczu szin narodzy, tedicz
5 vócz po fszythkemv krolefstw ³⁾ posly beszó
a tho oródze (ony) pouedagócz, ysei szó gest (bil) kro
leuicz narodzył, (a) takesczy svóczy angely
só(cz) tho ony bily vczyniily, (isze) gdis(cy) szó xt gest
byl narodzył, (tedicz vócz) yszech ony o gego narodze
10 nv sócz nam bily pouedaly, A na pouetrzu(cz) ³⁾
slothke pene sócz oni bily speuealy ⁴⁾
arzekócz tako: (Gloria in excelsis) chuala bócz bogu na uisz-²⁾
szokoseczy, a mir boszy bócz na szemy ludzeg ⁵⁾

¹⁾ poprawione z *ysze*.

²⁾ tak w rękopisie; w wyr. *książęciu* (w. 4) pierwsze o, w wyr. *się* (w. 8) i *więc* (w. 23) litera o błędym atram. pionową kres. przekr., w wyr. *uisokosczy* przy rozdziel. stoi *sz* dwa razy.

³⁾ tu w ręk. przedziurawienie od móla, ale niezawodnie stało w tekście *cz*; *pouetrzu* jest wyraźne.

⁴⁾ tak w ręk. zam. *speualy*.

⁵⁾ *ludzem* przez skrócenie.

dobre vole. A p̄stocz ¹⁾ sv̄oty lucasz thato sloua
 (on) movy rzekōcz tako: Ysze ²⁾ gaceszm namneg 15
 szy poszel oth milego xp̄a a pouedamecy
 ga tho vam fszythkiim xp̄ianom v'nim ³⁾
 i tesze slugam bosziim, isczy szō nothsza ⁴⁾
 nasz sbauiczel gest (bil) narodzyl s krolefniy
 nebeske a s dzeuicze p̄āniy marie, choseczy 20
 on tenthō svath otkkupicz ma. A p̄sto ⁵⁾,
 gdisci szō xt gest byl na thenthō svath
 narodzil, tedy v̄ocz ⁶⁾ krolefstwo nebesz
 ke takocz gest ono bilo barszo (velikiim) nebesz
 kiim veszeliim napelnono, yszech szō gest 25
 ludzem na szemy tako bilo vydzalo,
 gakobi szō ⁷⁾ ono na ne obalicz bilo chalo ⁸⁾.
 A tho f tenthō czas, gdisz(cy) szō k nam sz ne
 bosz sv̄oczy angely veszelocz ⁸⁾ szō bily stō
 poualy, A tho dagōcz chualō krolu nebesz 30
 kemu y tesze naszemv xp̄oui milemv.
 Isczy ⁹⁾ nasz mily ihū xt narodzilci szō gesth
 on byl f thenthō czas, gdisczy stare lathō scho 1b.
 dzy a noue przichodzy, p̄sto ¹⁰⁾, isbiez szō na sz
 konczenv svatha vkaszal przyez k nam. A tesz
 czy nasz xp̄t mily gest(cy) szō on f tenthō czas
 byl narodzil, gdisczy dna przybiua przybiua ¹¹⁾, 5
 a noczy vbiua, (tego dla) ysze ktoricz clouek ven verzy,
 tenczy bōdze veszuan ku uekuge svathlo

¹⁾ tak w ręk. przez skrócenie zam. *przestocz*; wyraz ten *przesto* albo *przestoc* powtarza się w KG. po wiele razy w tej skróconej formie *psto*, *apsto*, co tu zaznaczam; 2b, 3; 14a, 6 i 173a w. 33. stoi *prestocz*; 175b, 2 *przestocz*.

²⁾ poprawione z *ysze*.

³⁾ w ręk. przez skrócenie *v'nim*, czyt. *vernim*.

⁴⁾ tak w kodeksie z niedokładnego przepisywania; czytać może należy *nā dz(i)sza* albo też przez wzgląd na powtarzające się później te same słowa: *na thē sz(v)a(t)* (?)

⁵⁾ por. poprzedzającą uwagę 1.

⁶⁾ *vocz*, o z kreską u dołu, innym bladym atramentem przekreślone przez środek z góry na dół.

⁷⁾ lit. *ō* w wyr. *się* pionowo przekreśl., równ. w wyr. *święci* (w. 29), tutaj bladym atramentem

⁸⁾ tak w ręk.

⁹⁾ *Isczy* bledszym atramentem poprawione z *isczy*.

¹⁰⁾ *psto*, jak zwykle zam. *przesto*.

¹¹⁾ *przybiua* dwa razy wypisano, lecz drugi raz skreślono.

szczy krolefstwa nebeskego; tesczy xt gesthey
 (on) ¹⁾ posnan (bil) svathloszczó, p̄sto isczy on nebo y szemó
 10 osfecza. A szaprafdócz by tenthó clouek byl b
 barszo greszny, genszeby (on) oth tetho svathlosz
 czy ne bil osfeczon f gego duszii. A p̄sto ktory(cz) ²⁾
 clouek medzy namy che ³⁾ bycz f gego duszy
 thóto swatloszczó osveczón, pszysz ³⁾ (thy) dzysza xp̄a,
 15 genszcz szó gest (bil) gako dzysza narodzył
 arzekócz tako: mog mily pane bossze ⁴⁾, proszó
 ga dzysza greszny clouek thuego miloszer
 dza, aby my thy raczył mogó gresznó
 duszó thvim miloszerdzym osfeczycz a sf ⁵⁾
 20 svóthim gó duchem napelny, (tako) isbich(cy) ga na
 themtho svecze tako tobe sluszył, gako
 bich(cy) ga svoge duszy nalasl sbauene, a po-
 them krolefstwo nebeske. A p̄sto ⁶⁾ chem-ly (ny) ⁷⁾
 thamo my greszny (ludze) do tegotho veszela k
 25 rolefstwa nebeskego prycz, tego(cz) my sza
 my szobó ne moszemiy dostópicz, a tho presz
 daru ducha svótego, A tesze pres pomocz
 p̄aniy ⁸⁾ marie, A p̄sto (my) vczeczmi szó dzysza k
 k ne szauitagócz gó thóto modlithfwó,
 30 gakocz gest gó bil szauital s krolefstwa
 nebeskego gabriel angol rzekócz tako:
 Sdroua maria, miloscisz pelna, bog s tobó,
 Bog f troczy gediny oczeczecz ⁹⁾, sziiin, duch.

Kazanie 2. o Bożem Narodzeniu.

2a. Puer natus est nobis. Dzathky mile, Isze ¹⁰⁾
 gako(cz) dzysza dobre vestezy y dobre noui

¹⁾ on od lewego brzegu dodano.

²⁾ pierw. *ktori* zmienione (inną ręką?) na *ktory* i dodano na brzegu *cz.*

³⁾ tak w ręk. *che* i *pszysz* ze skróc. zam. *chce* i *proszysz* t. j. *prosiż.* Formy słowa *chcieć* tak zwykle bez *c* się piszą, co się tu zaznacza.

⁴⁾ *bosze* z wpisanem *s.*

⁵⁾ *sf* na końcu linii.

⁶⁾ czyt. *przesto*, jak zwykle.

⁷⁾ tak w ręk., *ny* po za linią na brzegu.

⁸⁾ tak w ręk. zam. *pomoczzy*; *p̄aniy* przez skróc.

⁹⁾ tak w ręk. zam. *trogczy*, *oczecz.*

¹⁰⁾ w ręk. poprawione z *isze* błędym atram.

nŷ szŏcz bily ony thimto vernm ¹⁾ xpianom
 przyneszony, chosczy ony tegotho aduētu ²⁾
 milego xp̄a szŏ xobe prigŏcz bily poszŏdaly. 5
 Oua f pirue nedzele tegotho aduentu po
 szŏdaly szŏ verny xp̄iani priszcza gego (a) rzekŏcz
 tako: (isze) przydzy (thy) k nam, nasz mily pane bosze,
 aby thy dalē ne mŏskal. A tedy vŏcz gest(cy) giim tho ³⁾
 bilo pres svŏtego angola tako othpouedz 10
 ano. Ieczy ⁴⁾ vasz pan, tocz gest (nasz mili) xt s dalekichcy
 stron (on) przydze(cz) (on) k vam, a dalecz on (nix) ⁵⁾ ne bŏdze
 mŏskal; Ń (allecz) ve fthore nedzely gescze (vy) bily slyszeli, ³⁾
 kakocz on f dzen szŏdny na szŏd przydze a
 a uelikacz on sznamona czynicz bŏdze; allecz 15
 f trzece nedzely ⁶⁾ svŏty pael vydzŏc (on) milego
 xp̄a, isczy szŏ on k nam przyblisza, mouileczy
 gest (on) nam bil [nam] ⁷⁾ tha(to) sloua rzekŏcz tako:
 (Isze) ⁸⁾ veszelcze szŏ (vy), tego dla isczy on iusze k vam
 gydze. Allecz fezora pefne veschy sŏ(cz ony) nam 20
 bily pouedzany rzekŏcz tako: Ieczy ⁹⁾ iutrze
 prdze ¹⁰⁾ do nasz mily xp̄t, chosczy on vasz ma
 swŏ smerezŏ odkupicz. Allecz dzysza gescze
 pefnepsze nouiny szŏcz (ony) nam bily pres posz
 posla nebeskego przyneszony, (a tho) gdisczy 25
 gest on nam bil tako pouedal: Isze ¹¹⁾ tocz
 ga vam dzysza velike veszele sgavam,
 chosczy ono fszythkemu ludu (svathu) bŏdze na
 uczesene, tego dla ysczy szŏ dzysza naz ¹²⁾
 mili xt na tentho svath (gest) bil narodzil. 30

¹⁾ tak w ręk. zam. *vernim*.

²⁾ tu w ręk. *aduētu*, dwa wiersze niżej *aduentu*.

³⁾ *tho* i *slyszely* dodano na brzegu po za linią.

⁴⁾ *isczy* inną ręką poprawiono na *Ieczy*.

⁵⁾ *nix* tu i w dalszym tekście zawsze tak pisane, czyt. zapewne *nieczs*.

⁶⁾ pierwotnie stało *nedzelo*, następnie o poprawiono na *y*.

⁷⁾ z kreską oznaczającą przekreślenie.

⁸⁾ dodano na brzegu bladym atram.

⁹⁾ *isczy* poprawiono na *Ieczy*.

¹⁰⁾ tak w ręk.

¹¹⁾ *isze* popr. na *Isze*.

¹²⁾ tak w ręk., czyt. *nam*.

- A p̄stocz tho giste veszele bilocz gest ono
 velike, a tho ku chvorakemu rosdze
 lenv. A napiruecz gest(cy) ono ku v̄yszokoszczy ¹⁾
- 2b. bilo velike, p̄stho Isczy ²⁾ gest ono od szeme asz
 do neba bilo doszóglo a fszythky(cz) angoly
 gest(cy) ono bilo vveszelilo. A prestocz sv̄oczy ³⁾ angely
 takocz ony sz̄o bily velikim veszeljim ⁴⁾ napelne
 5 ny, yszech ony sz nebosz na szem̄o sz̄o bily k naz̄ ⁴⁾
 st̄opyly a sfve(cz) veszele pastirzom s̄ocz (ge) ony
 bily pouedzely. † A fftorecz tho gisthe veszele
 gest(cy) ono bilo ku globokoszczy ⁴⁾ velike, p̄sto
 Isczy ³⁾ gest ono bilo pkel rosbilo a fszytkycz
 10 sv̄othe gest(cy) ono bilo vipuszczylo. †
 Trzeciecz tho giste veszele ku dlugoszczy gest(cy) ⁵⁾
 ono bilo velike, p̄sto is(cy) sz̄o gest ono od fcho
 du sluncza asz do szapadu bilo rosczóglo.
 A p̄stocz ⁶⁾ thy(to) trzy kroleue, chosz(cy)sz̄o (oni) na fehod
 15 sluncza swa krolefstwa (bily) mely, (cyecz) sz̄o(cz) ge ony
 bily opuszczyly a do milego xa sz̄o(cz) ony s ve
 likimi dary bily przygachaly; † tesczy tho
 giste veszele gest(cy) sz̄o ono bilo do szapada
 sluncza (tako) roszyrzylo, isczy tentho gisty cheszarsz,
 20 gemuseczy gest bilo tho ym̄o Augustus ⁶⁾ dza
 ano ⁷⁾, gest(cy) on bil f rzyme mathky bosze o
 obraz naprecif slunczu vydzal a s tegocz(to) ⁸⁾
 vydzena gest(cy) on bil barszo veszol y gest(cy) ⁸⁾
 on milemu xpoui (mrr̄o) ⁹⁾, kadzydlo bil oferoual,
 25 A ¹⁰⁾ ottich(cy)masth nigedne(cz) czy ¹¹⁾ any chualy
 szobe czynicz gest (on) bil ne dal. † Cuartecz
 tho giste veszele bilocz gest ono ku szyro

1) poprawiono z *kuuiszokoszczy*.

2) popr. z *isczy*.

3) zob. 1a nota 7.

4) tak w ręk.

5) *cy* na brzegu dod.

6) tak przez skrócenie, końcówka *us* w wyr. *Augustus* również.

7) tak w oryginale, a dwa razy przy rozdzielaniu.

8) (to) i (cy) w końcu linii na brzegu dodano błędym atram.

9) zapewne zam. *mrr̄o*, pis. tą samą ręką, co tekst.

10) a popr. na *ā*.

11) tak w ręk., czyt. *czycy*.

kosczy velike, p̄sto isczy gest ono fszyszek
 swath bilo ogarnōlo, A psto(cz)¹⁾ szaprafdo²⁾ na
 rodzene tegotho dzeczōthka naszego ihū 80
 xpa bilocz gest ono velikego vszythka
 i tesze velikego veszela. A¹⁾ p̄stocz szō dzisza
 msza na prothku²⁾ tako poczyna: puer
 Isze³⁾ dzeczōthko gest(cy) szō (ono) narodzylo nam,
 A tesze sziin boszy gest(cy) on nam byl dzan²⁾. Alle 3a.
 kakecz tho dzeczōthko gest bilo? Iszecz⁴⁾ sza
 prafdō gest(cy) ono dzyfne bilo, tesczy gest ono
 vebne, slachetne y tesze milosczyue bilo.
 Tesczy⁵⁾ gest ono szamo⁶⁾ f szobe difne bilo, 5
 tesczy ono na szemy gest difne bilo, difnecz
 tesze ono gest medzy sverzōthky bilo, dif
 necz tesze (gest) ono na nebe y f slunczu i f kaszl
 dem⁷⁾ stworzenv gest(cy) ono (difne) bilo. A napirsuecz
 gest ono szamo f szobe difne bilo, p̄sto iszecz 10
 then(to krol), genszecz gest bil barszo viszoky, ten
 czy szō gest (on) dzysza vczynil (barso) nisky i tesze stari
 y mlody, velky y maly, bogaty y vbodzy⁸⁾;
 A p̄stocz⁹⁾ tenthō krol neba y szeme, genszecz
 gest barszo vyszoky, gegoseczy (visokosecy) nigeden a 15
 angol ani n(y)gedno¹⁰⁾ stworzene doszōcz¹¹⁾ (go ono) ne
 mosze, tenzi szō (gest on) dzysza vczynil tako nisky
 y tako skromny, ysczy szō gest on bil na
 malem mastku, tocz gest f gaslach prze
 puseczyz poloszy¹²⁾, (isci szō nam o tez tako pisze Ise)¹³⁾: A tako 20
 vōcz, gdisz tētho¹³⁾

¹⁾ *a*p̄sto(cz) popr. na *A*p̄stō(cz), *a* na *A*.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ popr. z *isze*.

⁴⁾ popr. z *iszecz*.

⁵⁾ poprawiono z *tesczy*.

⁶⁾ *fzamo* ze zniszczonem *f*.

⁷⁾ pierwotnie *kaszl dem* z dopisanem na brzegu *l*.

⁸⁾ *ubodzy*, tak w ręk., czyt. *ubodzi* zam. *ubogi*.

⁹⁾ *a*p̄stocz popr. na *A*p̄stocz.

¹⁰⁾ *y* wpisane u góry nad linią, w tekście *aningedno*.

¹¹⁾ *ō* popr. błęd. atram. na *ō*.

¹²⁾ zam. *przepuszczył poloszycz*.

¹³⁾ co tu w nawiasie umieszczono, wpisał nad linią pisarz tym samym co w tekście atramentem; *othez* zam. *o tem*; *Ise* popraw. zam. *ise*.

czeszarz Augustus¹⁾ gest(cí) on bil f tenthó
 czasz nade fszytkiim svathem panal bil,
 tedy v̄ocz²⁾ chal(cy) gest on tho (bil) przeniedecz,
 velecż gest on szemj³⁾, masth, grodoŃ, f

25 fszy y tesze ludzy pod szobó mal byl, A³⁾ (tako v̄ocz gescy on to
 bil prikasal⁴⁾)

Abycz fszeliky clouek (do tegotho mastha) do bethlehem p
 przysetl (bil) a szobó thó(to) dan przynosl (bil), gasz
 czy gest (ona) rzimskemv czeszarzevy dacz
 byla mana. (A) tedy v̄ocz Joseph ch̄ocz (on) tettho

30 kaszny posluszen bicz, (y) posetl(cy) gest (on) bil
 do tegotho mastha bethlehez⁵⁾, s mariŃ,
 gasz(cy) yesth ona f tenthó czasz bila brze

3b. brzemenna, A⁶⁾ tesczy ony szó szobó volu y osla
 vedly bily, volu tego dla szó(cz) ony szobó ve
 vedly byly, isbycz gy ony (bily) przedaly, A⁶⁾ czinzs
 (czeszarzevi giim ony),⁷⁾ szaplaczyly A⁶⁾ ostathktek⁸⁾ szobe na
 strauŃ sza

5 choualy; Allecz osla p̄stocz szó⁹⁾ gy ony szobó
 byly pogóly, isbicz (oni) strauŃ na mem⁸⁾, szobe (bily) noszy
 ly Albo tesze, gdisbi szó bila maria vtrudz-
 yla, tedyczby v̄ocz ona bila nan fszadla,
 aby(cz) (ona) sfvim nogam bila malo othpoczynóla.

10 A (v̄ocz) tedy vol y oszel szócz ony bily milego xa
 posznaly a pocłóknofszy⁸⁾ (oni) na sfa kolana
 (pred nim)⁷⁾ szó(cz) mu ony bily chualó daly. Iszcz⁶⁾ kalsde
 stworzene, gdisczy ono ma porodziez, szuka(cz ono)
 szobe przebithku, gdesbicz ono f nem othpo

15 czynolo⁸⁾ y tesze (svog) pokog (ono) malo (thamo), gakocz ptasko
 we szukagócz ony gnaszda szobe, A sverzó-
 tha barloga. I⁶⁾ kalsdacz (tesze) neuescza thvarsz

¹⁾ *Augustus* na końcu przez skrót.

²⁾ o z kreską u dołu, tym samym atram. przekreślone z góry na dół; 3a, 24 lit. *m* ma cztery kreski.

³⁾ a blad. atram. zamienione na *A*.

⁴⁾ te kilka wyrazów w nawiasie na brzegu są wpisane bladym atram., równ. do *tegotho mastha*.

⁵⁾ tak przez skrócenie.

⁶⁾ a zamien. na *A*, i na *I*.

⁷⁾ to co w nawiasie stoi, umieszczone jest na lewo na marginesie.

⁸⁾ tak w ręk. (3b, 6 w wyr. *mem* lit. *m* ma ostat. kreskę długą).

⁹⁾ litera *Ń* bledszym atram. przekreślona jeszcze raz pionowo, i tak w dalszym ciągu jeszcze kilka razy.

ne moszcz bicz ona tako vboga, Isze gdisz
czy ona porodnicz ma, tedicz vócz ona przed
thim(to) szobe (ona) komoró namuie, gdesbicz ona 20
f ne leszala y thesze svog pokog (ona thamo) mala. Allecz
maria gdisczy (gest ona)¹⁾ svego szinka porodnicz bila
mala, takocz gest ona vboga bila, yszech ona
szadnego²⁾ penódza ne gest(cy) ona bila mala,
chosbicz (ona) szobe gospodó albo komoró (szan) bila 25
nagóla. A cdisz(cy vócz) Ioseph s marió gesta (ona) bila
do tegotho mastha bethlehem prisla a
A³⁾ tedy vócz oný ne mogly(cz)⁴⁾ szó mecz nigedne
gospody thamo byly. A tako(cz) vócz ony slycz
szó do gednego domo⁵⁾ pospolnego bily, ge 30
nsze(cz) dom gest(cy on) bil medzy dvema domoma
vczynon, poth gimsze(cz) domem skoth y oslo
we szó(cz ony) bily (pod nm)⁶⁾ stagaly. A tako vócz tamo Ioseph⁷⁾
svemu oslouiy y volkouy gest(cy on) byl gasly 4a.
vczinil, chosbicz ge on bil nakarmil; A cdisz(cy)⁸⁾
vócz tentho czas gesth(cy) szó (on) byl przybliszył,
yszech maria svego szynka gest (ona) porodnicz
bila mala, Alle kakoczkoły gest on (Josef)⁹⁾ f tho 5
byl verzył, yszech maria malacz gest ona szy
na porodzycz (bila) a dzeuiczó szostacz, (a) fszegdiincy⁵⁾
Ioseph¹⁰⁾ podluk obyczaga neueszczego ku ge
porodzeniu gest(cy on) byl due bapeze veszual (nagotoual¹¹⁾),
chos(cy) gest gedne bylo tho ymo⁵⁾ Gebal¹²⁾ dzano 10
a drudze Salomee¹³⁾
(† tako vócz, gdis(cy) gest bilo sroth noczy dna nedzel (34)

¹⁾ gest innym, ona tym samym atramentem nad linią wpisane, co w tekście.

²⁾ pierw. n popr. na sz.

³⁾ A poprawione z a.

⁴⁾ nemogłó poprawione nad nemogly.

⁵⁾ tak w ręk.

⁶⁾ pod nm (sic) dodane pod linią.

⁷⁾ tu karta odcięta od dołu; z tego, co inną ręką wpisano było, zostało tylko thamo-

⁸⁾ cy dodane na brzegu.

⁹⁾ dodano z odsyłaczem na brzegu. 4a, 8 literę k zaczęto pisać, lecz zniszczono.

¹⁰⁾ tu zaczęto pisać lit. k, lecz zniszczono.

¹¹⁾ nagotoual na brzegu dodała, zdaje się, inna ręką c początek wyrazu chos(cy).

¹²⁾ podług legendy Zebel.

¹³⁾ tu znak odsyłacza, a dołem w w. 34 do 36 dopisała ta sama, co w tekście ręką to co w nawiasie () zamknięte; przed † na brzegu stoi A.

- nego, tedy vócz maria gest bila suego sinka porodi
 (36) la y gestey gy ona f gasly na trochó szana (bila) polosila).
 A edisz(cy)¹⁾ vócz maria gest
 bila svego szynka milego porodzila²⁾, tedy
 vócz gebal gest(cy) tho ona bila posznala, yszech
 dzeucza gest bila porodzila a po porodzeny
 15 gest(cy) tesze ona dzeuczó bila szostala; A tako
 vócz ona velikiim gloszem gest bila bogu
 chualó dala. Allecz³⁾ Salomee gest(cy) ona temu(tho)⁴⁾
 bila ne uerzyla y chezala szó gest ona sviima
 rókama dothknócz tego(to) mastha byla,
 20 tedy vócz natichmasth (ge) rócze szó (ge) byle usch
 chle⁵⁾. Allecz³⁾ svóty angol gest(cy) szó ge byl vka
 szal a rzekócz ge⁶⁾ tako (k ne), ysbi szó ona ge dzezczó
 thka bila dothknóla, a gednocz ona gest
 tho bila vezinila, aszech natichmasth gest
 25 ona sdroua byla. † Iscopy³⁾ tentho obyczag
 gest na (temtho) svecze, (isze) gdisicy ktoró svótosc z do m
 astha przynoszó, tedycz vócz ludze s kaplany,
 s choróguamij, s rzeliqiamy⁷⁾ naprzecif ge vy
 nydzó⁷⁾, A chocz nauóczszó czesch ony mogó,
 30 tocz ge (oni) czynó. Alle gdiscy maria gest (ona) bila
 do bethlehem prisla, (a tho) noszócz tako velikó svó
 tosz tocz gest svego szuuka milego, genszech
 na fsvem⁸⁾ svecze przed nim ne gest(ei on) bil svóthszy,
 4b. tedy vócz naprzecif gemu (ny)szadny clouek
 ne gest(cy on) vyszetl byl, abyecz mu (on) ktoró czesch byl
 vezynil. † tesczy szó gest on (xt) dzisza vezinil sta
 stary y mlody, (tako) Iscopy³⁾ oth stvorzena Adamo
 5 uego asze do narodzena boszego bilocz gest
 pinecz thyszócz lath dve scze lath y dzeuócz
 lath y gesczech on gest bil starszy, Iszech³⁾ vele

¹⁾ cy na brzegu dopisane.

²⁾ tu w linii i na brzegu odsyłacz, ale bez dodatku.

³⁾ allecz popr. na Allecz, również isczy na Iscopy.

⁴⁾ tho na brzegu po za linią.

⁵⁾ ch dwa razy napisane przy rozdzielaniu wyrazu.

⁶⁾ ge kreską nadpisaną zniszczono.

⁷⁾ tak w ręk.

⁸⁾ prawdopodobnie błąd zam. fvsem (= wszem) albo sfvem (= swem?).

lath przeth tiim(to), nislicz gest on bil Adama
 stworzył, asczy gest on przeth tim(to) oth poczó
 thkó¹⁾ svatha bil; tesey tho dzieczothko¹⁾, nasz 10
 mily x̄ps, nisly(ez) gego matuchna gest(cy) on
 byl starszy, p̄sto¹⁾ isczy ḡest gy ona f chuar
 them na cze¹⁾ lecze (bila) poczóla, Allecz f póthem
 na cze lecze gest(cy) gy ona bila porodčila. O
 oua, ḡēsecz²⁾ (gest) tako stary byl, tenczy szó dzisza 15
 (gest bil)³⁾ vezinil tako mlody, Isezy⁴⁾ dzieczótko leszóc
 f gaslach gest(cy) ono bilo przeth sv̄ (miló) mathkó
 plakalo, Allecz f krolefstwe nebeskem p
 przed svóthmy¹⁾ angoly gest(cy) szó ono bylo s
 smalo. tesczy gest on (xt) bil veliky y maly, 20
 Isz(e)⁴⁾ szapradó¹⁾ takocz gest on byl veliky y
 y moczny, (p̄sto) ysczy on ten(to) fszyczek svath f sw
 r̄oku gest(cy) gy on byl sgromadzil, A⁵⁾ tak
 ocz szó (on) dzysza byl vezinil maly,
 Iszcz⁵⁾ szó (on) na dw malu mastku (gest) bil pomescil, 25
 tocz gest f gaslach A⁵⁾ v sue maczerze f ge s
 svóthem szyuocze f̄. A tako vócz gego mila
 (matuchna)⁶⁾, ḡd̄isz(cy) gest gy ona bila porodčila, tedycz
 vócz ona gest bila k nemu barszo laska
 ue mouila arzekóc̄z (gemu) tako: (isze) thy gesz bok¹⁾ 30
 mog, thy gesz stworzicel mog, thy gesz
 sbauicel mog, A⁵⁾ p̄stocz⁷⁾ ga dzysza thobe (tako) chua
 ló gako bogu daḡ. f̄ Isezy⁵⁾ tento czesarsz
 rzym sky, chocz¹⁾ mu gest bilo tho ymó Octaui 5a.
 anus dzano, genszcz gest byl barszo mody
 a f bogu moczny (tako), Isezy⁵⁾ r̄ymane⁷⁾ szóc̄z gy ony
 sza boga bily mely, Allecz on f svem szerczu g
 gest(cy) szó (on) byl rosm̄ylil, yszcz on mal gesth 5
 vmrzcz bil, I⁵⁾ ne dzal(cy)⁷⁾ gest on bil szobe vócz
 chualy (tako) gako bogu czinicz bil tedy(cz) vócz

1) tak w ręk.

2) przez skrócenie.

3) dopisane na brzegu.

4) isczy i t. d. popr. na Iaczy.

5) a zamieniono na A, i na I.

6) na brzegu.

7) tak w ręk.: r̄ymane popr. z ramane; dzal zam. dal.

- poslal(cy) gest on byl po gednø krolefnø, ch
 osz(cy) gest ge bylo tho ymo¹ Sybilla dzano,
 10 gasz(cy) gest(cy) ona barszo mōdra bila, A²) o boszez³) (cy)
 vmōczenv gest(cy) ona przedthim(to) vele lath
 byla przepouedala, nisly(cz) szø gest byl xt
 narodzyl, A chōcz (a p̄sto) on tho oth ne prueuedecz,
 Isze²) narodzy-li(cz) szø ktory⁴) clouek na suecze (taky)⁵),
 15 chosbiez on bil nad nm¹) mocznegszy, vōcz-
 szy y mōdrszy; tedyz vōcz ona (kroleua) barszo mocz-
 nō¹) f dzen boszego narodzena gest(cy ona) bila
 k nemv przygachala, A²) sto svich rzyezerof¹)
 gest(cy gich) ona szobø bila mala. A tako(cz) vōcz ona
 20 setfszy sz im do gego losznicze y vkaszala(cz)⁶)
 mu gest ona naprzecif slunczu okrøk
 slothy (była), A²) f tem(cyto) okrodze¹) gest bila dze
 uicza barszo pōkna (szedzala) a dzeczōthko (pōkne) gest(cy)⁷)
 ona na sfv roku¹) bila noszyla. A²) cdiszcy
 25 vōcz tenthø gisty czeszarsz tho vydzene
 y tēthø⁸) dzif gest(cy gy) on bil vsrzal, tedy(cz) vōcz
 gest(cy) szø on bil themu barszo dzyuoual
 a glosz sz nebosz gest(cy) on then(to) bil vslysal
 (nebesky), genszecz tēto⁹) sviczecz sv(ath othe)⁹),
 arzekōcz mu (k nemu) tako: (isze) tocz, dze, gest oltarsz
 30 nebesky. A¹⁰) tako vōcz tathø gistha kro
 lefna Sibilla gest(cy) ona temu(tho) gistemu
 czeszarzevy tako bila rzecla, Isezy¹⁰) tho
 dzeczō gest(cy ono) vōczsze, nisly thy (kekdy bōdesz) i nath to
 bōcz¹¹) ono bōdze mocnepsze, gesz(cy) dzeczō
 5b. dzeuicza porodzy a po porodzenucz ona

¹) tak w ręk.

²) w wyrazach *a*, *isze* początkowa litera zamieniona na wielką.

³) tak przez skrócenie, *cy* na brzegu.

⁴) *ktori* poprawione na *ktory*.

⁵) *taky* na brzegu.

⁶) *y* poprawiono, *cz* wpisano na brzegu.

⁷) *cy* na brzegu.

⁸) przez skrócenie.

⁹) cały ten wiersz dodany jest od pisarza na brzegu innym atramentem; *othe* zapewne przez skróc. zam. *otheme* t. j. *otejmie*; *tēto* przez skróc.

¹⁰) wielkie litery z poprawki.

¹¹) na brzegu obok *bōcz* dodano bez odsyłacza: *ypostogl (sic)*.

dzeuczō szostane. A takacz¹⁾ vōcz on (czesarsz) othsich
 masth ne dal(cy) szō gest (on) bil chesarzež²⁾ svacz,
 (allecz) (on)³⁾ milemu xp̄oui gest(cy) on bil sluszyl a m(r)rō⁴⁾
 s kadzydlem gest(cy) mv on offeroual byl. 5
 † A p̄sto, greszni clouēceze, ches-ly (thy) tho uedzeecz,
 kakocz xt gest(cy on) bil vbodzy (f tento czasz), gdiscy szō gest
 on bil narodzil? A napiruecz gest(cy) on byl
 f domech (tako) vbodzy, yszeecz on szadnego penōsz
 ka (f tētho czasz) ne mal(cy) gest (on) bil, gdiscy szō gest on byl 10
 narodzil, (a to) chosbicz on szōbe gospodō (szan) na
 gōl byl, A⁵⁾ p̄stocz szō gest on bil f chuele⁶⁾ (f pospolitem domv) na-
 rodzil; ftoiecz on (gest) v odzenu vbodzy byl,
 A⁵⁾ p̄stocz gest on pstim²⁾ szuknem obynon byl (tako),
 Iseczy⁵⁾ gego (mila) matuchna (maria) takocz gest ona (f tētho czasz) vbo 15
 ga byla, Iseczy⁵⁾ (ecz) ona nigedne(go) koszuska ne
 mala(cz go) gest (ona) byla, (a to) choscibi gy ona pred szmnez²⁾
 bila przyerila. Trzeceecz gest on (xt) ue straue (tako) vbo-
 dzy byl, Iszeecz on (gednō dna) trochō mleka vszual gest
 byl. Cuartecz gest on f posezely (tako) vbodzy bil, 20
 Iszeecz on namnecsze perzinky ne mal(cy) gest (ge) on
 byl (f tento czasz, gdiscy szō gest on bil narodzil⁷⁾;
 Aliscy⁵⁾ gego (mila) matuchna (maria) trochō szana
 gest(cy ona) byla f gasly poden podloszyla. A p̄sto,
 greszny clouēceze, rospamōtag szō thy na to,
 kakocz xp̄t gest(cy on) na tētho²⁾ svecze prze czō vely 25
 ke vbostwo (i stradō) cirpal byl. A p̄stocz gest on (gest)⁸⁾
 tho byl vezinil, isbichom my vōcze vbostwo
 miloualy nisli (tegotho svata) bogadstwo⁹⁾, Abicz¹⁰⁾ on tescze nasz svim
 vbostwem vezinil bogathe f krolefstwe ne
 beskem, gegosz krolefstwa nebeskego 30
 domeseczy (nasz) bog f roczy⁹⁾ gediny oczeecz, sziin.

¹⁾ tak zam. *takocz*.

²⁾ przez skrōc.

³⁾ *allecz* na brzegu, *on* nad wierszem.

⁴⁾ por. wyż. 2, 7.

⁵⁾ *A* i *I* z małej litery poprawione.

⁶⁾ tak w ręk. zam. *chleue*.

⁷⁾ to, co stoi w nawiasie, wpisano na brzegu innym atram., ale tą samą ręką.

⁸⁾ linią u góry skreślone.

⁹⁾ tak w ręk.

¹⁰⁾ *abicz* zamien. na *Abicz*.

Kazanie 3 o św. Janie Chrzcicielu.

(bez glos i wpisów).

- 11a. Iohanes (sic) baptista vltra omnes sanctos. vnde bene
dixerat, Erit enim magnus coram Domino, Bogem 9. s. Jo.
Nota prohemium de sancto Iohanne. Erit magnus coram
Domino, Luce primo. Dzathky mile, ysze gako vy tho
5 szamy dobrze vecze, ysczy fszythezy ludze na
temtho swecze tako dobrze svethsezy gako
duchofniy chøcz ony tego, abicz gim ludze cze
sz y chualø czynily. Allecz tichto ludzy gest
malo na swecze, chosbiez ony svim duszam
10 szukaly sbauena, A p̄stocz ony tho, cho oth
boga poszødagø, tegocz ony szobe ne otrz-
ymagø. A p̄stocz my greszny ludze ne szuk
agmy szobe na themto swecze chualy, alle
dagny¹⁾ chwalø naszymv panv ihū xp̄oui
15 na temtho swecze, proszøcz go, abi szø on
nad namy smiloual y takesz nasze grechy
othpuszczyl nam. A p̄stocz tutha mouy, iscy
v tegotho krola heroda bylezy gesth
geden kaplan, gemusczy gest bylo tho y
20 ymø zacharias dzano, a tenczy gesth
s pokolenya xøszøczego byl. A p̄stocz tutha
vypiszuge ymona krolefska y tesze xø
szøcza, p̄sto isczy f tentho czas bylicz szø k
kroleue sly. Allecz nasz xt mily szafszecz
25 gest gim dobrego cloueka dal byl,
genszecz ge o gich sloscz karal byl.
A p̄stocz gakocz tentho krol israhelsky,
gemusczy gest bilo tho ymø Achab dza
no, na prosbø swe kroleue, chosey gest
30 ge bylo yezabel dzano, kaszalczy gesth
on barszo uele prorokof posczynacz bil,
A p̄stocz nasz xt mily poslal gest bil do nego
11b. tegotho proka²⁾ helyasza, genszecz gest gy
o tego sle skuthky karal byl. A takesczy
swøthy gan tegotho krola heroda o tego

¹⁾ tak w ręk. *dagny*.²⁾ tak przez skrócenie.

slosch karal gest gy byl, allecz on gego g
 grosz ne bal szó gest byl: A szaprafdocz²⁾ na 5
 temtho svecze malo takich kaplanof
 nadze y takesz kasznodzegez, chosbycz
 ony krole, xószótha y tesze pany bogathe
 o gich sloscz karaly ge, a sznathcy²⁾ sznamó
 tego²⁾ gest, ysczy szó dobrzy kroleue, xó 10
 szóta y tesze panoue, Allecz kasznodzege
 szó sly, p̄sto ysczy ony o gich sloscz ne szme
 gó karacz ge; A p̄stocz ony tho czynó,
 isczy gim o biskubstwo, o p̄bostwo¹⁾ y o ka
 ply pochebugó²⁾. A p̄stocz svóthy lucasz 15
 tutha vyclada y vypiszuge rodzag
 otheza y maczerze svótego gana, isczy o
 oniy przed milim xpem byliycz szó dostog
 ny a boga szó bogoczy²⁾, ysczy ony ne bily
 szó luzzemerniczny²⁾, gakocz dzysza ludze 20
 na themtho suecze czynó, isci szó ony
 pred luzmy vkaszugó dobrzy, allecz
 ony szó pred bodzem²⁾ sly. A p̄stocz szó gest
 svóthy gan s dostognich ludzy byl na
 rodzyl, tego dla isbicz on prafdó prze 25
 pouedal byl. Alle gdisbi szó on gest bil
 sze slich ludzy narodzyl, tედyczby mv vócz
 oniy²⁾ ne bily verzily, isczy svótha helsbe-
 tha bylacz gest ona stara. A p̄stocz o thez²⁾
 tentho velebnny doctor, gemuseczy bedza³⁾ 30
 dzegó, mouiy²⁾ rzekócz tako, yscy mily xt
 dostognm²⁾ ludzem a bugu²⁾ sluszóczim ne ue
 le dzeczy y plodu dage, p̄sto isby szó ony
 gymy ne stauily²⁾ any velbyly przed luzmy, 12a.
 yszecz czytho ludze, chosczy ony vele dzeczy
 magó, velkokroc szó tho gim przygadza,
 ysczy ony nad nīy²⁾ szalosecz vydzó, p̄sto iscy
 ony richlo vmiragó, Albocz tesze ony sló 5
 smerczó dzynó²⁾, f̄ ysczy sz nesktorego²⁾ szy
 na slodzeg byua, kostarsz y pyganicza,

¹⁾ tak przez skrócenie.

²⁾ tak w ręk.; 11b, 10 *ne gest?*

³⁾ tak zam. Beda (venerabilis).

A s dzeffkicz tesze mnogdy sla szona byua¹⁾.
 Alecz ga naprzecif themu nix ne mouó,
 10 ysze ktoricz clouek ma on vele dzecy a
 a na slusbócz ge on vyrzódzy, vóczcy ony by
 uagó slachetny a dobrich obyczagof
 , napelnený. A p̄stocz szó svóty gan v swe ma-
 thuchny, swóthe helsbeth gest byl gedz
 15 dzyniy narodzyl, A p̄stocz gest gy byl xt
 f krolefstwe nebeszkem pouiszyl. A p̄sto
 ny²⁾ greszny chem-ly takesz bycz thamo
 pouiseniý, tego my szamy szobo²⁾ dostathcicz
 ne moszemý, a tho pres dara ducha svote-
 20 go a tesze pres pomocy p̄āniy¹⁾ marie, A p̄sto
 dzysza vczeczmy szó k ne szautagócz gó thó
 to modlithfó, gakocz gest gó gabriel
 angol s krolefstwa nebeskego szautal
 byl rzekócz tako: Sdrouasz Maria milosecy.

Kazanie 4. o św. Maryi Magdalenie.

(bez glos, z jednym dodatkiem).

14a. w. 8. Missa sunt ei peccata multa. Luce VII ca⁰. Dzatky
 mile, ysze tenthó papesz Innocencius, nasz o
 10 oczezc swóthy, genszcz gest bil po swóthem
 petrze trzeci, tenczytho nasz dzysza naucza,
 abichom szó dzyszegszego dna vócze vesze
 lyly nisly ginszich dny. A prestocz tutha
 naprzothku movy rzekócz tako: fratres kařmi³⁾,
 15 diem hodiernum debemus consumere in gaudio:
 bracza, dze, mila, patrzimy tego dobrze, isbi
 chom tenthó dzen dzyszegszy veszeli²⁾ i f
 naboszegstwe²⁾ gy skroczyly. Alle czemucz
 tutha movy f naboszestwe²⁾? gedno p̄sto, isb
 20 ichom ne patrzyly marne chualy tegoto
 swatha, alle bichom szo²⁾ nauczyly svich
 grzecof²⁾ spouedacz a pokuthó sza ne stro

¹⁾ *biua* popr. na *byua*.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ czyt. *carissimi*.

gicz. A tocz my mamy przycladem (svôte) marie
 magdolanij vczynicz, isbichom szó f nasich
 grzechoch¹⁾ oczuczyly, abichom tesze f rospacz 25
 ne fstópyly, gakocz gest byl Judzasz¹⁾ vey
 nil, iszecz on rospacifszy f svem sbauenv
 y gest szó on bil szam obeszył. Alecz my przy-
 cladem tegotho sbogcze mamy vezinicz,
 genszecz genszecz²⁾ gest v mileo³⁾ xa na pravi 30
 czy vyszal byl, A⁴⁾ tenczy gest swe fszythky
 dniy drapeszczó byl, a gednocz szó gest on
 swich g(e)chof byl spouedzal⁵⁾ a f swem serezu
 gest gich on byl szaloual, aszecz szó xp̄t
 gest byl nad nim smiiloual. ꝥ A drudzycz⁵⁾ 35
 tesze przyklad mamy o sfwóthem maczegu i tesze
 o sfwothem⁵⁾ paule, choczcy ony varó kresciāskó⁵⁾ 14b.
 cheli szó szagubicz bily, a fszakocz szó oniy ku milev⁶⁾
 xp̄oui szó bily nafrocily y krolestwo nebeske
 szóc z ony otrzymaly. A takescy maria magdā⁷⁾ 5
 gest byla vczynila⁵⁾. A p̄sto przycladež magdolay⁸⁾
 mamy to vezinicz, ysze szó gest ona vele gre
 chof bila dopuscyla a potemczy gest ona bila
 bosze milosdze⁷⁾ szobe nalasla. A takes my ge
 przycladem f milem bodze ne mamy rospacy 10
 mecz, alle my gego milosdza⁷⁾ mamy szobe suk
 acz. A p̄stocz ne tego dla ma'ia magdolana g
 gest szó ona bila g(e)cha⁵⁾ dopuscila, isbichom szó
 my gych tesze dopuscily, alle bog nasz tego
 szachouag, ise gdisby sly duch nektorego 15
 cloueka f tenthó bló d szauotl, macz gó on
 takesz f pokucze nasladouacz, gakocz gesth
 gó ona byla strogyla. A takes szó thy, g(e)szniy¹⁾
 clouecze, ne oddalag k milēv⁷⁾ xp̄oui nafrocicz,

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ linią u góry zniszczone.

³⁾ tak przez skrócenie.

⁴⁾ z *a* popr. *A*.

⁵⁾ tak w ręk.; *gchof* etc. z nadpis. *e*; *spouedzal* zam. *spouedal*; *vczynily* z nadpis. *a*.

⁶⁾ tak w ręk., *v* po za linią na brzegu.

⁷⁾ tak, ze znakiem skrócenia.

⁸⁾ ostatnia litera po za linią na brzegu.

20 yscy tho ne gest f stwe¹⁾ voly, abicz thobe x̄pt
 dal dludze stroue²⁾, bo thy albo ga moszesz dzy
 sza albo iutrze s tego svatha szycz. tesczy ma
 rie magdolany pokutha bilacz gest ona
 barszo sromislyua. A p̄stocz gest ona do x̄p̄a
 25 bila prysła y pred gego nogamy gest ona
 bila padła a sfwe grzechy gest ona przeth
 nm²⁾ była pouedala. A p̄sto, gdis szō svich gre-
 chof spouedamy, v̄ocz othsichmasth mamy
 szō gich varouacz, a tesze f naszym szerczu m̄ay³⁾
 30 gich szalouacz, ysczy x̄pt ny szadnemu cloue
 koui gego grechof ne othpusecy, aczcy on po sz
 pouedzy ma thō misl, isbi szō go on naftor
 ky chal dopuscicz. A p̄sto, mile dzathky, acz my
 naszym duszam chemi otrzymacz sbauene
 35 a pothem krolefstwo nebeske, ny pres kogo
 gynszego ne mamy otrzymacz tego, gedno
 pres dar ducha svōtego a tesze pres pomocz

Kazanie 5. o św. Wawrzyńcu.

(bez glos, wpisów i popr.)

171b. Nisi granum frumenti mortuum fuerit. Iohannis (sic) XII°.

Dzathky mile, pysze szō nam f svothez³⁾ pyszme
 o rasmagitch²⁾ svōtich, kakocz szō ony velikō
 mōkō cirpely drzeve byly, nislycz szō ony
 5 do krolefstwa szō dostaly. O gichsze mōcze
 vebich mal vam pouedacz, allecz thōto
 chwylō ne czasz gest tegotho vyslouicz. A p̄⁴⁾
 stocz mily xt ve fczoragsze ewē⁵⁾ mowy rze
 kōcz tako: Qui facit voluntatem patris, ysze: kto
 10 ry clouek czȳni volō otheza mego, tenczy
 przydze do krolefstwa nebeskego. A p̄stho
 chemi-ly czynicz volō naszego otheza nebesz
 kego, tedy v̄ocz napyrszue mamy dzerszecz
 varō kresczykanska⁶⁾. A fttorecz mamy cho

¹⁾ tak zam. f twe.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ przez skrócenie.

⁴⁾ a zamienione na A.

⁵⁾ tak przez skrócenie, czyt. ewangelie.

⁶⁾ tak w ręk. *kresczykanska*.

uacz thyto darý, chosz szó nam darmo da- 15
 ný, vkaszugócz nam gednó drogó, gósz ma-
 my do krolefstwa nebeskego przicz. A napir
 svezc tutha mový, ysze ktory clouek che
 czynicz voló. otheza nebeskego, tenczy ma
 mecz varó kresczyganskó, a ne telko skut- 20
 kem, alle tesze y szerczem. A p̄sto verzis-ly f tho,
 ysze szó xt gest s czysthe dzeucize ma'ie¹⁾ ma
 rodzyl²⁾ a trzeciogocz dna gest on s marthyf
 fstal, a tho chocz gest on przykaszal byl
 slovy, aby tho skuthkem napelnil. A fttorecz 25
 gego dary mamy chouacz, alle isczy gest
 gich barszo vele, A p̄stocz trudno gest ge
 nam osobno vyslouicz, Allecz³⁾ ga vam o ge-
 dnem dzarze²⁾ pouem, chocz gest nam dan,
 a thocz gest svóty kresth, a tenczytho 30
 dar gest kalsdemv clouekoui dan, tako
 dobrze gluchemv gako y nememv. A p̄stocz
 kalsdy krescygan vóczecz gest on vdaró
 uan, nisly ktory krol pogansky. Alle kako 35
 my tentho boszy dar chouamy, gdis szó s
 smerthnego grzecha dopuszczamý! A p̄stho 172a
 patrszmy tego dobrze, abichom tego bosze
 go daru ne straczyly. Alle szó ga pogrzechu
 tego barszo bogó, yszeszmy iusz tentho dar
 fszythezy straczyly, a tho vygófszy dzatky 5
 mlode. Aleczby²⁾ nektory clouek medzy naý²⁾
 mogl tako rzec: A³⁾ p̄sto, gdisz geszm ga te
 tentho dar straczyl, tedycz ga na chczo²⁾ cy-
 nicz vole bosze! a szaprafó, ne masz thy
 tego vezynicz, tego dla ysze ktoricz clouek 10
 thyto dary gest straczil; szukagsze gych
 mylosezyue a szerczem skruszonm²⁾ y k themv
 nabosznm²⁾, a tako vócz ge thy nadzesz presz
 svóthó spouecz a tesze pres dostognó pok-
 uthó. † Tesczy nasz tutha dale naucza, 15
 abichom nasz szyuoth czystho y tesze f svótos
 cy chwoualy²⁾. Alleczby nektory clouek

¹⁾ przez skrót.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ a zamien. na A.

medzy namy tako rzecl: ysze gacz, dze, ne
mogó bycz swóth! a tocz szaprafđó gest
20 słowo szalone, a thocz ga tobe pouedaz¹⁾,
ysze ktoricz clouek che do boga przycz,
tenczy ma bycz swóthy, alle ne grzeszny
any tesze clóthy. A p̄stho, gdisz my fszythezy
chemy do boga przycz, varugnis szó g(e)cha¹⁾
25 tako, gako gako²⁾ boszy vósza, a strogmy
skuthky dobre, gakobichom presz ne na
sziim duszam otrzymaly sbauene a krole
fstwo nebeske. A p̄stocz svóthy vawrzynecz,
chócz do krolefstwa nebeskego przycz, thy
30 tho dary gest on thuardo choual a
a p̄stocz szó gest on do krolefstwa nebesz
kego byl dostal. A p̄sto, mile dzathky, che
mi-ly thamesz³⁾ przycz, tego my szamy szobó
ne moszemy dostatheczycz, a tho pres daru d
35 ducha swóthego a tesze przes pomoczy ma'ie¹⁾.

Kazanie 6. o św. Bartłomieju.

172b. Ffacta est contencio inter ꝥ Nota thema Bart.
Luc. XXII°. Dzathky mile, nasz xt mily
gest on swe swóthe appli⁴⁾ temutho nau
czal byl, kakoczby na thētho⁴⁾ svecze
5 medzy xp̄iany bydliez mely. A p̄stocz on
rzecl gest byl k nm³⁾ rzekócz tako: Estote
p'dentes: Bóczdeze, (dze), tako módrzy, gakocz
szó vószeue módrzy; ꝥ ysczy napirszue vósz
thóto módroscz ma, ysze gdis gy chó sza
biez, tediez vócz on (svó glovó⁵⁾ krige (y szonge³⁾), a o czalocz
10 on nix³⁾
ne dba. A⁶⁾ takesczy svóczy appli⁴⁾ szócz oni tho
byly czynily. Allecz⁶⁾ nauócze swóty barth
lomeg gest on tho byl czynil, yszecz on
swe gloyv tocz gest mile^{0 4)} xp̄a gest byl

1) przez skrócenie.

2) kreską u góry zniszczone.

3) tak w ręk.

4) tak przez skrócenie, czyt. *apostoli, temto, milego*.

5) z odsyłaczem na brzegu.

6) a zamien. na *A*.

szonoual. † Fftorecz przyrodzene gesth tho 15
 vōszeve, ysze gdis szō on che odmlodzyez,
 tedycz vōcz on ge go(r)ske korzene, a pothez¹⁾
 vōcz on flesze f durō²⁾ czasznō, A tako vōcz
 on thamo szebe starō skorō szeme. A take
 s my sdruczmy szebe starō skorō tocz gest 20
 stare grzechy; a geczmy tesze gorske korze
 ne, tocz gest isbichom na thēto¹⁾ svecze nekto
 rō mōkō prze milego x̄pa cirpely na nasz
 em czele. A tocz swōty barthlomeg gest on
 tho byl vezynil, ysczy on skorō svego czala 25
 prze milego x̄pa dal gest byl oblupiez, ysze
 pysze szō nam o them tako, ysze: (gdisz) gest on kro-
 la theto szeme Indie gest byl okrzył²⁾ y
 na uarō kresczykanskō gest gy on byl
 nafroczył, tedy vōcz biskvpoue³⁾ thetho 30
 gysthe szeme szō szō (oni) byly sgachaly a svōte
 go barthlomega szo²⁾ ony byly gōly a do
 bratha tego gystego krola szō go ony bily
 przyuedly, tedy vōcz tenthō gisty krol g
 gest szō byl nan (roszneual²⁾), tego dla yszecz bog gego, 173a.
 chos mv gest bylo tho ymō Astarosth²⁾ dzano,
 gest on s vysokoczy na szemō spatl byl a f
 proch gest szō on byl obrocil. A⁴⁾ tako vōcz
 on (krol) szylm¹⁾ gnewem gest na szobe swe odze 5
 ne rzaszal byl, A swōtego bartholomega²⁾ k
 kaszal gest byl na prongō szaueszyez a mo
 tlamy gy b̄ycz y s gego gy skory szywo
 oblupyez. A cdisz vōcz ony szo²⁾ mv⁵⁾ tho byly
 vezynily, tedy vōcz pothem ony szō gy bily 10
 szczōly. A p̄stocz on skorō svego czala gest
 byl sdruczyl, isbicz on coronō krolestva
 nebeskego byl szasluszył. A p̄sto, gdisczy
 (ktory) clouek svim neprzygaczelem che szō valcicz,
 tedycz vōcz on szebe dludze²⁾ odzene sdru 15

¹⁾ tak przez skrócenie, czyt. *potem, temto, silnym*.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ *biskopoue* popr. na *biskvpoue*.

⁴⁾ *a* popr. na *A*.

⁵⁾ *mu* popr. na *mv*.

- czy, tego dla isbicz mv ono ne uadzylo. A takesczy svøczy szøcz tho ony byly vezinily, gdis szø ony swymy neprzygaczoly bycz mely, ysze ne telkocz ony swe odzene szø
- 20 byly szebe sdrzuczylly, alle y skorø svego czala szøcz gø oniy prze milego xp̄a byly dzaly¹⁾. A takesz my mamy vezynicz, gdis szø sz naszym neprzygaczelem tocz gest se sliim duchem chemy valezycz, (tedy vøcz) mamy szebe odze
- 25 ne sdrzucicz tocz gest grzechy. A takesczy svøthy bartholomeg¹⁾ gest on tho byl vezynil, ysczy on napirsue bogadstwo gest byl oth szebe otsz(r)uczyl¹⁾, abyecz go sly duch przes n̄ f gego duszy ne byl vlouil, boecz on
- 30 gest byl barszo bogaty, ysczy on gest xoszø czego¹⁾ rodu byl, alle vy gy barthodzegez²⁾ na szyuacze, a f them vy barszo milego xa gne vacze. fttorecz presto svøthy bartlomeg
- 173b gest byl skorø svego czala sdrzudzyl¹⁾, isbicz on s pokogem leszal byl, ysze gako tho szamy dobrze vecze, ysze ktoricz clouecz¹⁾ neczysthe odze¹⁾ ma, teneczy s pokogem pred robaky f
- 5 f nem ne odpoczyua (ne leszy). A takesczy svøthy bartholomeg gest on tho byl vezinil, chøcz s milim xp̄em na ueky odpoczyuacz, gest on byl szebe swø skorø sdrzuczyl; ysczy szaprafð na sze czalo gest neczysthe odzene, chosczy
- 10 ono nasz barszo czosto¹⁾ ge, mnogdy naszego czala necistotho¹⁾ a tesze mnogdy slø mislø. A p̄stoczby dobrze tho bylo, isbichom my tho odzene tocz gest nasze grzechy szebe sdrucyly, isbichom my f nich ne szamarly. Trzeciecz
- 15 p̄sto svøthy barthlomeg gest byl skorø svego czala sdrzuczyl, isbicz szø on bosziim rycerzem vkaszal byl. ysczy rycerze tenthø obyczag magø, gdisci ge paszø, tедыcz vøcz ony swe stare odzene svim slugam

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ tak przez skrócenie: czyt. *bartodziejem, odzienie*.

dagó. A takescy swóty barthlomeg gest 20
 byl vczinil: isey on skorø svego czala gest
 byl sdrzucyl, isbi szø (on) s milim xp̄em f krolef
 stwe nebeskem na ueky veszelil. † Vøcz
 trzeciecz przyrodzene vøsz tho ma, ysze g
 gdiszcy gy szegnagó, vøczcy on gedno 25
 vcho ogonem szaslony a drudiecz on
 ku szemy skloniy, tego dla abyecz on ne
 slyslal¹⁾ szegnana. A chocz gest ogon gedno
 pamøcz smercy? A szaprafðøcz by tenthø c
 clouek malo sgrzesil, ysze gdiscibi szø on 30
 na tho rosmislil, isbiez on f krothke chvy-
 ly vmrzecz muszyl. † Vøcz prze ftore vcho,
 chosci ge vøsz f szemø sclonÿ, mas szø, g(e)szny 174a.
 clouecze, na tho rospamøtacz, ysze gesz thy s
 szeme stworzon, a edisz vøcz thy vmrzesz, te
 dy szø vøcz thy szaszø f szemø obroczisz. A p̄
 stocz xp̄t na chezal¹⁾ gest byl cloueka stvo 5
 rzyecz s pouetrza, tego (dla) abyecz on ne bil pysz
 ny; tescy go on na¹⁾ chezal sz ognã stvorzicz,
 abiez on ne bil gn̄eflyvÿ; Any s vodzy¹⁾, isbiez
 on ne bil necisthÿ; Allecz gest gy on szeme
 byl stworzil, p̄sto isbiez on byl skromny, 10
 isczy szema naprzecif vodze gest szucha,
 A naprzecif pouetru gest ona moczna, A
 a tesze naprzecif ognevy gest ona gest²⁾
 ona³⁾ szymna. A ticz fszythky clonky mal
 gest byl f szobe sfwøthy bartlomeg dzer 15
 szøcz naukø sfvøthe ew̄⁴⁾. A p̄sto my g(e) szny⁴⁾,
 chem-ly do krolefstwa nebeskego pryecz
 strogmy thyto dobre stkuthky¹⁾, chosecy
 gest ge byl svøthy bartlomeg na t̄thø⁴⁾.
 swecze strogyl. Alle is my szamy sobø tego (dostateczicz)⁵⁾ 20
 ne moszemy, a tho przes darv⁶⁾ ducha svø

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ kreską u góry zniszczone.

³⁾ powtórzone.

⁴⁾ przez skrócenie.

⁵⁾ dopis. na brzegu.

⁶⁾ *dara* popr. na *darv*.

togo a thesze pres pomocz¹⁾ marie, A p̄stho
 dzysza vczeczmi szō k ne szautagōcz (gō) thōto
 modlithō, gakocz gest gō byl szanital
 25 s krolefstwa nebeskego Gabriel angol
 rzekōcz tako: sdroua maria miloscisz

Kazanie 7 na Boże Narodzenie.

Nota thema de natiuitate domini. Exit edictum
 a cesare Augusto. Luce II cap. Dzathky m̄y
 le, ysze pyszcz szō nam o them tako f starež²⁾
 30 szakone; esze gdiscy szynoue israhelsecy
 szōcz ony s egypta byly visly, A cdisz vōcz
 ony szō byly do morza³⁾
 174b. przysly, tedy vōcz morze gest(cy) szō ono bilo
 na obe strone rostōpylo, tako yszech ony
 szō ge byly tako szucho przesly, ascy ony
 svich nok¹⁾ nanegsze¹⁾ stopy ne szocz¹⁾ ony
 5 byly rosmoczyly; A cdisz(cy) vōcz po gich vis-
 czu gest trzeczego meszōcza bylo, tedy vōcz
 ony szō byly do tetho gory synay⁴⁾ prysly,
 tedy vōcz nasz xt mily gest(cy) on przesvō
 tego¹⁾ angola do tegotho proka²⁾ Moysze
 10 sza tako rzedl byl: Moyseszu, tocz ga tobe
 pouedam, iscy ga iutrze do czebe svathlež²⁾
 oblocze pridō, Aby thy themutho ludu
 israhelskemu tho przykaszal, isbicz ony
 tego sluchaly, chocz ga k nm¹⁾ bōdō mo-
 15 uil. A p̄sto nechacz szō tētho²⁾ lud pred tobō
 spoueda⁵⁾, a thy ge przesegnag. Abicz ony
 tesze svoge odzene vpraly y cisto ge mely;
 abycz ony tesze sv̄ymi szonamy pospolu

¹⁾ tak w r̄ek.

²⁾ przez skrōcenie.

³⁾ ostatnie pīc wyrazōw pis. dołem ze znakiem ꞥ.

⁴⁾ *Syon* bledszym atramentem popr. na *synay*.

⁵⁾ *stoueda* popr. na *spoueda*.

ne leszely aniy tesze s nymy nigednego
 skuthu ¹⁾ necystego ne mely, Alle bicz mō 20
 ony do trzeczego dna (tamo) ezakaly y gothouy
 byly. A edisz(cy) vōcz trzecego dna gesth bilo,
 tedy vōcz barszo velike gromy szō (oni) byly
 (thamo)²⁾ vderzyly, A oblok barszo suatly gesth(cy)³⁾
 on byl thōto gystō gorō prykril. A s tetho 25
 gisthe gory gest(cy) barszo veliky diim setl
 byl, tako gakoby s pecza gorōczego (ogzen), tego
 dla yszecz nasz xt mily gest(cy) on byl f szna
 menv ognewem na thōto gystō gorō
 (thamo)²⁾ prysetl byl k nm⁴⁾; tedy vōcz nasz xt mily 175a.
 stogōcz posrzoth(ku) onego ognā gest(cy) on
 k nm⁴⁾ byl (mouil) arzekocz⁵⁾ tako (gim): gaczesm vasz
 bok⁵⁾, chos gesmcy ga vasz s tetho szeme
 egypta vyuotl. A p̄sto ne dageze vy ch- 5
 ualy ginsemu bogu nisly mne. A tese
 vy krzyvo ne przyszōgagēze. Any (vy) tesze
 bosze ymō f sv̄goga⁵⁾ vstha darmo (ne) bersz-
 cze. A tesze megeze (vy) tho f svem serezu na
 pamōczy, abisceze vy nedzolō⁵⁾ y svōthe 10
 dny svōcyly i tesze ge ve czcy mely. A
 abisceze vy tesze svego otheza y svogō
 maczersz ve dcy mely Abisceze vy tose
 ne kradly any slodzegmy byly, any
 ktorego cloueka szabyly. Aby thy te 15
 sze ne byl pothfarczō, pochlebnikem, ly
 chefnikem⁵⁾, omofczō. Aby tesze thy ne
 poszōdal f svem serezu cudze szony (any sbosa gego⁶⁾).
 A edisz (cy) vōcz tenthō gisty lud israhelsky
 gest(cy) on thō(to) mouō od milego xp̄a vsly 20
 szal byl, tedy vōcz (oni) fszythczy sōcz szō bily
 xp̄a barszo bogegely⁵⁾, A ku themutho

¹⁾ tak w ręk., czyt. *skutku*.

²⁾ dopisane na brzegu.

³⁾ *cy* na brzegu dopis.

⁴⁾ w ręk. *knm*.

⁵⁾ tak w ręk.

⁶⁾ wyrazy w nawiasie stojące bledszym atram. dopis. na brzegu.

prokouy ¹⁾ Moyseszevy szōcz ony byly
 tako rzecly: mof thy, moyseszu, k naz¹⁾,
 25 a micz czebe chemy slyszecz radzy, ysze,
 bōdze-liez k nam vōcze mouil nasz xp̄t
 mily, tedy vōcz my fszythcy od sylnego
 strachu vmrzecz muszemy. A tako vōcz
 moysesz gest(cy) on ku onm ¹⁾ ludzem tako
 175b. byl mouil, ysze ne bogcze szō vy niczego,
 ysze przestocz na vasz ²⁾ nasz xt mily tentho
 strach gest(cy) on (gy) (na uasz)³⁾ bil spuscil, isbicz
 on vasz verze vasze byl skusil, abiszce go
 5 vy vashimy grzechy vōcze ne gnoualy ⁴⁾.
 A p̄sto, mile dzathky, ysze biszce vy tho
 dobrze vedzely, kakocz nasz xt mily gestcy
 on nam barszo milosciuy, abichom go mj
 naszymy grzechy ne gneualy, A tenszecz
 10 nasz xt mily gest szō on byl naszym oth-
 czom vkaszal gneflyvy i tesze pryery,
 tego dla abicz go ony svymy grzechy
 ne ⁵⁾ gneualy. A p̄stocz szō on dzysza nam
 urodzyl mlody, tego dla isbicz on nasz
 15 nasich grzecof posbauil, iscy on ne tel
 kocz gest szō on nam byl vrodzyl mlody,
 alle tesze skrōny ¹⁾, czychy y vbodzy, iscy
 tego matuchna maria takocz gest
 ona (f then czasz) vboga byla, yszech ona f tentho
 20 czasz, gdiscy gest gy ona byla poro-
 dzyla, tedycz vōcz ona namnegsego
 penōska ne gest go ona byla mala,
 isbicz ona komorō sobe byla nagōla,
 alisey ona svego szinka milego f gasly
 25 na trochō szana byla(cz gy ona) poloszyla. gascy
 slova f tetho dzysegsze ewē ¹⁾ szōcz ona
 pyszana, gascy szō ona polskimi slouy
 tako vyklada, ysze (v on czasz)

¹⁾ przez skrōc., czyt. prorokowi, k nam, onym, skromny, ewangēlie.

²⁾ nanasz popr. na navasz.

³⁾ nauasz kresk̄a u gōry zniszczone.

⁴⁾ tak w rēk.

⁵⁾ przed ne stoi na marginesie znak 4.

[† v on czas, gdisz(ey) nasz xt miły mal(ey) szō gest
on na tenthō suath narodicz¹⁾ bil, tedy vōcz]²⁾

vyslo gest pryka

szane bylo od tegotho czeszarza, choscy

mu gest bylo tho ymō Augustus dzano,
tego dla isbiez (tenthō) svyczek svath popýszacz
(bylo)³⁾ mano tocz gest fszythky ludze, choscy

176a.

ony f tētho czas szō byly na svecze. A tocz
przykaszane gest bilo ono vyslo od

5

tęgotho xōszōcza, choscy mu gest bilo

tho ymō Cyrinus dzano, gesecz xōszō

gest ono f tetho szeme syrie bylo. A ta
ko vōcz fszythszy szemane szōcz szō oni⁴⁾

byly do gednego mastha sgachaly y

10

y szōcz ony na tho radō byly mely, ka

koczbiehō ony s timtho vezinicz (bily) mely.

A edisz(ey) vōcz Joseph, genszecz gest byl ro

dem s tetho szeme galilee a s tegotho

mastha naszareth, gest(ey) on byl s pānō⁵⁾

15

mariō posetl (bil) do tegotho mastha szy-

dofskego, gemuscy masthu gest bilo

tho ymō Bethhehem dzano, tego d

dla, yscy on gest byl s czeladzy dauy-

dowe. A f tenczy tho czas maria gest

20

ona brzemēna⁵⁾ byla a svim szinkeŃ

milim gest(ey) ona bila chodzila. A edisz(ey)⁶⁾

szō vōcz gest tho (bilo) stalo, yszech szō iusz

thyto dny szō ony byly popelnily,

yszecz pāna⁵⁾ gest ona svego

25

szinka milego porodycz (bila) mala, A edisz(ey)⁶⁾

vōcz gest posrzoth noczy bylo (a to) dna ne-

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ dwa te wiersze, które tu są w nawiasie, w rękop. dopisane są dołem jako w. 30 i 31 ze znakiem †.

³⁾ dopisano na brzegu.

⁴⁾ i w wyr. *oni* długą kreską wyraż.

⁵⁾ tak przez skrót., czyt. *panna*, *brzemienna*.

⁶⁾ cy dopisane na brzegu.

dzelnego, tedy vócz ona (gest) byla svego
szinka milego porodzyła a porodifsy

- 176b. gy gest(cy) gy ona f szukēne¹⁾ pouogniky
była obynóła a f gasly na szano gest(cy) gy
ona była poloszyla. A tako vócz tetho gy
sthe noczy pastiirze²⁾ szócz ony były svog
5 dobitek pasly y szócz go ony były stregly.
A tesczy⁴⁾ ony ne szó były spaly, allecz ony
szó były czuly. A tako vócz svóthy angol
gest(cy) on sz nebosz do nich byl stopyl²⁾ a ue-
likó svatloseczó gest(cy) ge on byl osvecil.
10 A tedy vócz ony, gdisz szó nad szobó
tako velikó svatlosecz były ony vsrzely,
tedy vócz ony tego szócz szó były barso
, bogely. A tako vócz svóthy angol gest(cy)³⁾
on k nm¹⁾ tako rzecl był, ysze ne bogce szó
15 vy niczego. A tocz ga vam szaprafdo³⁾ ve
like veszele pouedam, choscy ono bódze
fszythkemv ludu na sbauene, tego dla
isci szó (gest) vam dzisza nasz xt mily f tētho
mescze dauidouem narodzyl. A tocz ga
20 vam sza sznamó dagó, ysze (vy) nadzeczce f ga-
slach leszócz dzeczothko²⁾ mlode a sukey
nimy²⁾ pouogniki obynone. A tako vócz
ony natichmasth szócz były svóthe angoly
f krolestwne nebeskem speuagócz
25 slyszely a tako rzekócz: Chuala bócz
bogu na uiszokoscy, A⁵⁾ tesze bócz mir na
szemy ludzem dobre vole. A tocz gesth
skonane podluk pstego¹⁾ (pyszma) tetho digseg²⁾
- 177a. svóthe ewē. A tako dag nam nasz mily
pane bosze, Abicz ona nasiim duszam na sz
bauene byla.

¹⁾ tak przez skróc., czyt. *sukienne, prostego* i t. d.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ *cy* dopis. na brzegu.

⁴⁾ w ręk. *Ateslycy* z przekreśl. *ly*.

⁵⁾ *a* popr. na *A*.

Kazanie 8 na Boże Narodzenie¹⁾.

Exit edictum a cesare augusto.

† Dzathky mile, ysze bische vy tho dobrze
 vedzely, yscy tētho²⁾ dzen dysegszy gest(cy)³⁾ 5
 gy byl sam mili xp̄t vczinil, A p̄sto disa⁴⁾
 mielibichom szō veszelicz i tesze milego
 xp̄a chualicz. A p̄sto, kakoczkoły nasz
 xp̄us mily gest(cy) on byl ginse dni stv
 worzył, allecz osobno gest(cy)on byl ten 10
 tho dzen dysegszy svōty vczynil. A p̄sto
 melibichom szō (my) dysza⁴⁾ themuto ve
 szelicz, tego dla yszecz gako dzysza
 dyablu gest byla gego mocz othgō-
 tha, allecz gest ona themutho svathu 15
 byla dzana⁴⁾. A p̄stocz szō disza⁴⁾ fsythey
 svōcy angely themutho f krolestve
 nebeskem veszelō a fszythkiim kres-
 cyganom vernim ony velike vesele
 pouedagō; tescy dzysza maria gest(cy) szō 20
 ona matuchna svemu szinkovy milev⁴⁾
 byla (vcinila); Tescy disza⁴⁾ szyn boszy s krolestva
 nebeskego a tesze od svego othcza my-
 lego gest(cy on) na tētho svath prysetl bil.
 A p̄stocz na snamō tego gest⁵⁾ (tho) f dy 25
 segsze⁴⁾ ewē²⁾ bylo pyszano, rzekōcz tako:
 ysze vyslo gest przykaszane bylo od
 tegotho czesarza Augustha tego dla

Kazanie 9 o św. Janie Chrzcicielu.

Nota sermonem de sancto Johanne. Exit ser 176b.
 mo inter fratres. Dzathky mile, f tetho ewē²⁾

¹⁾ W oryginale nie ma tu w tekście żadnego przestanku.

²⁾ tak przez skrót.

³⁾ cy dopis. na brzegu.

⁴⁾ tak w ręk.

⁵⁾ po gest stoi ono, ale kreską u góry zniszczone.

5 dzysegsze nasz x̄pt mily o dwez on aplu¹⁾
 5 movy, tocz gest o sv̄othem petrze a o sv̄o
 them gane. A p̄stocz nasz xt mily sv̄othe
 mu potru gest on tako rzecl byl, isbicz go²⁾
 on nasladoual byl, gakoczby on tako
 rzecl²⁾, ysze thy ges m̄y nekegdy byl tho od
 10 maual, isbich(cy) ga na kryszu m̄oky ne cir-
 pal, Allecz ga tho thobe szaprafdo po-
 uedam, ysze thy takesz na kryszu musisz
 vmrzech, gakoczesm³⁾ ga vm
 arl byl. Alle gynakocz gest nasz x̄pt
 15 mily m̄oczon byl, a gynako sv̄othy po-
 thr, p̄sto iscy nasz x̄pt mily ku szem̄y gestey
 (on)²⁾ byl swe sv̄othe oblicze (bil) sklonil, a tho na sz
 namo tego, iszcz gest on sza nasz g(e)szne
 m̄ok̄o cirpal byl. Allecz sv̄othy potr
 20 gest(cy) on f nebosza svoge oblicze podno
 sl byl, a tho na sznamo tego, iszcz gest
 on p̄stho m̄ok̄o cirpal byl, isbicz on
 krolefstwo nebeske byl szaslushyl. Al-
 le czemucz nasz xt mily gest(cy) on bil tego
 25 chal⁴⁾, isbicz sv̄othy potr byl m̄ok̄o cir-
 pal, a sv̄othy gan ge ne cirpal? A na tocz
 tutha tobe tako odpoueda, iscy sv̄oty
 potr mal(cy) gest on bycz po bodze pirsvim
 plathem¹⁾ tocz gest papeszem. A p̄stocz gest
 178a. on tako muszyl (mal) m̄ok̄o cirpecz, gakocz
 gest go nasz x̄pt mily cirpal byl. A p̄sto
 na snamo tego kalsdy plath¹⁾ malbi szo
 on o crifdo kosczeln̄o y tesze o uar̄o k-
 5 rescygansk̄o fszocz⁴⁾, abycz mu sza to s
 smerez podgocz. A ftorecz p̄sto sv̄oty po-
 tr gest(cy) on m̄ok̄o cirpal byl, ysze gakocz
 smerez y tesze m̄oka sv̄otego potra gest(cy)⁵⁾

¹⁾ tak skróc., czyt. *apostolu, pralatem, pralat.*

²⁾ *go i rzecl i on* dopis. na marginesie.

³⁾ *gakoczesm* jeszcze raz napis., ale kreską u góry zniszczone.

⁴⁾ tak w ręk.

⁵⁾ *cy* na marg.

szó ona byla mőcze milego x̄pa pryrof-
 nala, takescyby fsythey placy¹⁾ meliby-
 chō ony strogich²⁾ thy(to) dobre vcinky svō-
 tego potra, gakocz gest ge on byl stro
 10
 gyl. Alle czemucz svōty gan ne gest(cy) on
 byl mōky cirpal? A na tocz tutha nam
 dwogako odpoueda, A napirswe p̄sto,
 15
 iszecz nasz xt mily gest(cy) on tho byl p
 prze fszythky verne krescygany vcy-
 nil, tego dla isbiez ony f rospacz ne f-
 sztōpyly, (a) isbiez ony tego f swem sercu
 ne mislyly, iszecz nigeden svōty presz
 20
 smerecy i tesze pres vmōczena ne gest(cy) szō
 on do krolestwa nebeskego byl do-
 stal. A ftore p̄sto, isey svōty gan bil(cy) gest
 on dwocz²⁾ mokō²⁾ cirpal, A³⁾ p̄stocz nasz xt
 mily na²⁾ chezal(cy) gest on tego byl, abyecz
 25
 svōty gan vōcze³⁾ mōkō cirpal byl. Alle
 by thy tako rzecl, ysze kegdyecz svōty
 gan gest(cy) on byl mōkō cirpal? szaṗdō¹⁾
 f tenthō czasz, ysze gdisz(cy) szō byly szy-
 178b.
 dzy milego x̄pa na kriszu mōcyly, te
 dy vōcz f tēthō czasz svōty gan stogōcz
 pod kryszem²⁾ gest(cy) on byl barszo velikō
 mōkō cirpal, A ftorecz f tēthō czasz svō
 5
 thy gan gest(cy) on bil mōkō cirpal, a tho
 gdisz(cy) gest gy byl f rzyme tēthō chesz
 arsz Domicianus gól y gest(cy) gy on bil
 f gorōczem Olegu f panvy varzyl (cz kasal), tego
 dla yszecz gest on varō krescyganskō
 10
 przepouedal byl. A p̄sto my gresznŷ lu
 dze na tēthō¹⁾ suecze, chem-li s milim x̄pēz¹⁾
 na ueky kroleuacz, tedy vōcz mamy
 tesze (mŷ) nektorō mōkō na naszez¹⁾ czele
 prze milego x̄pa na tēthō²⁾ suecze pocir
 15
 pecz (a tho chem-ly my sz nm¹⁾ f gego nebeskem krolestwe na
 ueky kro),

¹⁾ tak. skrōc., czyt. *prałaci, zaprawdę, Chrystem*, i t. d.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ a zamien. na *A*; *uōcze* popr. na *vōcze*.

⁴⁾ to, co stoi w nawiasie, napisane jest z odsyłaczem na lewym marginesie.

Alle(cz) my tego szamy szobø ne mosze
 my (dokonacz) veynicz a tho pres pomocy ¹⁾ daru
 ducha svøtego A tesze pres pomocy pā
 ny ²⁾ marie. A p̄sto dzisza vezeczmi szø
 20 k ne szauitagócz gø thøto modlithfø,
 gakócz gest gø szauital byl s krolef
 stwa nebeskego gabriel angol rze
 kocz ³⁾ tako: Sdrosz ³⁾ maria milosci pelna

Kazanie 10. o św. Janie Ewangeliście.

† Dilectus meus mihi et ego illi. canticorum II°.
 25 Dzathky mile, ysze bische vi tho dobrze
 vedzely, iscy gabriel angol chvalicz
 on svøthego gana prze gego velike
 skuthky dobre, choscy gest ge on bil
 179a. na tētho svecze strogil, Allecz gy on osob-
 no ve dvogake rzeczy chualy. A napir-
 suecz gy on o gego velika czuda ch-
 ualy, choscy gest ge (on)⁴⁾ przeszen byl nasz
 5 mily xt czynil drzeue nisly szø gest on
 na tētho ³⁾ svath (bil) narodzil, i takesz gdisz(cy)⁵⁾
 gest on na tētho suecze byl; isze thato
 fszyczka snamona, chosz(cy ge) gest byl keg-
 dy nasz xt mily pres ktorego suøthe
 10 go czynil, gesczecz vøthsza czuda pres
 svøtego gana gest(cy) ge on byl na tētho
 suecze czynil (strogyl). ftoarcz gy nasz xt mily
 prze gego velike vcynky chualy, chosz
 cy gest ge (bil) svøthy gan ku bogu prze
 15 gego velike miloserdze byl mal. A p̄
 stho o themto milosdzu ³⁾, choscy gest
 ge xp̄t ku svøthemu ganu mal bil,
 dwogócz rzecz (vy) f tētho macze rosūecz ³⁾,

¹⁾ pomocy kreską u góry zniszczone.

²⁾ tak przez skrót.; czyt. *panny, tento, miloserdziu*, i t. d.

³⁾ tak w ręk.

⁴⁾ skreślone.

⁵⁾ *cy*, jak często, po za linią.

A napirsuecz tho (vy) macze rosumecz, yse
 ktoricz gest poczótek gego svótego 20
 milosdza¹⁾ bil, chosey gest gy nasz
 xt mili svóthemu ganu vkaszał
 byl; A ftoecz tho (vy) macze vedzec, ysze
 ktoracz szó tha(to) byla snamona bose-
 go milosdza¹⁾, chosey gest ge xt do 25
 svótego gana byl mal. Vócz napir-
 swecz tutha movy, iscy xt svótego
 gana prze trogakó rzecz gest(cy) gy on ný
 loual²⁾ byl, A napirsuecz gest(cy) gy on mi 179b.
 loual byl, a tho prze gego szyuoth cy
 sthy. A pstocz na sznamó tegotho my
 losdza¹⁾ gest(cy) gy nasz xt mily do kro 5
 lefstwa nebeskego fszól byl y gesth(cy) mv
 on thamo sfwogó²⁾ fszyezkó tagēniczó¹⁾
 vkaszał byl. A pstho, greszny clouecze,
 ches-ly²⁾ (thy) s miliim xpem kroleuacz, tedy
 vócz mas szó thy necystothy czelne va- 10
 rouacz. A p̄stho, gdisczy by³⁾ milemu
 xpouy czystotha ne byla mila, vóthcy-
 by on nigdy szobe matuchny dzeuicze
 ne vybral byl. Abycz tho byla prafda,
 mamy(cz) na tho (ny) gedem pryelad o tētho 15
 sweróczu²⁾, chosey mu tho ymó gedno-
 roszczecz dzegó, gescy suerzó gest(cy) ono
 barszo cysthe (i ktemu) i tesze barszo rócze, iscy go
 lofey gynako vlouicz ne mogó, alisey
 ony do nego cysthó dzeuiczó pryuodó. 20
 A tedy vócz ono gysthe sverzó gedno⁴⁾
 roszczecz, gednocz on onó gystó dzeuiczó
 vsrzy cysthó, ascy on natichmasth
 do ne przybeszy y na lone szó on v ne
 poloszy. A tako vócz przybeszafsy lofey 25
 se psy y tesze szeczamy y vlóvócz ony gy.

¹⁾ tak przez skrót. ; czyt. *miłosierdzia, tajemnicę* i t. d.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ w ręk. *gdiscicz czy by*, ale *biez* kreską u góry zniszczono.

⁴⁾ na końcu linii napisano *gednocz*, ale *cz* skreśl.

- 180a. A tekescy nasz x̄p̄t mily gest(cy) on (tho) byl
 vczynil, ysze gegoscy nebo y szema sder
 szecz bila ne mogla, tenci szō gest byl
 f lone v swe mily matuchn̄y, p̄any¹⁾ ma-
 5 rie prze ge cystothō polosyl. f̄torecz
 p̄stho nasz xt mily sv̄tego gana gest(cy)²⁾
 gy on miloual bil, yszech szō on k nemu
 f swe mlodoscy gest bil nafrocil, ysze,
 gako tho vy szamy czōsto vydzieze, iscy
 10 oczech y macz v̄oczecz ony mlodsze dzecō
 milugō nisly starsze, takescy xt sv̄-
 tego gana nad ginsze Appli¹⁾ sv̄othe gest(cy)²⁾
 gy on v̄oczec miloual byl, p̄sto yszech szō
 gest on k nemu f swe mlodoscy byl
 15 nafrocyl. A p̄stocz gego nafroczene m̄y
 lemu x̄p̄oui gest(cy) ono bylo barszo milo.
 A p̄stocz szō nam o tem (o nem) tako pysze, ysze
 gdiscy sv̄ocy app̄li¹⁾ szōcz ony byly po sua
 thu roslany, Tedy v̄ocz sv̄oty gan gest(cy)²⁾
 20 on do tetho szeme aszie prysetl byl, A
 A tako v̄ocz on tamo (gest) vele kosczolof
 vmuroual byl i tesze vele poḡastva¹⁾
 gest(cy) on na uarō (krescigans) bil nafrocil, (a) tedy v̄ocz
 tentho Czeszarsz, choscy mu gest bilo
 25 tho ymō Domicianus dzano, vslyszaf
 szy (on) o nem thō(to) mouō y gest(cy) gy on gōl
 byl y kaszal(cy) gest on gorōczego olegu
 f kacz bil nalacz y gest(cy) gy on byl f on³⁾
- 180b. sv̄safszy v̄ on (gorōcy oleg) frzuczil. Allecz on s boszō
 pomoczō gest (cy) on sz nego pres urasza visetl
 byl, A tho p̄sto⁴⁾ miloserdze, choscy gest
 ge on ku mil̄eu x̄p̄oui mał byl, tedy
 5 v̄ocz vsrafsy tho tentho gysty czesa
 rsz Domicianus iscy on na⁴⁾ checzal gest
 kaszana o bodze p̄stacz¹⁾ byl. A tako

¹⁾ tak przez skróc.; czyt. *panny, apostoły, pogaństwa, przestał* i t. d.

²⁾ *cy*, jak często, stoi po za linią na marg.

³⁾ *fon* t. j. *w on* kreską u góry zniszczone.

⁴⁾ tak w ręk.

vócz (on) kaszal(cy) gest gy on na gedem osz
 strof poslacz byl, tego dla isbicz gy
 byly thamo lfwoue sznedly. A tedy 10
 vócz on thamo(to) bōdōcz gest(cy on) bil thy(to)¹⁾
 xōdzy²⁾ Apokalypsim napyszal, f gich
 szecz xōgach gest (bila) thagēnicza bosza
 (napiszana)³⁾ byla. Trzececz p̄sto x̄p̄t svōtego ga
 na gest(cy) gy on miloual byl y gest(cy)¹⁾ 15
 gy on byl svim nauōthsiiim skarbez²⁾
 daroual (bil), a tho choscy gest gy on
 byl mal, A tocz gest gego mila matu
 chna byla. A tocz szō gest bylo f tētho
 czasz stalo, gdisicy mu gest gō on byl 20
 vmiragōcz na svōthem crzyszu pole
 czyl arzekōcz k nemu tako: Oua, svō
 thy gane, tocz gest matuchna thuo
 ga, a thy bōcz szynem ge, abi szō gō
 thy opekal y tesze gō thy ve dczy mal. 25
 O, chocz gest tho barszo velike milos
 erdze bosze bylo, yszecz nasz xt mily
 gest(cy) on byl svich ran y tesze sve mō- 181a.
 ky szapamōtal, a gest(cy) szō on na svō
 milō matuchnō i tesze na svotego²⁾ ga-
 na bil rospamotal²⁾. A tako vócz na-
 tichmash moczō tiehto bosich slof 5
 svōty gan gest(cy) szō on bil rodzosnm⁴⁾
 szynem pāne²⁾ marie veinil. Cuartecz
 nasz xt mily gest(cy) on svōtego gana
 tako barszo miloual byl, (ys)cy gest(cy)¹⁾
 gy on bil na skonczenv gego szyuo- 10
 tha nauedzyl. yszecz saprafdō vely
 keby tho miloserdze (clouekouy) od boga bilo,
 isze gdisbicz nasz x̄p̄t mily ktoremv
 clouekovy na skōczenv gego sziuota
 poslak(cy) by mu on na pomocz gednego 15
 angola svōtego; Allecibi tho geszcze vō

¹⁾ cy, jak często, stoi po za linią, na marg., równ. to w. 11.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ dopisane na lewym marginesie.

⁴⁾ tak w ręk.; s jest osobną kreską oznaczone jako zbyteczne.

thsze milosdze¹⁾ od boga bylo, abycz mv
 on fszythky svõthe angoly na pomocz
 poslal; Alleczbi tho gescze naduõdse²⁾
 20 milosdze bosze bilo,(ise) gdisbicz on sam
 se fszyczkõ nebeskõ ryszõ k nemu na-
 uedzil. A p̄stocz na sznamõ tego bose-
 go milosdza, ise gdisicy svõthy gan
 gest(cy on bil sto lath pres gednego
 25 latha star, tedy võcz kasal(cy) gest on
 bil szobe grob podle oltarza vyko-
 pacz. A tako võcz on od srothnocy
 181b. asze do balego dna gest(cy) gim on bil
 kaszal y (tese) o bodze przepouedal. A tako
 võcz on pred onimy fszythkimy (luczmy) gest(cy)³⁾
 on bil f grob stopik²⁾, a svatloecz barszo
 5 velika gest(cy) ona byla sz nebosz nan stõ
 pyla. A tako võcz ony ludze po one sv-
 athlosecy sõcz (ony) byly f grob vesrzely a nixecz⁴⁾
 ginsego thamo ne sõcz ony byly nale
 sly, gedno pelen grob mãny (bose) tocz gest
 10 chleba nebeskego. Allecz gego dusyõ²⁾
 svõcy angely pospolu s czalem szõcz
 gõ ony byly do nebeskego krolef
 stwa donesly. Põtecz nasz xt mily svõ
 tego gana gest(cy) gy on tako barszo
 15 miloual byl, isicy on przesen gest bil
 barszo uelika czuda strogył, isicy svõ
 thy gan mal(cy) gest on mocz bil nad sly-
 my duchy i tesze nad nerosũnm¹⁾ stwo
 rzenm¹⁾, isci szõ o nem tako pysze, yszecz
 20 on nemoczne ludze gest bil vsdraual,
 i takesz s tichto ludzy, chosz(cy) szõ ony by
 ly slimy duchy opõthany, ysze gednocz
 gest on na ne svõ rõkõ bil flosyl, asz
 cy natichmasth sly duch gest(cy on) bil s tego
 25 tho cloueka vystõpil. Tescy svõthy

¹⁾ tak przez skrõcenie.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ cy, jak czõsto, stoi po za liniã na marg.

⁴⁾ ecz poza liniã na marginesie.

gan mal(cy) gest (on) bil mocz nad nerosūnm¹⁾ st
 worzenim, isci szō tesze o nem tako pisze
 ysze bylastha dwa bracencza barso 182a.
 bogatha, a thacz szō była swo(ga mastha, grody y dziedzynnŷ)²⁾
 fsyczko.
 bogadstwo sprzedala, A³⁾ vbostw i tese
 na kosczoly szōcz ge ony bily rosdaly
 a svōtego gana szōcz ony bily nasla 5
 doualy; (a) tedy vōcz f geden(to) czasz szōcz
 ony bily swe sludzy¹⁾ f drodzem¹⁾ odze-
 nv chodzōcz vsrzely a f suez¹⁾ serczu
 sōcz ony tego byly barszo szaloualy,
 yszech ony swe sbosze szōcz ge bily 10
 rosprzedaly. Tedy vōcz svōthy gan
 gest(cy) on tho byl duchem svōthim prze
 uedzal, yszech giim tego gest bylo
 barszo szal y gest(cy) on k nm tako rzecl
 tako rzecl⁴⁾ byl, isbiez mu ony rosezky 15
 i tesze kamene od morza bily pryne-
 sly. A tako vōcz svōthy gan gest(cy) ge
 on natichmasth bil ve slotho i tese
 f drodze¹⁾ kamene obroeil. Tedy vōcz
 svōthy gan gest(cy) giim on tako rze- 20
 cl bil: Veszmiczesz⁵⁾ vy tho slotho y tho (tesze)⁶⁾
 drodze kamene a sprzedagcesz vy ge
 a vykupicze vy svoga mastha y sue
 dziedziny, p̄stho iszesze vy szobe kro
 lefstwo nebeske stracily. A³⁾ p̄sto bōcz- 25
 cze vy na thēto swecze na chfilō boga-
 czy, Alle biscze vy pothem na ueky szebraly. †
 A³⁾ tedy vōcz f tentho czasz do suōtego 182b.
 gana gest(cy) bil geden mlodzenecz pry
 neszon vmarly. A tako vōcz gego macz
 svimŷ prygaczoly szōcz ony byly svō

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ do, co tu stoi w nawiasie, wpisane jest między wierszami i na marginesie.

³⁾ a zamien. na A.

⁴⁾ tako rzecl dwa razy, drugi raz kreską u góry jako zbyteczne zniszczone.

⁵⁾ Veszmiczesz popraw. na Veszmiczesz.

⁶⁾ tesze dopisane na marginesie.

- 5 tego gana psily¹⁾, isbicz gy on bil s mar
 thfy krzesil. A tako vócz svóthy gan
 poklǫknǫfsy (on) na swa kolana gest(cy) on
 byl sza nm¹⁾ milego xp̄a psyl¹⁾; tedy vócz
 po male chvily on mladzenecz gest(cy)²⁾
- 10 on smarthfyfstal byl. A tako vócz
 svóthy gan gest(cy) mu on tho prý
 kaszal, abyecz on onima dwema bra-
 czenczoma tho bil pouedzal, kakocz
 ony szǫ szobe velike veszele f krolef
- 15 stwe nebeskem (bily) stracyly. tedy vócz on
 mladzenecz vmarly gest(cy on) k nm on ta-
 ko rzecl byl: O vy, (dze), nǫcznicy nǫczny (przeclǫcy),
 ysze chosceze vy (tho) szobe vele slego spa-
 chaly, yszemcy ga bil vydzal vasze
- 20 angoly placzócz a dyabli szǫ smegócz,
 p̄sto iszesceze vy szobe stracyly f krolef
 stwo³⁾ nebeskem vekuge veszele, A do
 my slothem y drodzim³⁾ kamenm³⁾ op̄
 vone¹⁾, Alle⁴⁾ vy svim duszam f pekle na-
- 25 leslicze (vy) vekuge pothǫpene. (a) tedy vócz
 ona dwa braczencza szǫcz ony bily na sz
 swe oblycze pred svóthim ganez³⁾ padly
- 183a. proszocz³⁾ go, isbicz gim on byl milosz
 cyf. (a) tedy vócz svóthy gan gest(cy) on
 k nm tako rzecl byl: strogcze vy pok
 uthǫ trzydescy dny, A⁴⁾ tesze vy milego
- 5 xp̄a psyecz¹⁾, isbicz thyto rosczky y tho (tese)⁵⁾
 kamene obroczylo szǫ ono (szaszǫ) f swe pry
 rodzene. A edisz(cy) vócz ony szǫ tho by-
 ly vcynily, tedy vócz ono slotho gest(cy)
 szǫ ono szaszǫ f rosczky y f kamene
- 10 bylo obroczylo, tedy vócz ona dwa

¹⁾ przez skróc., czyt. *prošli*; *nm* z dwiema kresk. u góry, czyt. *nim*; *opvone* czyt. *oprawione, prosicie*.

²⁾ *cy* po za linią na marginesie.

³⁾ tak w ręk.

⁴⁾ *a* popr. na *A*.

⁵⁾ *tese* po za linią na marginesie, również *cy* w w. 8.

braczenca szóc z ony naftorky ku s-
svõthemu ganu bily przystaly. A tho
milosdze ¹⁾ bosze, chos(cy) szõ ge ony sobe
byly stracyly, thocz ony szaszõ szóc z
ge byly szobe nalesly. Tescy svõty gan 15
mal(cy) gest on bil mocz nad umarlýmý.
A tõcz ²⁾ szõ nam o them tako pysze, ysze
gdisz(cy) gest on byl s pusczy do gednego
mastha prysetl byl, tedy võcz f tõtho
czas z gedna dobra szona i tesze nabosz 20
na gest(cy) ona byla vmarla, gescy gest
bylo tho yma ³⁾ Drusyana svano ³⁾ dzano;
(A) ⁶⁾ tedy võcz ge prygaczele szóc z gõ ony
byly do swõtego gana prynesly psõcz ¹⁾
go, abicz gõ byl s marthvy krzesil. 25
(A) ⁴⁾ tedy võcz svõthy gan kaszal(cy) gest on
byl mary fskrycz y rzecel(cy) gest on bil
k ne rzekõcz tako: gacz tobe, Drusiana,
kaszõ boszõ moczõ, aby thy natichma 183b.
sth fstala y do suego domu sla, aby ny ²⁾
thy thamo snadane nagothouala. A ⁵⁾ ta
ko võcz ona (vmarla) gest(cy) ona natichmasth s mar
thfy byla fstala y do swego domu gest 5
ona byla sla y gest(cy) mu ona sznadane
byla nagothouala. Tescy svõthy gan
mal(cy) gest on bil mocz nad pouetrim,
A ⁵⁾ tocz szõ nam tesze o them tako pysze,
ysze gdisz(cy) on tamo na pusczy bodõcz ²⁾ 10
gest(cy) on svõthe ewē ¹⁾ pyszal byl, tedy
võcz gest(cy) on xp̄a byl psyl ¹⁾, abicz tha-
mo descz, vatr i tesze sle pouetrze ⁶⁾ ne
postalo. A tako võcz nasz xt mily gest(cy) ⁷⁾
go on na gego modlithfe ²⁾ vysluchal 15

¹⁾ przez skróc., *miłosierdzie, prosząc, ewangelie* i t. d.

²⁾ tak w ręk.

³⁾ *svano* kreską od góry opatrzone jako zbyteczne.

⁴⁾ *A* dodano na brzegu z lewej strony.

⁵⁾ *a* popr. na *A*.

⁶⁾ *pouetrzo* popr. na *pouetrze*.

⁷⁾ *cy*, jak często, dodano na brzegu.

- byl, iscy thamo dosichmasth na the
 tho puscy any desecz any vatr any
 szadne sle pouetrze thamocz ono ny
 gdy ne postogy. Tescy drudy¹⁾ priclad
 20 (my)²⁾ o themtho mamy, isze biley gest (geden) sla
 cheycz barszo bogathy, a tencytho svø
 panø szadnego dzeczøthka ne mal (gest) bil.
 (A)³⁾ tedy vøcz gest(cy) on svøtego gana bil psil³⁾,
 isbiez xpt pres gego psbø³⁾ gyma plo
 25 du (bil) poszycil. A tako vøcz, gdis(cy) szø gest
 gim bil szin narodzil, tedy vøcz ony
 184a. szø(cz) gy bily do skoly daly. A tako vøcz
 gego oczecz svøthemu ganu na czesz
 y na chfalø gest(cy) mu on kosezol vnu
 roual byl, (a) tedy vøcz pothem on gego
 5 siin gest(cy on) bil f klaster fstøpyl a svøth-
 emu ganv gest(cy) on bil barszo slusil
 y gest(cy) gy on tesze nasilne miloual bil.
 A cdisz(cy) vøcz on gego szin f geden(to) czasz
 pred oltharzem svøtego gana gest(cy)⁴⁾
 10 on cløczal byl, tedy vøcz svøthy gan
 gesth(cy) mu szø on bil vkasal y gesth(cy) mu
 on tako rzecl byl: ysze nagotug szø thy
 k themu, (mog mili szyne), aby thy k mne (cho narichle)
 na gody pry
 setl moge. A tako vøcz svøty gan gest(cy)⁴⁾
 15 gy on natichmasth do ragu fszøl
 byl y gesth(cy) mu on thamo barszo ve-
 likø roskosz vkasal byl. (a) tedy vøcz
 svøthy gan gest(cy) on k nemu tako rzecl
 byl: iusz, (dze), thy czas masz, abi szø thy ku
 20 swemu domu szaszø nafroczył. (a) tedy
 vøcz (on mlodzenecz) gest(cy) go on bil psyl³⁾, abicz on tha
 mo f ragu s nm szostal byl. Tedy vøcz
 swøthy gan gest(cy) mv⁵⁾ on tako byl
 odpouedzal, ysze thy, (dze), nigednø stronø

1) tak w røk.

2) *my* dodane na marginesie po lewej stronie; również *A* w w. 23.

3) przez skróc., czyt. *priclad*, *prosbę* i t. d.

4) *cy*, jak często, dodano na brzegu.

5) *mu* popr. na *mv*.

ne moesz tutha bicz semnō, Alle thy	25
drzewe masz vmrzecz, yszech tutha sa	
dny clouek vmrzecz ne mosze, (a) tedy	
vōcz svōthy gan gest gy (gy ¹) on byl szasō	184b.
do onego kościzola (klastora) dopuadził ²) A ³) do ge	
go Opatha dal(cy) mu gest on lysth byl	
na snamō tego, yszech gest on svōthim	
ganem f ragu byl. A gednocz tenthō	5
gysthy opath gest(cy) on tenthō ⁴) (gisty) lysth	
przeczedl byl, ascy gest on byl them	
utho werzyl, yszech gest on svōthim	
ganem f ragu byl ⁴) polczecza ¹) stha lath	
f ragu byl, Allecz on na gego obliczu	10
gest(cy) szō (on) barszo mlody vydzał byl. A ge	
dnocz gest szō on byl boszim ezalem op-	
uil ³), asci szō gest on (bil) barszo stary vydz ⁴)	
veynil. A tako vōcz natichmasth gest(cy) ⁵)	
on byl bogu duszō dal, a swōcy ange	15
ly szōcz gō ony byly do krolestwa	
nebeskego donesly. A p̄sto, mile dzat	
ky, popszmy ²) dzasza ¹) svōtego gana	
naszim serczem nabosnm ¹), abicz on	
sza namy sza g(e)szm̄y ²) xp̄a psyl ²), abyecz	20
on racil nasz szego dna i sego roku	
ve sdroy, veszely dopusciez, abichō	
my milēu xpoui na tētho svecze presz	
grzecha (tako) sluszly, gokobichō my gego	
milosdze sobe nalesly, a pothez ¹) kro	25
lestwo nebeske (gego) otrzymaly, gegosz	

II. Głosy polskie w kazaniach łacińskich.

Głosy polskie wymienione tu są w porządku tym samym, co w rękopisie, z przytoczeniem wyrazów łacińskich, do których się odnoszą,

¹) tak w ręk.

²) przez skrót., czyt. *doprowadził, oprawił, poprosimy, grzesznymi* i t. d.

³) a popr. na *A*,

⁴) kreską u góry oznacz. jako zbyteczne.

⁵) *cy*, jak często, po za linią na marginesie.

choć nie zawsze są ich tłumaczeniem i tylko sens oddają; glosator, wpisując jeden, dwa wyrazy lub całe ustępy polskie nadawał często polskiemu wykładowi inny zwrot lub inne zabarwienie, jak w tekście łacińskim, n. p. w kaz. o św. Agnieszce 70 v. i 71 r., wogóle poczynął sobie z tekstem dość swobodnie; tem bardziej uderza, że częstokroć najpospolitsze wyrazy łacińskie są glosowane, n. p. lectionem *nauky*, pugna *bog* (t. j. bój) i t. d., nawet formy zaimka względnego *jiże, jaże, jeże*; albo też wyrazy polskie nie są wypisane, tylko zaczęte, jakby glosator nie ufał pamięci: odze(ne), leka(rzow. 70a), rosu (memy) 148 r.

Jak już powiedziano, glosy polskie wpisywała przeważnie ta ręka (A), która pisała kazania polskie: pismo, ortografia, nawet pewne upodobane wyrazy i nawyki są te same; to tylko zastrzeżenie wypada uczynić, że ten pisarz (A) w tekście sumiennie przepisując rzadko pisał po swojemu n. p. *iutrze, namuie, dusyó*, w glosach zaś więcej sobie swobody pozwalał: *iunosza, vczyossycz, vysepawszy*, 70 v., nie *wysepafszy*.

Materyał, który się zyskuje z wpisów tego głównego glosatora, jest obfity i ciekawy, mniej wartości mają glosy wpisane przez inne ręce. Pisarz (c) wpisywał glosy w tekst łaciński od karty 43 do 52; inna ręka wpisała dwie glosy w kaz. o św. Macieju (*rospaczca i masoboczca* k. 78 r.); inny pisarz wpisywał drobnym charakterem w kaz. o Wniebowzięciu glosy polskie, których największa część jest prawie zupełnie zniszczona lub mocno podskrobana (k. 133 r. n.); glosy w kazaniu o św. Wawrzyńcu są zupełnie zniszczone; glosy w kaz. o św. krzyżu (k. 142a) wpisywał, zdaje się, pisarz (A), ale innym atramentem i w innym czasie. Niema tu mowy o takich wpisach, jak w kaz. o św. Małgorzacie, gdzie późniejsza ręka na brzegu u góry umieściła n. p. *similitudo podobyenstwo* (k. 119). Uwagi godne glosy są, jak się samo z siebie rozumie, włączone do słownika, z dodaniem liter gl. na znak, że to glosa z kaz. łacińskich, co zresztą jest widocznem z przytoczenia stronicy rękopisu.

W kaz. o N. P. Maryi. (a)

f, 12 r. probacio uel exemplum in doliczene
Abygayl

w kaz. o św. Andrzeju.

f. 15 r. similitudine conversacionis opeczowanym
maxima et inaudita a neyyslowona
lectionem nauky
viri illius civitatis ludze

	vinculatum in carcere posuerunt	skowafszy
f. 15 v.	tua pia oratio intercedat corpora ad littus delata fuissent	konay przyplinøla

w kazaniu o św. Mikołaju.

f. 19 r.	animo continenti vixerunt in officio	f ezistoscy ve czcy
f. 19 v.	periclitarentur ecce festinata	topaly (?) tedy richla
f. 20 r.	in adulta etate dignitas prosperitas maxime	f staroscy czeszcz sbosze nauøcze
f. 20 v.	perseuerancia magnifice	vstavicznosczech velebne

w kazaniu o św. Szczepanie.

f. 28 v.	violencia cum forte castrum expugnaretur pugna conatus est	gwaltem vileson bog vsiloual wsnawa ¹⁾
----------	--	---

w kaz. o św. Pawle.

f. 41 r.	Paulus fuit vas decorum, vas latum, vas solidum, vas mundum	yscy svøthy ²⁾ p. bil gest sò (sic) ocrasony, roskosniy, syro (sic), tvardy, cysty.
	Deus volens hominibus in hoc mundo, qui sunt hospites et aduene, propinare potum celestem infudit in vas, quod ipse solus mundavit	sincouacz to pice (disacz) ¹⁾ on to pice, flal byl f tento sòd, chos gest gy on sam byl ocyscil

¹⁾ na brzegu.

²⁾ nosówka wyrażona przez o z kreską tylko u dołu.

quod autem fuit mundum vas be-
 atus Paulus, mundicia vir-
 ginali, hoc potuit (patuit)
 in eius morte; cum enim
 decolatus fuit, lac et unda
 de suo corpore exivit

Secundo enim fuit vas eleccionis
 decorumhumilitate, que de-
 corauit omnes uirtutes

fuit vas solidum et ita solidum,
 quod nullo lapide tribula-
 cionis potuit frangi

f. 41 v. scio enim, quod per vitam
 istam ad eternam transibo

ipse enim lucem dedit celis

Ipsa enim lucem terrestris, lucem
 infernis. Lucem dedit ce-
 lis etc.

Item mirabilis fuit in miraculorum
 operatione, multa enim fe-
 cit miracula

f. 42 r. Tercio videre possumus,
 quomodo nomen x. porta-
 vit. Portavit autem nomen
 x' in corpore per fidem, in
 manibus per bonam ope-
 rationem, in ore per pre-
 dicacionem

Cum tantum dilexit hoc nomen,
 quod eciam in morte in
 ore habuit

a presto iscy on gest byl sód²⁾
 cysty a syvota nepokalany, tocz
 sód²⁾ nam vkasuge f tem, yse
 gdis mu gego gloua byla gest
 scóta²⁾, tedy vócz²⁾ s gego czala
 slo gest mleko y voda

.... sód²⁾ uibrany a skronoscó²⁾
 (sic) ocrasony, yscy on svó²⁾
 skromnoscó²⁾ gest

bil gest tako tvardy, yscy on ni-
 gednm kamenem ne moson gest
 slomicz byl

iscy ga to vem pefno, isecz tóto
 drogo (sic) do krolefsta nebe-
 skego pridó²⁾

yscy on dal gest svatloscz nebosom
 tescy on slouem bosim gest tento
 svath byl osfecyl¹⁾

tescy on gest bil difniy, presto
 ysecz on na tēto sócz (sic)²⁾ ve-
 lika czuda gest strogil

trzececz tuta mamy rosumeecz, ka-
 kocz on to ymó²⁾ bosc xt gest f
 svich vscech y f svem sercv
 mal... ymó²⁾ na sfem cele, a to
 pres faró (wiarę), pres skutky
 dobre, a to bosc slouo prepoue-
 dagócz²⁾

yscy on to ymó bosc gest tako
 barso miloual, yscy on na skon-
 cenv svego syuota gest ge on f
 svich vscech mal

w kaz. o oczyszczeniu Panny Maryi.

oblacio (et Symeonis obuiacio)
 originali peccato

potkane
 oth przirodzonego

¹⁾ umieszczone dołem na brzegu.

²⁾ nosówka wyrażona przez o z jedną tylko kreską od dołu.

f. 42 v.	respondet	przirofna sō ¹⁾
	hec medicina conficitur ex	tluku ²⁾
	herbis amarissimis	
	confitens	kazóczy (zam. kagóczy?)
	pudor	srom
	propositum	vmyslene
	per tribulacionem	przes nodzø (sic)
	excuciebat	vibigal
	tribulacionis	nødzena
	iniquitas	sloscz
f. 43 r.	vitis. palmes	szczep. szczep.
	quod superest	sbiua
	de tua substancia	s twego ymena
	ordinauit	vstauila

w kaz. o poczęciu N. P. Maryi znajdują się glosy w tekście łac., tu umieszczone w nawiasie:

- f. 43 v. factum est in die festo (vroczythy, sic)
 Passus (podył) ergo Joachim verecundiam in conspectu populi
 uxor die ac nocte in oracione proseuerabat (moskola³⁾) dicens:
 domine Deus omnipotens, qui iumentis (dobithkem) et ouibus
 gaudere super filios (plodem) concessisti, me miseram solam
 a gracia doni repulisti (odłóczył)
- f. 44 r. ut filios gignerent sine libidine (neczystoty)
 sine peccato non potest esse conceptus; ubi peccatum est,
 ibi paruulos non transmittit propagacio (rodzay), sed libido, non
 fecunditas humane nature facit (daye) homines cum peccato
 nasci etc.
 festum conceptionis sancte Marie ecclesia nullo decreto (przy-
 kaszanym) apostolico instituit celebrandum
 talis celebritas non est totaliter simpliciter reprobanda (wdrzu-
 czona)²⁾
- f. 44 v. in beata Maria triplex fuit perfeccio, primo dispositiua (obrzódzona)

w kaz. na poświęcenie kościoła (w tekście):

- f. 47 v. Secunda domus est virginalis Ista est domus gracie (dobroczyj)⁴⁾
 fecit nobis leonem i. e. xtum placabilem (vpokoynego, sic) et

¹⁾ nosówka wyrażona przez o z jedną tylko kreską od dołu.

²⁾ końcówce u jakoby później dodane.

³⁾ tak w ręk.

⁴⁾ tak, poprawione z dobrocy.

mensuetum (y szkromnego)... et factus est agnus mansuetus (laskauy)

w innym kaz. na pośw. kościoła (w tekście):

f. 48 v. Salomon edificauit templum de marmore candido (czystego)

f. 49 r. facta sunt encenia¹⁾ (odnawana) in Iherosolimis

w kaz. o zwiastowaniu N. P. Maryi (w tekście):

f. 52 r. Videns enim Deus humanum genus perisse per peccatum et dure dyaboli oppressioni subiacere, motus in suo consistorio (w przibitku) diutius cunctando (badagócz) deliberacione humani generis, habuit duas consiliaritrices (sic), ut dicit B': iusticiam et misericordiam, que disputacionem inter se habuerant; iusticia hominem dampnandum asseruit (poszódzyla) dicens: domine, ut iustificeris (ysz bi bil prawy) in sermonibus tuis... et in ista racione (w tey rzeczy) iusticia Deum tenuit quinque milibus annorum et dominus ulcionem misit...

deuastans (gladzócz) terram...

si homines perdes, quos habebis amicos? Paulum persecutorem (przedawnika). vbi ecclesia (crzeszczyianstwo) habuisset talem predicatorem?... Nonne hominem adhuc (sic) creasti, ut participaret (vezostnik, sic) tuam bonitatem... si condempnas (zatracysz)... quia miserandum est (gyrna slutowane bież)... pater ait ad filium: ecce eo (sic) mitto te ad gentem,... Et sic diccata (sic) est (sprawono) hec legacio.

f. 53 r. surrexerunt quidam de aliis tribubus (s postaczy) murmurantes

w kazaniu de circumcissione Dom. f. 57.

f. 57 r. ut mundum illuminarent	isbi suecily
propter repetendam hodie-	na fsgauene
nam processionem	
venerabilis processio pue-	porzódne ²⁾ scze
rum Jesu in templum pre-	obatoualy
sentaverunt	
f. 57 v. obuicacio	potkane
consistit	gest
condiciones	poloszena

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ nosówka wyrażona przez o z jedną tylko kreską od góry.

uolubiles	toeczóczy
attendam	mili sò

w kazaniu in epiphania f. 60 v. sq.

f. 60 v. strepitus	grom
f. 61 r. Item nota quod de hac stella, que duxit magos, varie sunt opinioniones	tescy tuta dale mouó rosmagicy mistrzeue o teto guasdze, chosey gest byla ty trzy krole do milego
f. 61 v. hoc spacium, quod magi perfecerunt fetorem quia perceptit ne magi denastarent ciui- tatem	yse ta daleka droga smort (sic) ysecz on gest to byl vslysal ne osedly
f. 62 v. nota quod sicut...	yse gakocz

Sermo de circumcissione Dom f. 63 r. sq.

f. 64 r. est autem nobis illud no- men utile nos in aduersis certificat ad bonum corporis et ani- me iuuat	ysci ymó bose gest nam vzitecno s nase tesnice vybana gest nalosono ku polepsenu nasego czala
--	--

w kaz. o św. Błażeju f. 69 r.

f. 69 v. cum supplicium invi- te ferrent	przesz (sc. chóczy?)
---	----------------------

w kaz. na św. Agatę f. 70 r.

f. 70 r. agitur de nupciis sponsa- libus que fuerunt inter x. et s. Agatham describitur sponsus huius virginis, qualis sit tercio commendatur ipsa a decenti ornatu	pyse sò nam o ueselu svadzebne, gese bylo vypysuge oblubencza, ktori gest a trzece tu mamy rosumecz, ysey chualona gest pre ge velebne ocrasene v ode ocra (odzieniu okraszonym?) ¹⁾
---	---

¹⁾ pod wyr. a decenti ornatu stoi: pre ge velebne ocrasene.

k. 70 r.	Soror nostra multum est sublimata et imperatori celesti copulata multum gauderet parentela tota, si aliqua esset puella de progenie sua copulata domino et regi copulata sic et nos gaudere de- bemus quia sponso suo multum supplicat qui (angeli) hodie magnum habent gaudium de eius societate qualis sit spon- sus, et concluditur, quod sit potens maxime Et ideo quia potens est	gest slubona za crola nebeskego a saprafdø to pokolene barsoby sò veselilo, gdisby svogo (sic) so- strø vydaly slubona takescy mi sò mamý ysey svego oblubencza prosy yse sò ¹⁾ go przygòly ftore tuta movy, ysey oblubencz svòte ¹⁾ Agaty byl gest mocny silno a presto gdiscy gest velebny presto yscy kalsdego, chosecy na gego gody przyde, tegocz fse- likegocz a presto gdiscy gest tako vелеbny tescy gest vsiteczny, yscy nasz svim svòtim ¹⁾ czalem karmy runem a saprafdø ¹⁾ szczestna gest ta devi- cza, chos gest sdana sa tego oblubencza zelony blød nedouarkof i kaczerzof gest tòpyła tescy ona przyodzana byla gest... snamo (sic, snamø?)
f. 70 v.	nobilis omnes qui ad eius nupcias intrarent, omnes faciet re- ges quia tam nobilis	
Item	vtilis est, quia ipse sponsam suam et omnes nos carne sua cibati vellere suo vestiti letificabit sponsa, que est tali sponso copulata viridus errorem infidelium confun- deret Item habuit albam uestem, per quam mundissima eius virginitas signatur	

¹⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską tylko od dołu.

fuit enim mente et corpore munda

frequenter que pulchriores sunt corpore, turpiores sunt inuente et quas Deus pro ceteris honorauit maiorem pulchritudinem dando, magis excedunt contra Deum in peccando

Item laudabilis fuit eius virginitas, que multum sollicita fuit et tamen peccatum non commisit cum vellet eam sibi in uxorem ducere

suaderent

Mens mea super petram solidata (sic) est... verba vestra venti sunt et promissiones pluvie, terrores vero flamma, que quamvis impungnat (sic) fundamenta domus mee, cadere tamen non potest; facilius possent saxa moliri, et ferrum in plumbum conuerti quam ut mens puelle istius ab intencione christiana et a virginitate reuocetur. Item commendabilis fuit eius virginitas, quia ipsam in deliciis et diuitiis, in omnibus periculationibus castitas (sic) conseruauit. Tercio ornata fuit rubea ueste

teszey ona byla gest sereza cýstego a oblicza crasnego

ysey velkocroc sǒ to przygadza, gymey clouek gest póknegsy, timcý gest f serezu gorsy a presto gdysey mily ihū xt cloueka czudne stworzy, tymcý sǒ richle grechu dopuscy

tescy gǒ¹⁾ presto mamy chualicz, ysey na obliczu gest bila crasna, a fszakocz sǒ¹⁾ celnego grecha nigdy ne gest dopuscila zǒda

namauali

ysey moga misl tvartsa gest nislý opoka, presto ysey oth boga utfirdona .. allecz moua vasa a dary vase sǒ my gako proch, grosa gako ogzen na scene napsau; richleby kamen vmǒczcyl²⁾ nislýby misl teto defky ot uari kresciganske a ot ezsto (sic) offrocił. tescy velebna cystota teto defky bila gest, ysey ona any bogadstwem any grosa (sic) ne dala sǒ gest przemouicz ona ocrasona byla odze (sic, odzenym)

¹⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską tylko od dołu.

²⁾ tak w ręk.

f. 71 r.	nuncium (prohibens ingressum) medicorum medicinam carnalem Et vnde verecundari pos- sim, cum sis senex et ego crudeliter cruciata uel la- cerata, ut nemo possit de me voluptari	nouinø leka (sic) lekarstwo czelney (sic) a ga gesm barso vmøczona y vranona, yse sobø fsiczka ne flodzø
f. 71 v.	arripientes velum contra ignem statuerunt	przez poponø

w kaz. o św. Dorocie.

f. 74 r.	spernens	wsgar (sic, wsgardzil)
f. 74 v.	relinquens cum possessioni- bus suis, vineis, agris, etc. more christianorum qui ei nomen imposuit ex patre et matre compositum Dorothea crescendo autem puella sibi invidens serpens, an- tiquus inimicus castitatis pro dote adiutorio magicis artibus cur nos sic infestas in carcere semimortua inclusa est consenti mi, amoena puella castigata es sve vsiczko ymene verze kresciganske gensecz sdzal gest ge rosła tedi uøcz ¹⁾ saszocz ²⁾ temu za posak pomoczø czarnoxøstvem møcisz zamarthwe prziuoł mÿ, namilsa karana
f. 75 r.	leniter alloquens cecitatem cordis delicie illusiue	skromne blød roskosz nasmeuagøcz

¹⁾ nosówka wyraź. przez o z kreską tylko od góry.

²⁾ tak w ręk.

rogavit ut a verecundia, sro (sic)
paupertate et a falso cri-
mine liberarentur	pot (sic, potstóp?)
discalciatus	boso
crispo' crine	kø (sic, kødzerzawy)
in cuius ueste stelle fuse	... gua (sic, guazdy) ... suat (sic,
elucet	suatle?)
amens	zumal

w kaz. o św. Macieju.

f. 78 r. desperatus traditor Domini	rospaczca
homicida	mašoboczca ¹⁾

w kaz. o św. Grzegorzu k. 78 v.

f. 78 v. Triplex est macula que	pokalane, necistota gensecz lõcy...
(macula) priuat et separat	. . .
hominem celesti regno	
hec macula (peccatum) mul-	a tency gest kalsdemu clouekoui
to nociuor est	barso škodliui presto
O quantus erit ille dolor	o kakocz to rosløczene bødze barso
in illa seperacione	salobne
quia castitas in deliciis	ysecz cystota cala a bogadstwo
sanctitas (sic) periclitatur	ma na sø
Iste bene dispensaverat	ysecz on saprafdø to bogastwo bil
de suis diuiciis, in quo	gest dobrze rosgodzil, ysecz on
eius sapientia demonstratur	gest ge po mødroscy trauil
f. 79 r. adhuc in presenti vita eum	ysecz gest gy xt na temto svecze
Deus angelico cantu hono-	angelskim penim weselil
rauit	

w kaz. o św. Marku k. 96 r.

f. 96 v. nante tempestate (quassati)	przewozniczy (?) naualnoszczv
--------------------------------------	-------------------------------

w kaz. o św. Filipie i Jakóbie k. 99 r.

f. 99 v. portarius x'et curie sue pro-	kalclerz (sic) y safarsz
curator	rzøthca

¹⁾ Obie glosy odmiennem pismem są wpisane.

f. 100 r. dicunt autem...	a prestocz
o Deus, si seruus etc.	a presto
pro mercede	sa slusbø
Quam terribile erit bellum	a kakocz tento sød ludzom gresnm
(sic) tum reperibis	bødze barso pricry

w kaz. o znalezieniu św. Krzyża k. 100 v.

f. 100 v. preimma amaritudine aquas	ot silne przicosecy
bibere non possent	
aque tribulacionis	prziery
miraculosa	difne
per multa signa	przes uelika
quorum	gasz
f. 101 r. artifices vias proicerent	czesly
Appropinquante autem passione domini predictum
lignum super enatare perhibetur
	fsplinølo
item ostensa est ante invencionem et hoc per angelum imperatori	tesey to drzevo svøty crisz bilo sø gest ono temuto czesarzevy
Secundum fuerunt quedam signa ostensa in ipsa invencione, per que crux Christi fuit manifestata	ftorecz tuta movy, isey nektora snamona byla sø vkasala f nalesenv svøtego ¹⁾ crisa, przez gasz snamo (sic, snamona) svøty crisz gest sø bil fsgaul
per odorem qui de terra exhalavit	vonø
tradiderunt Judam	visla
	vidali szø
f. 101 v. cum XX duos passus foderet stop
ostensa fuit per signa post invencionem	mocz svote (sic) przez snamona, a to po nale (sic)
discernere	ubaczicz
tradidit	sradil
regnavit	panoual
eicior	oddalon

¹⁾ nosówka wyraź. przez o z kreską u dołu.

in hac necessitate volo ex-	tesniczy skusiez
periri	
sonus eum concussit	tøten
pro mercede	za slusbø
euasit	vichitrzil
f. 103 r. expertus	vverzil
<i>w kaz. o św. Stanisławie k. 104 v.</i>	
f. 104 v. primo eius dignitas	velebnoscý
Sap. & festum istud agimus	tento dzen disegsy ma(my) (gý)
in honorem sancti Stanislai,	svøcyz przesto yscy bil...
qui fuit magnus pontifex	a milemu ihū. xo. gest barso
et hoc in magna dileccione	miloscýue slusil
Deo seruiendo	
f. 105 r. Debemus ab eo petere be-
nediccionem et hoc est offi-
cium pontificis, ut populum	czesz clouek ¹⁾
benedicat	
reverendum senem	poczestnego
in habitu episcopali	v odzenu
dignitas sancti Stanislai in	dostognosez cýne (sic) y u
eius ornatu apparet	odzenu vkasuge sò
magna enim dignitas est	yscý velika czesz
habet chrisma consecrare	svøcy
artam induit camisiam que
vestes comprimit	. . . przicrige
Per hanc autem artam	przes cin byskupý, choscý mszø
camisiam beati Stanislai	vf nem mema (sic, meua), nix
significatur vita, quam	gynsego ne mamý rosumecz
ieiuniis, vigiliis, oracionibus	gedno gego velebnosc, a na-
duxit nec non consumat cet.	pirsuecz byskup oblecze na szø
	xlo, chocy na nem scisne odze-
	ne, a przes to xlo mamy rosu-
	mecz cysto (sic) zyvoth, chocy
	gy nõdzil (sic, pødzil?)
pietas... extendebatur	slýnolo ²⁾ gest

¹⁾ czesz i clouek obok siebie.

²⁾ tak w ręk.

eius salubris confessio	nabosnø spo(uedz)
f. 120 r. notatur lacrimosa contricio	zalobne skruse(ne?)
unguentum confectum erat vczynona
corpus custodit a foetore	smrot ot czala precz sapóda
occidit	vmarza
et ideo corpus integritate	necistotø ot cala za (sic, zapóda?)
(sic) sua custodit (vermes)
balsamum in integritate
corpus conseruat, sic pe- przyody
nitencia animam in vita szivot
eterna	
et ideo vite pristinae est	ona nalasla sba (sic, sbauene)
restituta miloserdze bose
sequitur domini consolacio gase gest bila
ecce illa, que fuit filia	
diaboli	
leuabatur ab angelis in na
ethera	uisocosez
f. 120 v. adiuro te	szacina czø
erat autem tunc tempo-	f tento czas bil
ris cum	

w kaz. na Niebowzięcie k. 132 v.¹⁾

f. 134 r. quod porrigit ad infernum	przebiya
cetus	rzysze
obviam processerunt	na pothkanye pame (sic, panny Marie) vyszly szv
Mariam efferunt ad sepul- sly (sic)
crum	
manumisit	sczyagnal
adheserunt	przyschly
f. 134 v. exercitus	szasztvpow
in castra	v namyothy
vociferatus est	szavo (sic, szavolal)
rapta est	zachyczona

¹⁾ glosy w tem kaz. inną ręką pisane, po większej części są zniszczone.

f. 135 r. cum dux Romanorum vr-
bem Carnotensem (sic) ob-	. . . lyekl
sedisset, episcopus illius	
vrbis tunicam beate Marie	
more vexilli haste imposuit	
et in subsequente populo	gdy go enz (?)
securus exivit	

w kaz. o Narodzeniu NPMaryi k. 140 r. (tą samą ręką).

f. 140 r. consecrata	ofyaroua (sic)
oblactacionis	vyhovanya
f. 141 r. consonum	szluszneho
f. 142 r. ut sanctificemur	possfyaćzi ny
habitacio	przy (sic, przybytek?)

w kaz. o św. Krzyżu k. 142 v.

f. 142 v. lignum forte et imputrabilea neprochniste
ut in ea (cruce) et per	presto, ysby na nem oprauil nase
eam operaretur salutem no-	sbauene
stram	
expugnat inimicum	szagana
corroborat infirmum	vsdrava cloueka
quod Deus ostendit	choscy
expugnat inimicum	sabiga
f. 143 r. rex celorum per hanc ,
portam ad passionem
intrauit, non in cultu	nye przybrauym krolewskym ¹⁾
regio, sed humili asello	
imperator ad propria	... do svego szo (sic) prebitku
remeavit	navrocił
lignum roborat infirmum	.. stanoui, vsdraua
cum sibi obicerent	vyslouily
f. 143 v. quo mare transeamus	przevescz
fatigatus	vstaly
cycatrices	blyszni
f. 144 r. vir pugnator	valeczni

¹⁾ inną ręką na brzegu.

arma habere	sbrogø
fecit castrum mirabile (quod erat Adam), mirabile quod erat Ewa, sed castrum traditum per dyabolum	przigrodek vyradon (sic)
erexit sealam	podnosi
bellum invaluit	mordoual (sic)
f. 144 v. innixus scale Jacob	przyrzeson
fatigatus	trudoni (sic)

w kaz. o św. Mateuszu k. 144 v.

seuerum dominum	przicrego
f. 145 r. in tantam miseriam	nødzø
persequebatur	przeciual
ne tardes	ne moskay (zam. mōskay)
theolonarium (sic)	czelnika
f. 145 v. suis artibus dementabant	srosumu
et decipiebant	vyuodzily
maleficia	zlosez
filius regis areptus a demone patris crimina confitens cet.	o(pø) tan od (dyabla) narzekayocz (sic)

w kaz. o św. Michale k. 147 v.

f. 147 v. quomodo	kako
unde hoc festum	przcz
quomodo	czemu
apparicio	fsgauene
f. 148 r. Et de istis primo videamus, vnde Deus volens quod mundus milites suos honoraret	a napirsue o rosu (sic)... yse
taliter instituit	pyse sø
in Apulia	na a
f. 148 v. in quibus verbis commendatur s. Michael... a tribus, primo a fortitudine, secundo a nobilitate,	czicz, vszy uacz prze gego mocz a ftore pre gego uelebnosez

tercio a magna bonitate	pre gego velikó ¹⁾ dobrocz	
factum est proelium	stal só gest bog	
iussu domini	casnø	
	tescy na kasn ²⁾	
in voce eius	glosz	
ne aliquid inhonesti co-		szarednego
ram eis (sanctis) faciamus		
puniuit	pomscil	
claves, lanceam	godze, vlocznø	
f. 149 r. solacium, quod temperat		przecasy
turbacionem		
excitant	obudzagó	
quasi iam obdormiuit tan-	lesy...	
quam		
compeditus vinculis	swøsan przecowamy	
secundum ordinacionem		
Dei	...oprauena, obrødzēa (sic)	
vnde sicut	ysze gakocz	
contingit	przida szø	
disponit	misly	
nullus enim ante demones	yse nigeden clouek ne moglby szø	
secundum Senecam posset	przeciuietz slim	
subsistere		
subsidium	pomocz	

w kaz. o św. Jadwidze k. 150 v.

f. 150 v. secundum intellectum	rosumu
extendit	rosirzil
f. 151 r. tributa	dan
mater erat viduarum et	
orphanorum, agens eorum	zyrotam
causas apud ducem	rzecz
pia	dobrotliua

¹⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską od dołu.

²⁾ dopis. na brzegu.

w kaz. o jedenastu tys. panien k. 153 v.

f. 153 v. exprimitur	snamonuge szø
inter quas precipua fuit	choscy medzy gimi pirfsa
s. Ursula	
primus (ductor) fuit virginitas	bilacz gest cýstota
incorruptio	yse nepokalæe
quantum (sic) castior homo	ysey gimcy clouek na tētho
in hoc mundo, tanto propinquior Deo	svecze gest syuota... milsý
tanto remocior	a dalsi
secundus ductorvoez
iusticia	y dostoynosc
verum raptores, calumpniatores	a przesto drapesznicy, pochebnicy (sic)
sustinuerunt passionem	cirpeli
pro xo, que taliter celebrata fuit	ysze cze (sic) ¹⁾ sò nam o them
que (Ursula) mirabiliter honestate morum, sapiencie	gase byla napelnona cznothø . . .
...pollebat. Ita quod fama eius ubique volabat	one moua y slavøthnoscz slynøla gest
consentiri	prziuolicz
f. 154 r. condicione	umovø
hac condicione	umowø
princeps romane milicie	rzimskego panstwa
sponsus	iunosa
difficile immo impossibile est	trudno ý nepodobno

w kaz. o św. Szymonie k. 154 v.

sicut eligi solent artifices	gakocz vibiragø mōdrzy ludze
ad operandum	dobre rzemeslniky ku robocze
pacificatus	smerni
restaurare ruinam	napelnicz
edificaverunt	posedlily ²⁾

¹⁾ czcze = czcie.

²⁾ tak w ręk.

dum perficeretur opus	skonil
in structuram celestem	w budowane
si volumus locari in illo	
celesti templo, debemus la-	
pides nostros i. e. animas	
polire	vczyossycz
f. 155 r. magis audire debes illum,	yse mi tobe to radēi (sic)
cuius	pomoczø
mendaces esse deos tuos	neprawfdziwe
licenciam	othpuszczene
legati	posly
mortuos	vmarle
exceptis paruulis	procz
elegit eos tanquam
pugiles ad pugnandum	bogarzini ku bogu
apostoli pugnarunt	valczyli
concitaverunt	porusily szø
interitus	pothøpene
f. 155 v. fulgura exorta sunt	traskavyçe
immaculati	przeszakalu (sic)

w kaz. o Wszystkich Świętych k. 155 v.

debemus memorare et que-	a presto mami sø rospamøtacz i to
rere, quare hodie agimus	vedzcz, czemu to svøczimy
festum	
debemus in memoria habere	mamy na pamøcy ¹⁾ mecz
si aliqua terra rebellizaret	... przeciucz szø
Romanis	
terram subgabant (sic)	podbily
quod (pantheon) Titus filius	choscy gest gi zalosil y vcinil ²⁾
Vespasiani construxerat	
f. 156 r. institutum est ob obmisso-	a to propter (sic) prze samøskane
rum supplecionem	nase
ecclesia rationabiliter or-	modrze (sic) obrzødzyła
dinauit	
propter negligenciam ex-	prze othnouene nasego zbauena....
piacionis (siue renouacio-	isbichom disa sukaly gich milo-

¹⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską od góry.

²⁾ łąć. słowa i pol. glosa pod linią dołem na końcu karty.

nem) et ut sanctorum gra- ciam inueniamus; licet enim paucorum sanctorum festa agimus, tum adhuc illa pau- ca negligenter agimus ... deriserimus sabbata eius quod quem negligenter ob- misimus, hunc hodie sup- plere possumus qui offendit aliquem de familia offendit omnes simul (sancti) of- fenduntur placare Certe magna vtilitas est in hoc mundo si aliquis habet causam agere coram rege festa colimus quia pro nobis orant impossibile quanto enim plures pro aliquo petunt	ser (sic), yse acz gesmi ktorego svóthego samoskali (sic) nasmeuali sǫ swantī (sic) dnom a presto ac gesmy ktorego opus- cyly y nasemy grechy gy rosne (sic, rosneualy) yse saprafdǫ ¹⁾ ktoriby przegneual rosgnewa rosgnewa (sic). przy gnewago (sic) szǫ vkogicz zaprafdǫ velika czeszcz rzecz swǫczemi yscy oni dysa prosǫ nepodobno yse gimcy vǫce glosof s weselim odzaný poczesthni opǫcz ²⁾ drugy przesetl gest czyne a vbodze molars ¹⁾ musemy nasz zývot... ... polepsily
f. 156 v. cum cantu vestitus reverendi senes deinde deinde quidam in pontifi- cali habitu in pontificali habitu et inopes pictor oportet ut nostram vitam dirigamus	

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską od dołu.

de quibus debemus esse memores, ut eadem facientes magnam gloriam a deo recipiamus, quam ipsi (martyres) receperunt in hereditatem	a przesto disa gich dobre sekutky ¹⁾ mamy mecz na pamocy ²⁾ , isbichom takes milemu ihu x ^o . slusocz, abichom se krolestwa nebeskego
--	--

f. 157 v. gloria	czeszcz
------------------	---------

w kaz. o św. Elżbiecie k. 161 r.

f. 161 r. dignitatem	dostonoszcz ¹⁾
notetur eius status securus	snamonuge szø stadlo
in miseriis	w nõdzy
exprimitur eius status securus	wielada sø
roboravit eam septem columpnis	vtwirdzil gø...
cadere	podporami
virtutes	pasz ... vpasz
nunquam a viro suo excubitavit	czsnoti
Salomon in hoc videtur esse deceptus	ne odstøpila
fidelitatem coniugalem	Salomon podersan
tenet autem vir triplicem fidem uxori	malsonkÿ varø
f. 161 v. dedisti ei privilegium	powynen
horrendum et despectum	twardosecz
in preciosis delectabatur	ocropnego y wsgardzonego
ad penitenciam honorabatur	cochala szø
horrebat	ta przyuodzila
afflicciones	zadzila
humiliauit se	mersøczky
f. 162 r. affictis	ponizala szø
pregnantes	nøcznim
sic tradidit Deo spiritum	brzemenne
	puszczyla

¹⁾ tak w ręk.

²⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską od dołu.

w kaz. o św. Marcynie k. 164 r.

f. 164 r. primo quis magnificat,	kto gest gÿ...
secundo quem magnificat	kogo
magnificavit eum sancti-	blogoslauil gest gy osueczenim
tate vite, in celo, in eter-	gego zÿwota ... gest gy blogo
na coronacione	(sic) vekugem przebitku
in quatuor consistit, vide-	vkasuge s̄ø po (sic, popirsue?)
licet in humilitate	
in austeritate	vf unõdzenu gego czala
ista est quadruplex vestis,	a tocz gest tho odzene, gym sze
per quam anima debet	odzenym kalsda dusa ma
vestiri, que vult intrare	choscy che przicz
ad regem	
sed eciam ad regem ce-	alis bõdze ¹⁾ gego dusa odzana chw-
lestem ullus poterit in-	rakim (sic) odzenym, tocz gest
trare, nisi sit vestitus in	skromnosç ¹⁾ , cystotõ, miloser-
anima quadruplici veste	dzim a svego czala vnõ (sic,
	vnõdzenym?)
exemplum habemus in fa-	nemõdrich a
tuis virginibus	f salonich
qui eciam non affligunt	toscy cy, chos ne nõdzõ
f. 164 v. ista quadruplici veste or-	a timto chorakim (sic) odzenm
natus	przÿo (sic, przyodzan)
in quo apparet eius sancti-	f gemsze s̄ø nam vkasuge gego
ctitas magna, qua eum	velika svõtosc, pres gõsz mili xt
Deus in hoc mundo ma-	gest gy na tẽto svece vvelbil
gnificavit	
in nobilitate	f gego slachet (sic)
filius potentissimi et no-	yscy gest mocznego, bogatego a
bilis viri	velebnego mõsa ¹⁾ (syn?) xosõ (sic)
fuit magnificatus in ca-	bil gest blogoslauon cystoto (sic)
stitate	gego zÿuota
legitur eciam de eo, quod	yse bil gest velykego miloserdza
multe compassionis (sic,	
passionis) fuit	

¹⁾ nosówka wyraź. przez o z kreską od dołu.

incantacione	zloszey
desistens	zostal
f. 165 r. quarto magnificatus fuit in austeritate, quia (?) legi- tur de eo, quod corpus suum ieiuniis et vigiliis et oracionibus multum af- fligebat	chuartecz (on) presto bil gest bla- goslouon, yse (cz on) sve czalø (sic, gest) nõdzil a gegoũ (sic) vole ¹⁾ (gest) ne prepuscil ¹⁾
Refert etiam servus disci- pulus eius (glossator dodal: beatus Seuerus)	tescy nam o nem seuerus (?) pysse
... et sic patet sanctitas vite eius, per quam ma- gnificatus est a Deo tem- pore vite sue. Quod autem fuit sanctus, hoc probat ipse Deus	a przestocz sø nam snamonuge svotoscz ²⁾ gego zÿuota, f gese mili ihũ gest gy vtvyrdil do skõ- czena gego, a prestocz yscy on gest byl svøty
primo enim sanctitatem eius probat ipse Deus sibi coram angelis regratiando reliqua parte discipuli	a napirsuecz mili jhu. xt. mouiy o gego svøtoscy ²⁾ , dzøkugø ²⁾ gemv pret svøtimy ostatkiem sludzy swatheczø
f. 165 v. probant mortui duo socii, unus cecus, a- lius contractus sua oracione suscitatur item	preskost ... s mortwi (sic) tescy
nolebant (ambo infirmi) sa- nitatem consequi, ne pe- risset conquestus eorum voluntate ysbi gich vyrza (?) ne sgdzy- nøla svø dobrø volø

w kaz. o św. Cecylii k. 165 v.

f. 165 v. primo que sit persona di- ligens	... ktho gø (suppl. kocha)
f. 166 r. armis sumptis dilectum vocat Johannem	harnas mylostnikem

¹⁾ u góry na brzegu.

²⁾ nosówka (w wyrazie *dzøk...* tylko pierwsza) wyraż. przez o z kreską od d.

contempnens	ne dba
pugnat cum homine	przeciwiwa szǫ
merito	zaprawdǫ
desponsata	slubona
immaculatum corpus	nepokalane
ille iurat	slubil
f. 166 v. ut nunquam marcescat	staracz, vǫdnǫcz
odorem	wonǫ
tuto consilio	dobre (sic)
f. 167 r. semivivam carnifex dere-	zamarthwe
liquit	

w kaz. o św. Katarzynie k. 168 v.

f. 168 v. qualem statum habuit	kake stadlo
illaqueatur	vsidlona
f. 169 r. quod virgo tria habuit in	rosumecz, iscy f svem stadle mala
statu suo, videlicet pruden-	gest trogaky clonek, mǫdro (sic)
denciam etc.	
sufficenter	pewno
patet	yawno gest ¹⁾
mugitus pecorum	ryczene dobitkow
in deorum sacrificiis oc-	w sluzbe sǫcz.... czebe sluchacz....
cupatus te intelligere non	a presto cǫ ²⁾ disa pytam, pouecz
potui ... nunc autem ab	my ... oth poczǫtka pokolene
inicio generacionem tuam	tvoge
requiro	
f. 169 v. contempsi	wsgardzala
puella, que omnes
contufat et deos nostros	potǫpa....
demones affirmat	dosvaczcza (sic, osvadcza?)
cum virgo certamen, quod	gatkǫ
imminebat didicisset	
stupefacti	swmeli szǫ
quos virgo confortans	wsmogszy
f. 170 r. fame cruciari	glodem
minas	grosy

¹⁾ yawno przez y, gest przez g jest pisane.

²⁾ nosówka wyraż. przez o z kreską od d.

quod fuit fortis, probat dolicza
eius pugna mirabilis	boyg
ovis pugnabat cum lupo	valczyła szø
columba celesti eam cibo	
refovebat	przecarmala
pro eius nomine laborio-	pres gego ymø welyky boyg gesz
sum subisti certamen; con-	fstøpila ¹⁾ , ale bøcz f nem vsta-
stans esto, quia ego tecum	uiczna, a gacz s tobø ¹⁾ stanø ¹⁾
sum	na fsech mesczech
f. 170 v. gloriosum	blogoslavonego
dissiparet	roscrusil
ewlsis mamillis	wysepawszy
f. 171 r. confortata	wsmoszona
manat (oleum)	czece

III. Cztery karty z XV. wieku wszyte do księgi kazań na końcu. Porządek Kazań Gnieźnieńskich.

1 a. In nomine Domini Amen. Mocz boga oycza wschechmoganczego mandroszcz sina yego yedinego, dar y laska ducha szwyanthego racz bycz sz namy ze wszytkymy, mowmy wszyey amen.

Tu powstawszy wszyczy poszluchayczy (sic) szwyanthy Ewangely, kthora szya thak vykłada prostym vykładem.

Thency jest prosty vyklatz Ewangely szwyanthy. poklenknawszy na kolana posdrownmy tha namyloweczysza (sic) panna thø modlythwa, kthora ya posdrowyl archanyol gabryel, gdy gy szwyastoval poczancze syna bozego, rzeknac: sdrowasz marya laszky pelna asz do koncza.

Przesz thwe, panno, posdrowenyne racz nam dacz y vprosycz v szyna szwego dar ducha szwyanthego otrzymanye, na czyele y na duszy naszey przesegnanye, grzechom odpuszczenye, a po szmyerczy wyeczny szyvoth otrzymane, amen.

Wszelkny sz wasz vezyn na chcele szwym sznamye krzysza szwyanthego, aby duszny nyeprzyaczyl nye przeszkodzyl vam szlova bozego, movyancz: v ymya oycza y syna y ducha szwyanthego, amen.

1 b. Poklanawszy na kolana vassze, proszcy pana ²⁾ bog (sic) za nadawscze (sic) thego bozego domu, kthorz y szwych czyanskych roboth vdzyelaya then vbogy dom.

¹⁾ nosówka wyraź. przez o z kreską od d.

²⁾ panbog zawsze jako jeden wyraz pisane.

Proszycze thesz pana boga za one lvdzycze, kthorzycze sza w nyewoly w rankv poganszkych, aby pan bog raczyl vybavyc sz nyevolycze.

Proszycze thesz pana boga za wszyczkycze lvdzycze nyemoczne, abycm pan bog raczyl dacz sdrowycze y raczyl yem dacz cyrplywosc w gycch nyemoczach. Proszycze pana boga za nyewyasthy plodem obczyazone vedlug stadla malzenszkycgo, abycm pan bog raczyl dacz porodzycze przez grzechv y przez nyemoczycze.

Proszylisczycze (sic) za szycwe¹⁾, vmarlych thesz nyc zapomynajczycze, wszycelkyc dzycsz spomyn²⁾ na dussza oycza szwego, mathkyc szwey, przycaczyl szwoycch.

Ossoblywyc vaszycm laszkam poleczam w modlythwa the dussze, kthorychtho czyala lesza w thym domv y thesz na szmyntharzv.

2 r. Prossza thesz wasz o yedna sdrova maria za one dussze, kthorych czyala pogynaly na valkach, na vodach.

Prossza thesz o yedna sdrova maria za dussze pvste, kthore sza w makach czyszczowycch, kthoresz nyc maja zandnego wspomozenycza, thelko szyc na nasz oglandayc a volayc: szmlyuczycze szyc, szlutuycze szyc nad namyc, acz nyc²⁾, alyc vy krzesczycanyc²⁾, przycaczele naszyc.

Szamy thesz szycbyc nyc sapomynajczycze, kassdyc sz wasz prosz pana boga szam za szyc, ysbyc nasz pan bog raczyl zachowacz od nagly szmycerczyc, od morovego povycetra, od rankyc nyeprzyaczelskyc, od grzechv szmycerthelnego, aby nasz thesz pan bog raczyl vyslvchacz v prosszbach naszycch.

Mowcycze za mnyc spovycecz powszednyc: Iac grzesznyc spovycadan (sic) szyc panv bogv mlyemv, pannyc maryc, szwycanthemv pyetrovyc, szwycanthemv pawlovyc, szwycanthemv jacobovyc, patronovyc thego boze go domv, y wszycchkycm szwycanthycm, y thobyc oycze duchowny, mogycch wszycchkycch grzechow, kthorychem szyc dopvcyl od mego rosvmv wszycanczycza, od mogyc poslyednyc.

2 v. spovycedzyc asz do dzyszycszyc godzyny, Czom sgresszyl przestampvycancz dzyszyczanczoro boze przyczyczanyc, yzem pana boga mylego nyc myloval ze wszycchkycgo sercza mego, ze wszycchkyc dussze moy (sic), a szwego blysznyc⁰⁾, yako szam szycbyc; Czom sgresszyl szycjednyc szmycerthelnycm grzechi: pycha, lakomsthwc, nycczycstotha, obszarsthwem, zadroszyc, gnycvc, lenycsthwem kv bozyc szluszycbyc, thego my szal, thego szyc spovycadyc; czom sgresszyl pyanczyc szmycszlow czyala mego grzeszne go: vydzenycem, slyszycem, vkvszenycem, povoc-

¹⁾ za *marthe* zniszczono.

²⁾ tak w ręk.

nŷenyē, dothikanŷyē, thego my szal y thego szŷa spowŷadā; com sgrzeszŷl cudze grzechŷ obmawŷaŷancz, poszandzaŷancz, a szwogŷychem szŷa spowŷadacz nŷe vmŷal albo nŷe chcŷyjal, thego my szal y tego szŷa spowŷadā, yacomkolwŷyek sgrzeszŷl naprzeczyw panv bogv mŷlemv szerczem, vstŷy, vczŷnkŷyem, szla vola, szla myszla, thego mŷ szal ŷ davam szŷa vŷnŷen panv bogv mŷlemv ze wszŷthkŷych grzechow mogŷych szmŷerthelnŷych, powszednŷych, ŷawnŷych, thajemnŷych, zapamŷanthalych, kthoresz na mŷa pan bog lŷepŷ szna, nŷszlŷ szŷa gŷych ŷa vmŷem spowŷadacz ŷ prosza sobŷe

3 r. na pomocz dzŷewŷcze pannŷ marŷ ze wszŷthkŷymŷ szwŷanthŷymŷ, Abŷ szŷa raczŷyla przŷyczŷnŷycz za mnā za grzesznŷm do szwego mŷlego sŷyna, abŷ mŷa nŷe raczŷyl szandzŷycz vedlug czŷanszkoscŷy grzechow mogŷych, ale vedlug szwego szwŷanthego a nŷevŷmovnego mŷlosŷyerdza; ŷ czyebŷe, oŷczŷe duchownŷy, prosza prze mŷlŷ bog, abŷ mŷa rosgreszŷl thā mocza, kthora masz od boga mŷlego ŷ od szwŷych starszŷych thobŷe poleczona, mayancz wsglāth¹⁾ na maŷa Boga¹⁾ mŷlego, ŷ nŷe rospaczaŷancz w laszczeyego naszwŷanthszŷy.

Naklonczŷe glŷowy szwoge, bŷancz pŷerszy szwoŷe, mowczŷe: boze, bancz mŷloszczŷw mnŷe grzesznemv. Super quam penitenciam misereatur vestri etc.

Nŷ szŷa chwala boga mŷlego dokona, spŷeŷeczye pŷancz paczŷerzŷy, pŷancz sdrowŷych marŷ ŷ jedno kredo.

Zathŷm vasz panv bogv poruczam, prosczye pana boga za nasz kaplanŷ, a mŷ thesz sza vasz.

Szwŷantha, abŷsczye vŷedzŷelŷ

Zandnych szwŷanth nŷe maczŷe w thŷm thegodnŷy,
kthorebŷy przeskadzaly robotham vaszŷm.

3 v. Pŷerwsze przykazanŷe szthworzŷczyela naszego,

Nŷe masz mŷecz Boga naden gŷnszego.

Poprosznoscŷy nŷestathkv thwego

Nŷe bŷerz nadaremno gŷmŷenyā bozego.

Pamŷatay, tho szobŷe (sic) vyele,

Bŷ czczŷyl szwŷaŷtho ŷ nedzŷela.

A czczeszsz-lŷ mŷecz laszka mogŷa,

Czczŷy oŷcza ŷ mathka szwogŷa.

¹⁾ tak w ręk.

Nye zabýaý bratha szwego
 Raka, kasznya aný rada.
 Nye czyn grzechv nýeczýstego,
 Krom vrzandv małszenszkýego.
 Nye kradný gýmýenya Bozego (sic),
 Nadzným vdzyelaý szwego.
 Nye szwýaczy (sic) na blysznýego szwego
 Szwyadeszthwa (sic) falszywego.
 Nye poszandaý szoný blysznýego thwego,
 Any szadny rzeczý yego.¹⁾

f. 4 r. Mýlvý pana boga thwego ze wszythký dussze thwogý y ze wszythkýego szercza thwego ý ze wszythký mýszlý thwogý y ze wszythkých szýl thwogých, A blysznýego thwego yaco szam szýebýe.

Kthorý czlovýek tho vypełny, zyvoth výeczny then odzyerszy, alýe przeszthempeza przykazanya bozego, thaky sztrada (sic) vydzenya bozego ý thesz chwały kroleszthwa nýebýeskýego, amen.

f. 4 v. Já thesz osoblyvye grzeszný Capłan poleczam laszkam vaszým dobrodzye szwoye, kthorychem thesz yalmvszný poszywał yeszcze sz lath mogýl (tak zam. mogých) mlodych, ý zebý pan bog raczył szývým²⁾ dacz szývým sdrovýe, szeszczye y tho, czego v pana szadaýa, A vedlug szwý sprawýedlywosczy nýe raczył gých szandzycz, alýe vedlug szwego mýloszyerdzya szwýathego sz mak czýszczových raczył v ýbavýcz ý do szwý szwýathý chehualý (sic) raczył przyancz.

IV. Słownik.

W słowniku tym uwzględnione są tylko wyrazy i formy niezwykle w obec dzisiejszego użycia, świadczące więc o względnej starożytności. Wykaz miejsc nie jest wprawdzie wszędzie zupełny, jednakże do naukowego użytku, jak sądzę, wystarczający. Materiał głównie jest zaczerpnięty z tekstu kazań; glosy są oznaczone literami gl.; w niewielu miejscach cytaty wzięte z *Porządku Kazań*, oznaczone są Porz. III. W przytoczeniach opuszczone są częstokroć zbyteczne wyrazy.

acz (jeżeli): acz my chemy.... otrzymacz sbauene 14b, 33; aczy on po szpouedzy ma thø misl 14b, 31; ac gesmy ktorego (świętego) opuscyli (licet) gl. 156a; yse acz gesmý ktorego samoskały (sic) gl. 156a.

¹⁾ Dziewiąte i dziesiąte przykazanie zebrane w jedno.

²⁾ zniszczone.

alić (z wąpiacem pytaniem): Aliczby (Aleczyby?) nektory mogli rzecz 172a, 6; por. *aliści*.

aliści (aż oto, więc): Alisezy matuchna trochę szana podłozyla 5b, 23; iscy go lofey gynako vlouicz ne mogó, alisci ony do nego cysthó dzeuiczó pryuodó 179b, 19; (cf. aliż w Ps. Flor); gdisicy gest.. ona porodzyła, tedy ona... penóska ne... mala, isbicz.... alisci ona swego szinka f gasly byla polozyla 175b, 24.

arzekąc zob. pod wyr. *rzéc*.

aże, ażci, aści (aż, oto że, oto w zdaniu skutkowym): ona szó dothknóła, aszcz natichmasth sdroua byla 4a, 24; gednocz szó spouedzal (sic), aszcz só xp̄t smiiloual 14a, 34; A edisz vócz ony byly do morza przysly, tedy vócz morzë gest szó bilo... rostópyło, tako yszech ony... szucho przesly, ascy oni svich nok (sic) ne byly rosmoczyly 174b, 1; gednocz szó oprauil... asci szó ucinił... 184b, 13; gedno rókó flosyl, aszczy natichmasth 1816, 23; gednocz vsrzy, ascy on natichmasth 179b, 23; (aż nawet) vele lath przeth tím(to), niszcz gest on bil Adama stworzył, aszczy gest on przeth tím (to) oth poczóthkó (sic) svatha bil 4b, 9.

badac: badagócz cunctando gl. 52 r.

barłog: sverzótha szukagó barłoga 3b, 17.

bieżec (biegać): posly beszó 1a, 5.

bóg (4b, 29 i 175a pisane bok): f milem bodze 14b, 10; po bodze 177b, 28; o bodze 180b, 7; 181b, 2.

bojarzyn: bogarzyni ku bogu pugiles ad pugnandum gl. 155 r.

bojęc się, bać się: bogegely szó (tak, zam. bogely szó 175a, 22; bogely szó 176b, 13; gego grosz ne bal szó gest byl 11b, 5.

bracia: bracza mila 14a, 16.

braciënic: bylastha dwa bracencza barszo bogata i t. d. 182a, 1; abyecz on onima dwema bracenczoma tho bil pouedzal 182b, 12; tedy vócz ona dwa bracencza.... pred svóthim ganem padly 182b, 26.

być: (*jes*) gacesz m namnegszy poszel 1a, 15; gacesz m vasz bok (sic) 175 a, 3; gdisz geszm ga... straczyl 172a, 7; gakoczesh m ga vmarl 177b, 13; thy gesz bok (sic) mog 4b, 30; gesy (jestci) prikasal 3a, 25; ac gesmy opusecyli gl. 155b; yse acz gesmi samoskali (sic) licet paucorum sanctorum festa agimus etc. gl. 156a; alle szó ga bogó, yszeszmy iusz tentho dar straczyly 172a; 4 etc.—(*by*): isbich ga tobe... sluszil 1b, 20; aby thy dale.... ne móskal 2a, 9; asbichom... skroczyly... bichom szo (sic) nauczyl 14a, 17,21; gakobichom naszüm duszam otrzymaly sbauene 172a, 26.

bydlic (przebywać) kakoczly na thëto svecze.... bydlicz mely 172b, 5.

chcieć (czcieć): chezala szō dothknōcz 4a, 17; na chezō (sic) 172a, 8; na chezal 174a, 5 (bis); na chezaley 178a, 25; na chezal 180b, 6; che bycz 1b, 13; chem-ly pryecz 1b, 23; chaley on przeuedzecz 3a, 23; chōcz on... tho przeuedzecz, 5a 13; ches-ly uedzecz 5b, 6; chōcz ony 11a, 7; chem-ly bycz 12a, 17; chely szō szagubicz bily 14b, 3; isbi szō chal dopuscicz 14b, 33; chemi 14b, 34; chemi-ly 171b, 12; che czynicz 171b, 19; che pryecz 172a, 21; chemy 172a, 33; chōcz 172a, 29; chō 172b, 8; che 172b, 16; 173a, 14; chemy 173a, 24; chōcz 173b, 6; chem-ly 174a, 17; chemy 175a, 25; chal 177b, 25; chem-li 178b, 12; ches-ly 179b, 9; A czczesysz-ly (sic) myecz laszką mogyą, w dekalogu Porz. III. zob. Przedmowę. XXXIV.

chwila: thōto chfylō (obecnie) 171b, 6.

ci, ć nieskończenie wiele razy przyczepione, raz-ec: Isezy (ecz) ona niednego koszuska ne mała(cz) go gest byla 5b, 16.

cielny: necystothy czelne varouacz szō 179b, 10; celnego grecha gl. 70b.

cirpić: gest cirpal byl 5b, 26; ne cirpal 177b, 26, 178a 1 i 14 i t. d.

czakać: czakaly 174b, 21.

czarnoksiężstwo: czarnaxōstwem magicis artibus gl. 74b.

czarnoksiężnik: do czarnoxōsnika ad unum nigromanticum gl. 102, r.

czeladź (ród, pokolenie): s czeladzy dawydowe 176a, 19.

cześć: nauōczszō czesz 4, 29; nignedecz czy any chualy 2b, 25; ve dey 175a 13; ve dezy 180b, 26; ve czyz in officio gl. 19a.

czuć (czuwać): czuly 176b, 7.

czwarte adv. (quarto): cuartecz 2b, 26; 5b, 20; 181a, 7 i t. d.

czworaki (czwioraki?): ku chorakemu roszelenu 2a, 32.

czyn: cyne (sic) y w odzenu in ornatu, przes ein biskupy, chosey mszō vfnem mema (meua!) per hanc camisiam gl. 105a; czyne in pontificali habitu gl. 156b.

czytać (czytać): przecedl (sic) 184b, 8; cze (zam. czcie) sō nam o them gl. 153a.

dale (dalej) 2a, 9; 172a, 15.

dar: presz daru 1b, 26; pres dara 12a, 19; przes darv, poprawione z dara 174a, 21.

dłudzi (długi): dludze stroue (sic) 14b, 21.

dobyttek (bydło): svog dobitek pasly 176b, 5; ryczene dobyt看 mugitus pecorum gl. 169a; dobitkem iumentis gl. 43 r.

doliczać: dolicza probat gl. 170 r.

doliczenie: doliczone probacio uel exemplum gl. f. 12.

domieścić kogo czego: gegosz krolestwa nebeskego domesczy nasz bog 5b, 31; por. Bogarodz.

dosichmiast (dotychezas): dosichmasth 183b, 17; zob. *si*, *sien*.

dostatczyć (sprawić, dokonać): tego my szamy dostatheicz ne moszemy 12a, 18; 172a, 34; 174a, 20; w podobnem znaczeniu stoi otrzymacz 14b, 36 i dokonacz 178b, 18.

drapieżca (drapiesca?) drapesczø byl 14a, 32.

drodzi (drogi): drodze kamene 182a, 19; f drodzem odzenv 182a, 7.

drudzi (drugi): drudy (zam. drudzy) prielad 183b, 20.

drzewie (rychłój): drzeve 171b, 4; 179a, 5; (pierwój) 184a, 26.

**dwoj*, *a*, *e*: dwogøcz rzecz macze rosumecz 179a, 19; dwocz mokø (sic) zapewne dwogøcz møkø 178a, 24.

dziać w sposobie mówienia „cości mu to imię dziano albo jemuści (jejże) to imię było dziano“ bardzo się często powtarza: 2b, 20; 4a, 10, 5a, 2; 5a, 9; 11a, 20; 11a, 28; 11b, 31; 173a, 2; 176a, 1; 176a, 18; 179b, 17; 183a, 22; na ostatniem miejscu pisarz napisał po swojemu zwano (svano), ale zniszczył i napisał dzano; por. *szdiać*. Również 3 os. cz. ter. tego słowa w formie dzie (pisane dze) powtarza się dość często: 5a, 29; 14a, 16; 172a, 18; 172b, 7; 182b, 17; 184a, 24. por. dzie w Kaz. na dzień W. ŚŚ. ed. L. Malinowski, Rozpr. wydziału filol. XXII w słowniku.

dziesięć: f. chuarthem... f. pøthem na cze lecze (t. j. na czcie) 4b, 13; zob. Przedm. XXXIV.

dziedzina (tak zam. zwykłego dziedina): dzedzynny 182a, 2; dzedziny 182a, 24; (może na wytłómaczenie warto przytoczyć winno zam. wino, które słyshałem w okolicy Gniezna).

dzierzeńć: dzierszecz varø kresczyganka (sic) 171b, 14; dzerszøcz naukø 174a, 15.

dziewka (dziewczyna, córka): s dziefkicz byua sla szona 12a, 8.

dzinąć (ginać): slø smerczø dzynø 12a, 6.

dzisia: dzysza 1b, 14; 1b, 28; 3a, 12; 4b, 3; 14b, 21 i t. d.

eże (iż): pysze szø... esze... tedy vøcz 174a, 30; (por. *Kazania na dzień wszech Świętych* ed. L. Malinowski, *Rozpr. wydz. filol. XXII* 1895, str. 298 w słowniku, zob. eże w słown. do ps. Flor. i do *Altpoln. Denkmäler*).

gadka: gatkø certamen gl. 169 b.

groza (groźba): on gego grosz ne bal szø 11b, 5.

gżo: byskup oblecze na szø xlo, gl. odnosząca się do słów per hanc certam camisiam 105 r.

harnasz: harnas armis sumptis gl. 166a.

imienie: s twego ymena de tua substancia gl. 43 r.; sve vsiczko ymene relinquens cum possessionibus suis gl. 74 r.

iže, ižec, ižci (iści?), spójnik wielorakiego znaczenia, używa się, podobnie jak *a* w połączeniu z formami aorystu *bych* w zdaniach celowych, tak jak i w dzisiejszym języku; również w zdaniach skutkowych: takocz veszeliim (nebo) bylo napelnono, yszeecz szō ludzem na szemy... wydzało 1a, 25; cdiszczy tentho czasz... szō przybliszyl, yszeecz maria... porodziez bila mala 4a, 4; (święci) szōcz tho ony byly vezinily.. ysze odzene... szebē sdrzuczylly 173a, 19 i t. d.; podobnie w zdaniach przyczynowych: xt... gest bil starszy, iszeecz vele lath przeth tiimto 4b, 7; alle isczy gest gych barszo vele, tedy. . 171b, 26 i t. d., niekiedy w połączeniu z wyrazem tegodla lub przesto: 1b, 9; 2b, 1; 11a, 23 i t. d. W tych przypadkach zaznaczyć można zgodę z dzisiejszym językiem, również i w tém, że w zdaniach oznajmujących po słowach mówienia, twierdzenia, idzie *iže, ižci* i t. d., n. p. (posły) to orōdze... pouedagōcz, ysci szō gest bil kroleuicz narodzil 1a, 6 i t. d. w ogóle, gdzie jest oratio indirecta; ale szczególnem znamieniem Kg. jest, że po słowach mówienia używa się *iže, ižec* i t. d. bezpośrednio przed przytoczonymi słowami w oratio recta. (św. Łukasz) movy tako: Ysze gaceszm namnegszy poszel 1a, 15; svōty pael... mouileczy gest... rzekōcz tako: (Isze) veselcze szō 2a, 18; rzekōcz tako: Isczy intrze prdze (sic) do nasz mily xt 2a, 21; isci (o tym wyrazie zobacz niżej) szō nam o thez tako pisze. Ise A tako vōcz... czesarz augustus etc. 3a, 20; arzekōcz mu ... tako: isze, dze, gest oltarz nebesky 5a, 28; beda (sic)... rzekōcz tako: yscy mily xt.. dage 11b, 31; Alleczby nektory... rzecl: ysze gacz, dze, ne mogō bycz swōth 172a, 18; moyszesz... mouil, ysze ne boyceze szō 175b, 1; angol rzecl: ysze ne boyceze szō vy 176b, 14; podobnie 2a, 7; 2a, 10; 2a, 21; 177a, 26; 177b, 9; 181b, 19 i t. d. Również po słowach oznaczających wyrozumienie: vy tho macze rosu-mecz, ysze ktoricz gest poczōtek... miloserdza? 179a, 19 i t. d. w podobnem znaczeniu zam. mianowicie użyte jest także *iže* na wytlōmaczenie cytaty łacińskiej: dzisza... tako ... puer Ise dze-czōtko (sic) gest szō narodzyło 2b, 34; Qui facit voluntatem etc. ysze ktory clouek czyni volō otheza mego 171b, 9. W kilku miejscach użyte jest *iže* i t. d. bez poprzedniego słowa mówienia po przytoczeniu słów łacińskich: Dzathky mile, Ysze gako tho, vy szamy dobrze vecze (na początku temat: xt puer natus est) 1a, 1; Dzath. mile, ysze gako dzysza dobre vestezy... (temat również puer etc.) 2a, 1; Dzath. mile, ysze gako tho... vecze, yszezy fszythezy ludze...

- (temat poprzedza: erit magnus, początek kaz. 3; podobnie w kaz. 4, 8 i w kaz. 10). Nie spotyka się zaś spójnika w nast. razach: rzekōcz tako: fratres carissimi, bracza, dze, mila 14a, 16; pisze szō... kakocz sōcz ony... 171b 2; w dekalogu 175a, 3; w kaz. 10, 184a, 17; (św. Jan) rzeel: iusz, dze, thy czasz masz etc., gdzie bezpośrednio przed tém: rzeel byl, ysze nagotug szō... Spotyka się niekiedy *iže*, *iści* etc. bez poprzedniego słowa mówienia, na przytoczenie, zagajenie nowego ustępu, argumentu lub zwrotu: Isczy nasz mily xt. narodzilci szō... f tentho czasz... 1a, 32; isci szō nam o thez tako pisze, Ise etc. 3a, 20 (zob. wyż.); Isczy tentho obyczag... isze gdisci... 4a, 25; †Iscopy tento cesarz rzymsky i t. d. 4b, 33; †ysczy napirsue vōsz thōto mōdrosez ma 172b, 8; ysze biseze... vedzely, kakocz xt... miloseiuy etc. 175b, 6.
- ja*: possffvyāci ny ut sanctificemur gl. 142 r.
- jako*, *jakoć*: gakocz ptaskowe 3b, 15; gakocz tentho krol 11a, 27; gakocz Judasz veynil 14a, 26 i t. d.
- jasły*: Joseph... gasły vczinil 4a, 1; leszōcz f gaslach 4b, 16.
- jedną* (semel): gednō dna 5b, 19; por ps. Fl. 61, 11; 88, 35.
- jedno* (jak tylko, skoro tylko): a gednocz ona gest tho bila vczynila, aszcz naticmasth etc. 4a, 23; 14a, 32 i gdz.
- jedziny*: gedziny 12a, 14 zwykle gedyny.
- *ji*, *ja*, *je*: naprzecif gemu 4b, 1; naprzecif ge vynydzō (sic) 4a, 28; cinsz czesarzeui giim (pieniądzem) szaplaczyly 3b, 3; sz im 5a, 20 (zob. Przedm. XLVIII); aby szō thy gō opekal 180b, 24; przyp. 4 l. p. m. zawsze jest *gy*, ale 183b, 15 spotykamy *go*: xt. go na gego modlithfe vysluchal (cf. proszōcz go 11a, 15); isby szō gymy ne stauily (slauily!) 12a, 1; gyma dat. dual. 183b, 23.
- jinako*: gynakocz 177b, 14; gynako slouicz ne mogō 179b, 19.
- jiže* (*jenže*), *jaže*, *ježe* używa się anaforycznie jako zaimek względny z odniesieniem do poprzedzającego rzeczownika: Octavianus... gensecz... byl barszo mōdry 5a, 2; s mariō, gaszczy bila brzemenna 3a, 32; dan, gaszczy... dacz bila mana 3a, 26; dzeczō... gesczy dzeczō dzeuicza porodzy 5a, 33; dom... poth gimszcz domem 3b, 32; ale w dwu razach z odniesieniem do następnego zaimka ten: gensecz tako star byl, tency szō dzysza vczinil mlody 4b, 15; gegoscy nebo y szema sderszcz bila ne mogla, tenci szō gest byl.. polo-szyl (w łonie i t. d.) 180a, 2. Czasem zamiast *jenže* użyte jest anaforycznie *co*: czesarz, chosz (sic) mu gest bilo tho ymō octavianus dzano 5a, 1; podobnie 180a, 24; por. *który*.
- jisty*: ono gysthe sverzō 179b, 21; onō gystō dzewiczō 179b, 22; patrz *ten jisty*.

junosza: iunosa sponsus gl. 154a.

juś, juże: (iux) 2a, 12; iusze 2a, 19.

k przedimek, zob. *ku*.

kacerny: slostnik kaczerni rex Boleslaus fuit tanquam tyrannus gl. 105a.

kaki (z pytaniem): alle kakecz tho dzezothko... bylo? 3a, 2. kako (wykrzyknik): Alle kako my thenthos boszy dar chouamy, gdis szó grzecha dopuszczamy 171b, 34; o kakocz to roslóczene bódze salobne gl. 78b; (względnie): kakocz on f dzen szódnny... przydze 2a, 14.

kakoóholi: kakoczkoły... verzył,... fszegdiincey.... 4a, 5; kakoczkoły xpus.. ginse dni stvworzył, allecz... 177a, 7.

kalźdy: f kaszldem (sic) stvorenv 3a, 8; kalszdacz neueseza thvars 3b, 17; kalsde stvorenne 3b, 12; kalsdemv clouekoui 171b, 31; kalsdy krescygan 171b, 33; kalsdemu gl. 78b.

kamienie (collect.): f drodze kamene 182a, 19; to drodze kamene 182a, 22; drodzim kamenm opravone 182b, 23; tho kamene 183a, 6.

kanclerz: kalclerz (sic) portarius gl. 99b.

kapła: o kaply nohebugó (sic) 11b, 14; por. ě kapla.

kaźń rozkaz: kaszny chócz.... posluszen bicz 3a, 30; casnø iussu gl. 148b.

kdy: A ediszey gest byl vsrzal 5a, 24; A ediszey... ony do morza... przyszly 174a, 31; A ediszey... gest trzeczego meszócza bylo 174b, 5.

kegdy (z pytaniem): alleby tako rzecl: ysze kegdycz svóty gan... mókó cirpal? 178a, 27; (indef.) nysly thy kekdy bódzesz 5a, 33; snamona, choscy ge kegdy xt.... czynil 179a, 8.

konać: konay tua oracio intercedat gl. 15 v.

kostarz: kostarsz y pyganicza 12a, 6.

kerześcijan (kreścjan): krescygan 171b, 33.

kerześcijański (*kreścijański*?): varó kresczyganska (sic) 171b, 14; varó kresczyganskø 171b, 20 i t. d.

kerólewstwo 2, 14 i t. d.

który (pyt.) macze rosumecz, ysze ktoricz gest poczótek miloserdza? 179a, 20; macze vedzeecz, ysze ktoracz szó... byla snamona....? 179a, 24; (wykrzyk. pyt.): yse ktoricz mose vipisacz...?! quis potest... gl. 102b; (indef. po spójnikach *iże, gdyby, niżli*, po pyt. — li w zdaniu pobocznem i t. d.) gdiszey szó któremu kroleuy szin narodzy 1a, 3; ysze ktoricz clouek ma on vele dziecy, ...ony byuagó slachethny 12a, 10; nysly ktory krol pogansky 171b, 34; A abisecz ne kradly... any ktorego cloueka szabyly 175a, 13; gdisbiez ktoremv clouekovy (xt)... poslal... 181a, 13; (względ. z odniesieniem

do zainka ten — czasem domyslnego — w następn. zdaniu): ysze ktoricz clouek verzy... tenczy bōdze veszuan 1b, 6 (por. *jiže, jēže i niektōry*.

ku, *k* z celown.: ku vekuge svathlosczy 1b, 7; ku chorakemu rozdzelenu 2a, 32; ku vyszokoszczy, ku dlugoszczy 2b, 8 i t. d.; k nam 1b, 3; 2a, 5; k vam 2a, 12; xobe 2a, 5; k ne (k'niēj) 1b, 29; 5b, k nemu 5a, 18; k nim 174b, 14 i t. d.

łacno: ysey ne laczne difficile est gl. 156, 6.

łaczny: laczni qui esuriunt gl. 157a.

łaczyć: gensecz łocy que (macula) priuat et separat celesti regno gl. 78b.

-li: narodzy — licz szō ktory clouek 5a, 13; ches-ly vedzecz 5b, 6 i t. d.

lichfnik: lychefnikem (sic) 175a, 16.

łowiec: lofey 179b, 25.

łożnica: do losznicze 5a, 20.

lucemiernik (pochleba): luczemerniczy 11b, 20 (w innych staropolskich pomnikach licemiernik).

mac: oczecz y macz 180a, 10; gego macz svimý prygaczoly 182b, 3; vypiszuge rodzag otheza y maczerze 11b, 17. abisceze... svogō maczersz ve dey mely 175a, 13; v sue maczerze (w swé macierze) 4b, 26.

maly: gaczesm namnegszy poszel 1a, 15.

matuchna: nysly gego matuchna 4b, 11; 4b, 28; dalej w kaz. 3, 7, 10

Magdolana: marie magdolanij 14a, 23 i w ogóle w kaz. 4.

miastko (zdrobn. do *miasto*, *mięsce*): na małem mastku 3a, 19; na dw mału mastku 4b, 25.

miasto (locus): dothknōcz tego mastha 4a, 19.

miedzy: medzy namy 1b, 13; medzy sverzōthy 3a, 7; medzy dvema domoma 3b, 31.

mięszkać (ociągac się) cunctari: aby thy dale ne mōskal 2a, 9; 2a 12; moskala uxor perseverabat (zam. mōskala) gl. 43b; wymawianie mięszkać, z nosówką, jest m. zd. wielkopolskie, por. ogólnopolskie mieszkać w słowniku Lindego i miaszkać w żyw. ś. Eufraksyi w słowniku Kryńskiego, *Prace filol.* III, 254; por. zamieszkać.

mierzżączka: mersoczky (sic) afflicciones gl. 161b.

mir (pokój): a mir boszy bōcz 1a, 13; 176b, 26; por. mier u Balt. Opecia 7a i w Ort. Magdeb. Arch. f. slav. Phil. VII, 562; również zob. Spraw. Chędogo 1544, Arch. III, 50.

mnogdy (częstokroć) 12a, 8; 173b, 10 (por. wielkokroć).

móc (posse): nigednm (sic) kamenem ne moson gest słomicz był nullo lapide potuit frangi gl. 41 r.

- molarz*: molarz pieter gl. 156 b.
- musić*: vmrzecz muszyl 173b, 32; muszyl cirpęcz 178a, 1; muszemy 175a, 28.
- nać* (najó): malo kaplanof nadze 11b, 7; nadzesz 172a, 13.
- napotować*: Joseph... veszual (napotoual) dwie bapcze 4a, 9.
- nawóórki* zob. *wóórny*.
- namować*, *nając*: namuie 3b, 20; nagól byl 5b, 11.
- napirzwy*, *napirzwe* zob. *pirwy*, *pirzwy*.
- nasładować* (iść w ślady, z gen.): isbiez go nasladoual 177b, 8; (ś. Jana) sócz... ony bily nasladoualy 182a, 5; ale: macz gó... nasladouacz 14b, 17.
- nawiedzić* (ku komu): gdisbiez on... k nemu nauedził 181a, 21.
- namniejszy* zob. *mały*.
- nawięwszy*, *nawięcszy*, *nawięce* zob. *wieliki*.
- nędzenie*: nędzema tribulacionis gl. 42b.
- nędzić*: chos ne nędzø non affligunt gl. 164a, nędził affligebat gl. 165a.
- ni*: ny przez kogo 14b, 35.
- nia* (niezwykła postać negacyi *nie*): nachezø 172a, 8; nachezał 174a, 5 dwa razy; nachezał 180b, 6 (zob. *chotę*).
- niecha* (utinam): nechacz szø spoweda 174b, 15.
- niekiedy*: ysze thy ges mý nekedgy byl tho odmatul 177b, 9.
- niektóry*: gdisby sly dueh nektorego cloueka f thenthø blød szauotl 14b, 15; sz nesktorego (sic) szyna sledzeg byua 12a, 5 (zob. *który*).
- nijeden* (żaden): nigednez czy (sic) ani chualy 2b, 25; nigeden angol ani nygedno stворzene dōszøcz gø ono né mosze 3a, 15; ne mogly mecz nigedne gospody 3b, 28; yszy ona nigednego koszaszka ne mala... 5b, 16; abyecz nigednego skuthu (sic) neeystego ne mely 174b, 19; nigeden svøty 178a, 20; nigeden clouek ... nullus gl. 149a (por. yszech on szadnego penøszka ne mal... 5b, 9; por. niżaden).
- niżadny* (nemo, nullus): nyszadny clouek 4b, 1; nyszadnemu clouekou 14b, 30.
- niżli* (zanim): przedthim vele lath, nyslycz szø gest byl narodzył 5a, 12; i (aniżeli) dzeczø wøcsze nisly thy kedgy bodesz 5a, 33.
- obcowanie*: opczowanym conversacionis gl. 15a.
- obiatować*: obatowacz presentare gl. 57a.
- obiesić*: (Judaszy) gest szø szam obeszył 14a, 28.
- obinać*: f szukæne pouogniky obyøla 176b, 1; sukegnimy pouogniky obynone 176b, 21;
- obrzędzenie*: obrødzenia (o z kr. od d.) secundum ordinationem gl. 149a.
- obrzędzić*: obrødzyła ordinauit gl. 156a.

- ocięc*: oczecz y macz 180a, 10; rodzaj otheza y maczerze 11b, 17; 171b, 10; 177a, 23.
- oddalać się* (ociągać się): ne oddalag ... szó k milēv xp̄oui nafrocicz 14b, 19.
- odmawiać* (przymawiać): thy ges m̄y nekegdy byl tho odmaual 177b, 9.
- ogzień*: ogzen 174b, 27; grosa gako ogzen na scene napysani terrores vero flamina gl. 70b.
- offerować*: offeroual m(r)rō (sic) 5b, 5.
- okrąg*: okrōk slothy, a f temcy okrodze (sic) 5a, 21.
- omówca*: omofczō 175a, 17.
- opiekać się*: abi szó gō thy opekal 180b, 25.
- oprawienie*: oprauena secundum ordinacionem gl. 149a.
- oprawić* (opatrzyć): domy slothem ... ōpvone 182b, 23; gednocz gest szó on byl boszim czalem oprauil 184b, 13.
- opięć*: opōcz (o z kr. od d.) deinde gl. 156b.
- orędzie* (oznajmienie): orōdze 1a, 6.
- ostrów*: osztrōf 180b, 8.
- ot*: oth milego xta 1a, 16; oth tetho svathloszczy 1b, 11; oth sthuorzena Adamowego 4b, 4; oth poczōthkō (sic) 4b, 9; oth szebe ots(r)zuczyl 173a, 28. — od szeme asz do neba 2b, 1; od fehodu sluncza 2b, 12; od sylnego strachu 175a, 27; od tegotho czesarza 177a, 28; od morza 182a, 16; por. *otsichmiast*; w słowach złożonych zwykle *od*: odpowiadać, odmawiać, odpoczynąć itd., zob. Baud. de Courtenay, Beitr. zur vgl., Sprachforsch. VI, 202.
- othpoczynąć*: aby nogam othpoczynōla 3b, 9.
- otsichmiast*: othsichmasth 5b, 2; 14b, 28 i t. d. (zob. *si*, *sien*).
- ottychmiast*: ottychmysth 2b, 25.
- owa*: 2a, 6; 4b, 14; 180b, 22.
- paniać*(?): nade fszytkiim svathem gest panal (panoual?) byl 3a, 22.
- panew'*: f panvy 178b, 9.
- pastyrz*: pastirzom 2b, 6.
- pasac* (na rycerza pasować): gdisci ge paszō 173b, 18.
- patrzyć*: ne patrzyly: isbichom ne patrzyly chualy 14a, 20.
- piateć* (po piątę): pōtecz 181b, 13.
- pieniądz*: szadnego penōdza ne mala 3b, 24.
- pirzynka*: namnepsze perzinky ne mal 5b, 22.
- pirwy, pirzwy*: f pirue nedzele (sic) 2a, 6, pirsvim prelatem tocz gest papeszem 177b, 28; (napirwe, napirzwe adv.): napiruecz 2a, 33; 5b, 8; napirsuecz 3a, 9; 171b, 13; 172b, 8; 173a, 27; 179a, 26.
- pkieł* (piekło): Ieczy ono (veszele) pkel gest bylo rosbilo 2b, 9; f pekle 182b, 24 (pkieł w Ps. Flor. piekieł w Puł., por. *Archiv XI*, 622).

- plac*: rosmnoszicz plac reditus gl. 106a.
- plód* (liberi): ne uele... plodu dage 11b, 33; plodem gauderis super filios gl. 43b.
- po*: po fszythkemu krolestw 1a, 5; (zob. Mikl. Synt. 625).
- pochebować* (? pochlebiać) o biskupstwo pochebugó 11b, 15; cf. pocheb-
nik: pochebniczny calumpniatores gl. 153b.
- poczystny*: poczystnego reverendum gl. 105a, 156b.
- podeźrzeć*: podersan (poderżian) deceptus gl. 161a.
- podpora*: podporami columpnis gl. 161a.
- pogrzechu* (niestety) 172a, 3.
- pojąć* (wziąć z sobą): osła szobó pogóły 3b, 6.
- pokalenie*: pokalane macula gl. 78a.
- pólczrzecia*: 184b, 9.
- położenie*: poloszena condiciones gl. 57b.
- pominąć* (? wspomnieć): pomyn w Porz. K. Gn.
- popęłnić się*: dny szó popelnily 176a, 24.
- popona*: przes poponó arripientes velum gl. 71b.
- posłuszen*: tetho kaszny chócz... posluszen bicz 3a, 30.
- pospolity dom* (stajnia): f pospolitem domv 5b, 12.
- pospólny dom*: slycz szó do gednego domo (sic) pospolnego bily, gen-
szecz... medzy dwema domoma 3b, 30.
- postać*: s postaczy de tribubus gl. 53b.
- powiedać*: pouedaly 1a, 10; grzechy pouedala 14b, 27; pouedacz 171b, 6.
- posedlić*: posedlily edificaverunt gl. 154a (por. Nehring Bemerkungen
zu den z-Lauten etc. *Indogermanische Forschungen* IV, 403; cf. zkadati
budować, r. zdanije, p. zdanie, cz. zed, Zdzisław, zdobieć i t. d.)
- pożyczyć* (pożyteżyć, wyjednać): aby poszicil plodu gyma 183b, 25.
- pręga* (słup): na prongó szaueszyecz kaszal 173a, 7.
- próchnisty*: ne prochniste lignum... imputrabile gl. 142b.
- prze* (propter, ze względu): prze czó 5b, 25; prze milego xp̄a 172b, 26;
178b, 15; prze verne krescygany 178a, 17; prze gego velike
skuthky 178b, 27; prze gego szyuoth cysty 179b, 3 i gdz.
- przeczyść* (perlegere) zob. *czyść*.
- przedawnik*: przedawnika persecutorem gl. 52b.
- przekarmiać*: przecarmala refovebat gl. 170a.
- przekaza*: przekasy temperat turbacionem gl. 149a.
- przeskost*: przeskost contractus 165a.
- przesto*, *przestoć* nieskończenie razy pisane przez skrócenie p̄sto, wypi-
sane presto 2b; 14a, 6; 175b, 2 wypisane przesto, wymawiane za-
pewne przesto.
- przewiedzieć*: (czeszarz chal) przeuedzecz 3a, 24.

- przepowiedać*: (ogłaszać, kazać): varó... przepouedal 178b, 11; przepouedal 181b, 2.
- przodek* (początek): na przothku on movy 14a, 14.
- przybytek*: w przybitku in consistorio gl. 52a.
- przyć* (zam. przyjść venire): isbiez szó on... vkaszal przycz k nam 1b, 3; chem-ly tamo... przycz 1b, 25; do krolestwa nebeskego przycz 171b, 17; przydze 1a, 11; 171b, 18.
- przyjachać*: przygachaly 2b, 17; przygachala 5a, 17.
- przyrzeshyć*: przyrzeszon innixus scale Jacob gl. 144b.
- przywolić*: prziul my consenti mi gl. 74b; prziulicz consentiri gl. 153b.
- rozbor* (canonisatio): rosbor magister Jacobus cum Romam venisset pro canonisacione gl. 106 r.
- rozgodzić*: bogadstwo bil gest dobrze rosgodzil bene dispensaverat gl. 78b.
- rozmiewać*: roszneval 173a, 1; rosne(ualy) gl. 156a, obok rozgnewa, przegneual.
- rospaczyć*: rospacifszy f swem sbauenv 14a, 27.
- rospamiętać na kogo*: xt na svotego (sic) gana rospamotal (sic) 181a, 4.
- rosszyrzyć, roszyrzyć*: tho giste veszele szó tako roszyrzylo 2b, 19.
- rozdzielenie* (partitio): ku chvorakemu rosdzelenu 2a, 32.
- runo*: runem vellere suo gl. 70b.
- rzazać*: odzene rzaszal 173a, 6.
- rząć* (dicere): arzekocz 1b, 16; 4a, 21; 4b, 29; 5a, 28; 175a 3 i gdz.
- rycerz*: sto rzycerof 5a, 17; bosziim rycerzem, ysezy rycerze... obyczag magó 173b, 17.
- rzysza*: se fszyczkó... ryszó 181a, 21; rzysze cetus gl. 134a.
- sąd*: f tento sód in vas gl. 41a; sód cysty gl. mundum vas gl.; sód uibrany vas.... decorum gl. 41a; sód(ocra... (zob. tekst), (por. w ps. Flor. ssód, zob. słown. do wyd. z r. 1883).
- ście*: porzodne (sic) seze venerabilis processio gl. 57a (por. L. Malinowski, O pochodzeniu wyrazów ście, szcie i t. d. w *Rozpr. filolog.* IX 1882 str. 370 n.).
- sdziac*: gensecz sdzal ge nomen imponit ei... Dorothea gl. 74b (por. dziac).
- sdzierzeć*: gegosz nebo y szema sderszecz ne mosze 180a, 2.
- si, sien*: abyecz on racil nasz szego dna y sego roku ve sdrowy, veszely dopusciez 181b, 26; otsichmasth (odtad) 5b, 2 (zob. otsichmiast); dosichmasth (dotad) 183b, 16, (por. J. Przyborowski „Dosia“, [właśc. do siego roku] w obec nauki, o szczatkach zaimka, si, sia, sie w polszczyźnie, *Bibl. Warsz.* 1889 II. str. 206 n.).
- sjic*: s tego svatha szycz 14b, 22.
- sjac*: (zdjac)... skoró... (waz) szeme (zemie) 172b, 19.

- sjachać się*: biskupoue szō szō sgachaly 172b, 31. szemane szōcz szō sgachaly 176a, 10.
- skłonianie* (koniec): skonane podluk prostego pyszma 176b, 28.
- skłonić*: skonil dum (opus) perficeretur gl. 154b.
- skot* (bydło): skoth y osłowe 3b, 33 (por. wpol. skotarz).
- skować*: skowafszy vinculatam gl. 15. r.
- skrócić*: abichom dzen dzysz f naboszegstwe skroczyly 14a, 18.
- skusić* (doświadczyć): on vasz byl skusil (w wierze) 175b, 4; skusiez experiri gl. 102b.
- skutek* (uczynek): strogmy skutkky dobre 172a, 26; 174a, 18 (por. strogich... dobre veinky 178a, 11); skutkky... strogyl 178b, 28 i gdz.; pres skutky dobre per bonam operacionem gl. 42a; skut(ky) vislouicz opera enarrare; fspomina gich skutky de operibus gl. 156b.
- śluńce*: od fehodu slunceza 2b, 13; na fehod slunceza 2b, 15; do szapada slunceza 2b, 18; naprzecif slunczu 2b, 22.
- słychać*: gako tho.... slychake (sic) 1a, 3.
- ślubić*: slubil iurat gl. 166a, slubona desponsata gl. 166a.
- śmierno*: smerno pacienter gl. 156b.
- śmierny*: tako smerni tante paciencie gl. 157a.
- śmiertny*: smerthnego grzecha 172a, 1.
- śnać*: snathezy sznamō tego gest 11b, 9.
- śnieść*: isbicz gy lfwowe sznedly 180b, 10.
- spachać* (uczynić, wykonać): choszeze vy slego spachaly 182b, 18.
- spieć(?)*: spyeęecze pęancz paczerzy, pancz sdrowych mary Porz: III 3a.
- spowiadać się*: svich grzecof (sic) spouedacz szō 14a, 22; spouedzal szō 14a, 33; nechacz szō spoueda 174b, 16.
- śródnoc*: od srothnoczy do balego dna 181a, 27
- sromiżliwy*: pokutha sromistyua 14b, 24, w innych staropol. pomnikach sromieżliwy).
- stępować, stąpić*: angely... bily stōpoualy 1a, 30; angely... k nam stōpyly 2b, 6.
- stadło*: kake stadlo qualem statum gl. 168b, f swem stadle in statu suo gl. 168b.
- stajać*: skoth y osłowe stagaly 3b, 33.
- starać*: staracz (glosator dodał vōdnōcz) marcescat gl. 166b; w psał. Flor. sstarzać się senescere 36, 26; starać się 101, 27.
- strada*: vbostwo (i stradō) cirpal 5b, 31, gdzie stradō między liniami wpisane, zdaje się być glosą do vbóstwo, por. stradza (sic) Nehring *Altpol. Sprachd.* 33, 180, stradnyk 228, 255.
- strojić* (czynić): pokuthō strogicz 14a, 22; 14b, 18; 178a 12 i gdz; strojić dobre skutki zob. pod skutek; strogyl czuda 181b, 16.

- sukiejny, sukienny*: szukēne pouogniky 176b, 1; sukegnimy pouogniky 176b, 22.
- swyciek*: svyczek svath popyszacz 176a, 2.
- swadziebny*: o ueselu svadzebne de nupciis sponsalibus gl. 70a.
- szaredny*: sszarednego aliquid inhonesti gl. 148a.
- szonować*: swōty barthlomeg... xpa gest byl szonował 172b, 15; vōsz... svō glovō krige y szonge (sic) 172b, 10.
- szynkować*: sincouacz to pice propinare potum gl. 41a.
- takież (również)*: takesz my ne mamy rospacy mecz 14b, 9; takes my sdruzmy... starō skorō 172b, 29; A takes szō thy... ne oddalag 14b, 18; takesczy angely... vczynily 1a, 8; a takescy maria magdā... vczynila 14b, 5; takesczy svōczy aḗpli... czynili 172b, 12; takesczy svōczy... vczynily 173a, 17.
- tako* 1b, 20; 2b, 4; 4b, 4 i t. d.; takocz 4b, 23; 5b, 15 i gdz.
- tamieź (?)* zob. tamo.
- tamo*: thamo... prycz 1b, 24; thamo 3b, 21; 175a, 1; 181b, 8 i gdz.; thamesz przycz 172a, 33 (thamosz?)
- tegodla* 3b, 2; 5b, 25; 14b, 12; 172a, 10; 173a, 16 i t. d.
- telko*: ne telko 171b, 20; ne telkocz 175b, 15.
- ten jisty*: tho giste veszele 2a, 31; 2b, 8; tenth gisty czeszarsz 2b, 19; tatho gistha krolefnā temutho gistemu czeszarzy 5a, 30; do tego gystego krola 172b, 33; thōto gystō gorō 174b, 25; tetho gysthe noczy 176b, 3; tenth gysthy czeszarz 180b, 5; *on jisty* zob. *jisty*.
- teśnica*: s nase tesnice vybaua in adversis certificat gl. 64a; tesniczy in hac necessitate gl. 102b.
- teże* (etiam): tesze 1a, 2; i tesze slugam 1a, 18; tesze 14a, 18; 14b, 14; 17b, 33; 172a, 14; 173b, 11; w skróceniu teź, teźci l. pod.: a teszczy 1b, 3; tescy 174a, 7; 177a, 20.
- toże (także)*: tose obok tesze w dekalogu 175a, 23.
- topiać (?)*: topaly periclitarentur gl. 19b.
- toczyć*: toczōci uolubiles gl. 57b.
- troca* (? trojca): bog f troczy gediny 1b, 33; bog f roczy (sic) gediny 5b, 31.
- trzaskawica* (grzmot): traskavycze fulgura gl. 155a (por. *trzaskawica* słown. do ps. Flor. wyd. 1883).
- trzecie* (po trzecie): trzeczecz 2b, 11; 5b, 18; 173b, 24; 180b, 14 i gdzieindziej.
- tuta* (tutaj): tutha mouy 11a, 17; 14a, 13; 171b, 8; 172a, 15; 177b, 26 i t. d.; tuta gl. 101a.
- twarz* (istota): kalszdacz neuescza thvarsz 3b, 17.

tydzień: zandnych szwyanth nye maczye w thym thegodny Porząd.
III 3a.

ubaczyć: ubaczicz discernere gl. 101b.

ubodzi (zam. ubogi): 3a, 13; 5b, 9.

uciosić: vczynossycz animam polire gl. 164a.

umdlić: vmdlil debilitavit gl. 102a.

umięzczyć (?): vmózczył gl. 70 v.

umysłenie: vmyslone propositum gl. 42b.

uranic: vranona lacerata gl. 71a.

uraz (skaza, szkoda): pres urasza 180b, 2.

ustaly: vstaly fatigatus gl. 143b.

uźrzeć: cdiszcy... vsrzal 5a, 25; vsrafsy 180b, 5.

walczyć się: valcicz szó svim neprzygaczelem 173a, 14; gdis szó chemy
valczycz 173a, 24.

wchód: na fchod sluncza 2b, 14; od fchodu sluncza asz do szapadu
2b, 12.

wczora: fczora 2a, 20.

wdrzucić: wdrzuczona reprobanda gl. 44a.

węże wy: przyrodzene vószeve 172b, 16.

węźrzeć: vesrzely 181b, 7.

wiarować się: varouacz szó grzechof 14b, 29; varugmis szó g(e) cha
172a, 24.

wiekuj: ku vekuge svathloscy 1b, 7; vekuge veszele 182b, 22; vekuge
pothópene 182b, 25.

wielebny (czcigodny, venerabilis): velebny doctor 11b, 30.

wieliki, więce (adv), więcszy, więtszy: uelikacz sznomona 2a, 15; ve-
like veszele 2a, 27; velike gromy 174b, 23; velikó svatloscy 176b,
11 i t. d., jeden raz zachodzi *wielki*: stari y mlody, velky y малы
etc. 3a, 13; vóce chualy ne dzal (sic)... czinicz 5a, 6 vócze... nysly
14a, 12; vócze 175a, 26; 178a, 26; vóczecz 171b, 33; nauócze
172b, 12 i t. d.; do tego *więce*, które odpowiada stł. **ΒΑΥΤΕ**,
comparativus przymiotny wypadłby *więcy*, na podstawie takiej
urobiony tu jest stopień wyższy z zwykłą końcówką *szy* t. j. *więc-
szy*, a z dyssymilacją *więtszy*: vóczszy y módrszy 5a, 15; tho
dzeczó gest... vóczsze, nysly thy 5a, 32; nauóczszó czeszcz 4a, 29;
geszcze vóthsze miloserdze 181a, 16; nauóthsiim skarbem 180b,
16; naduódsze miloserdze 181a, 19.

wielkokroc: velkokroc 12a, 3; velkokroc frequenter gl. 70b.

włodać: yse sobó fsiczka ne flodzó ut nemo possit de me voluptari
gl. 71a (zob. tekst).

wskryć (odsłonić): kaszalec gest... mary fskrycz 183a, 27.

- wszako*: fszakocz... szø nafrocily 14b, 3.
- wszegdyñci* (jednakowöz): fszegdiincy 4a, 7.
- wszeliki*: fszeliky clouek 3a, 26; fselikego omnes gl. 70b.
- wszelkni*: wszelkný sz vasz Porząd. III, 1.
- wszyciek*, *wszycki*: fszyczek svath 4b, 22; fszyczka snamona 179a, 8; fszyczkø tagëniczø 179b, 7; se fszyczkø ryszø (rzeszå) 181a, 21; fsyzcko bogadstwo sprzedala 182a, 3; yse sobø fsziczka ne flodzø gl. 71a; vsiczko ymene reliquens cum possessionibus suis gl. 74b.
- wszyściek*: isczy... fszyszczek swath... ogarnølo 2b, 28.
- wszytek*: po fszythkemv krolestw 1a, 5; fszythkycz svøthe 2a, 9; nade fszytkiim svathem 3a, 22; fszythky ðniy (acc.) 14a, 31; fszythczy... szø... bogegely (sic) 175a, 21; fszythcy... vmrzecz muszemý 175a, 27; fszythky clonky 174a, 14; fszythky angøly (acc.) 181a, 18.
- wtóry*: ve fthore nedzely 2a, 13; prze fftore vcho 173b, 32; (wtóre adv.); fftorecz 2b, 7; 171b, 25; 173a, 33; (*nawtórki* adv. *ponownie*): nãftorky 14b, 32; 183a, 11.
- wychytrzyć*: vichitrzil euasit gl. 102b.
- wyléc*: vileson cum castrum expugnaretur gl. 28b.
- wynić* (wyjść): vynydzø (sic) 4a, 28.
- wyradzić*: vyradon (sic) castrum traditum per dyabolum gl. 144a.
- wyrzadzić* (wychować): na sluszbo ge vyrzødzy 12a, 10.
- wysiepać*: wysepawszy ewlsis mamillis gl. 170b.
- wzjawienie*: fsgauene apparicio gl. 147b; cf. f. 57a.
- wzjawić się*: svøty crisz gest sø bil fsgavil fuit manifestata gl. 101a.
- wzmóc*: wsmoszona confortata gl. 173a.
- zachycić*: zachyczona rapta est gl. 134b.
- žadzić*: zadzila horrebat gl. 161b.
- zaganiać*: szagana expugnat inimicum gl. 142b.
- zakać*: przszakalu (sic) immaculati gl. 155b.
- zamartwe*: zamarthwe semivivam carnifex dereliquit gl. 167b.
- zamięszkać*: (gdybyśmy) ktorego svotego samoskali (sic) negligenter agimus erga... gl. 156a (por. mięszkać).
- zamięszkanie*: prze samøkane nase ob obmissorum supplecionem gl. 156a.
- žandny*: dussze, kthore nýe maýa zandnego wspomozenýa Porząd. III, 2a; zandných szwýanth nýe maczýe w thým thegodný Porz. 3a; aný szadný reczý yego Porz. III 3b (w dekalogu wierszowaným. Pisarz wymawiał ten wyraz snadż z nosowem brzmieniem; étymologiczne tłumaczenia zebrane i objaśnione w rozprawie J. Jirečka: *O tom, jak ve staré češtině latinské nullus, nemo byvalo pronášeno*; Zasedání české společnosti nauk 8 ledna 1883. Miklosich Von der

Negation in den slav. Sprachen, tłumaczył jako wyrób z niżej jeden, J. Jireczek inaczej.

zapad (zachód): od fchodu sluncza asz do szapadu 2b, 13; do szapada sluncza 2b, 18.

zapamiętać (zapomnieć): xt svich ran y tesze sve mōky szapamōtal 181a, 2.

zapadać (?): zapōda custodit ab eo; cf. *pāda* u Kochowskiego.

zapiętkość: f neuerze y sapecloscy in tenebris infidelitatis gl. 101b.

zapiętkły: cloueka zapeclego induratum gl. 102a.

zasię (zaś, potem): thy szō... szaszō f szemō obrocisz 174a, 3; (znowu): szaszō 183a, 6; szōcz ge byly szobe nalesly 183a, 14; czas... abi szō thy ku swemu domu szaszō nafrocyl 184a, 20.

zażrzeć: tedi uōcz sasrōcz temu invidens gl. 74b.

zboże (dobytek, majątek): aby thy ne poszōdal czudze szony any sbosa gego 175a, 18; ony swe sbosze... rosprzedaly 182a, 10; sbosze prosperitas gl. 20a.

zdać: dzevicza sdana copulata gl. 70a.

żegnać (incantare): wōsz przyrodzene tho ma, ysze gdisczy gy szegunagō, wōczcy on gedno vcho ogonem szaslony 173b, 25; por. w czeskiej Alex. „Aspis hádek jeden... když kto *kůsly* chtie jej jéty, jedno ucho k zemi stůli a druhé chvostem zatůli“ Alexandreis česká ed. Hattala i Patera, Svatovitský ruk. v. 219.

żegnanie (incantatio): abycz ne slyslal (sic) szegnana 173b, 28.

ziemianin (mieszkaniec): fszythczy szemane 176a, 9.

zmarłykrzesić: aby smarthvykrzesil 182b, 5; 183a, 25.

zmarływstać: smarthfyfstal 171b, 23; ona natichmasth gest... smarthfy byla fstala 183b, 4.

znamię (znak, dowód): sznamō tego gest 11b, 9; na snamō tego, yszezc etc. 184b, 4.

znamięnity: snamenita notoria gl. 119b.

żona (niewiasta): gedna dobra szona 183a, 20.

zumięć (z-umieć): swmeli szō stupefacti gl. 169b; gl. 75 v. (porów. нзсѣмкѣти).

Dodatki i błędy.

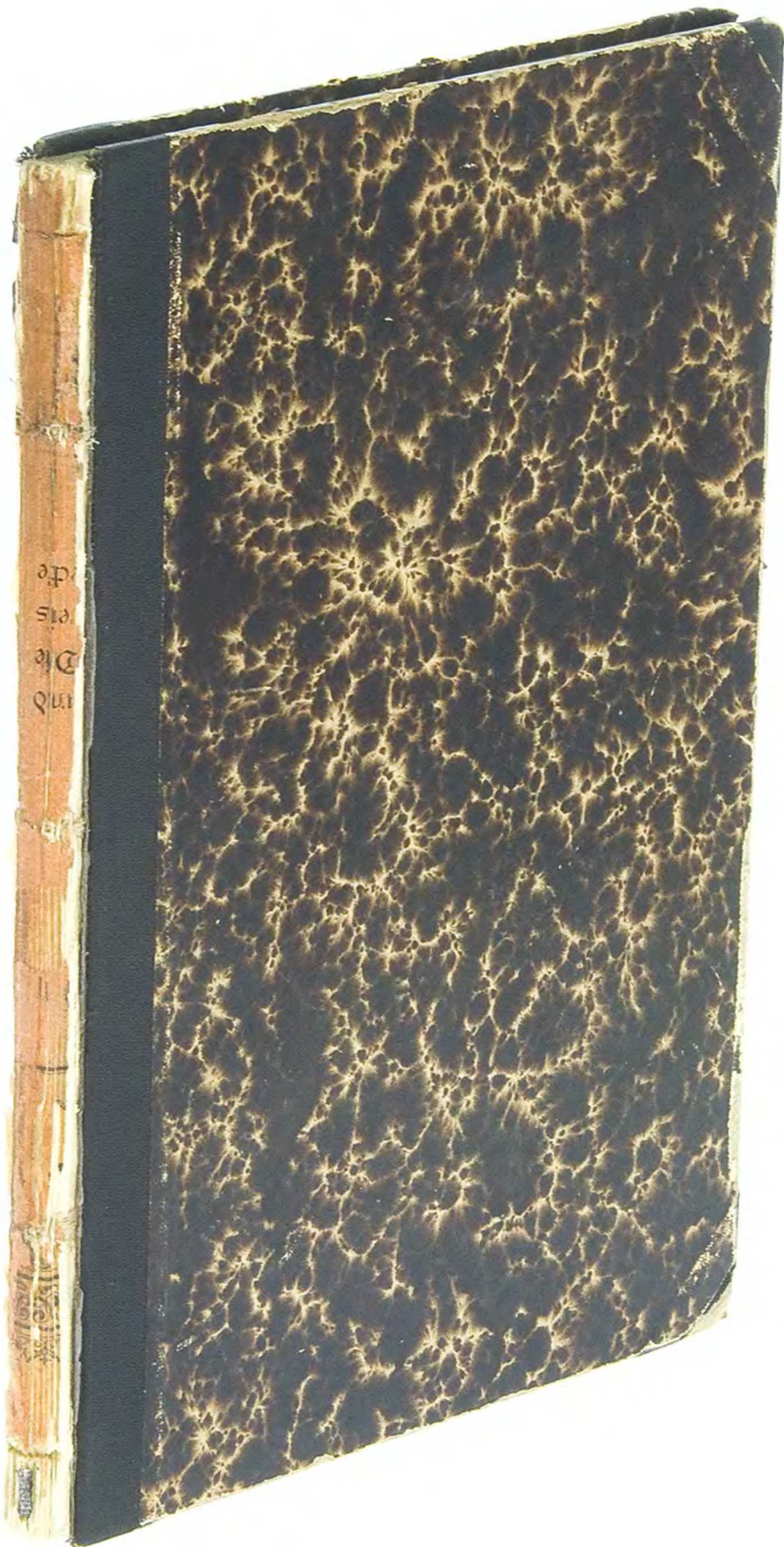
W tekście kazań zostały jeszcze nieliczne te błędy drukarskie: 1a, 3 czyt. czpsto. — 2a, 2 czyt. nouřny, poprawione z nouiny. — 2a, 15 czyt. Allecz. — 2b, 9 odsyłacz jest 2 (nie 3). — 2b, 16 skreśl. ods. 6. — na końcu 4a, 9 należy dopisać e, a w nocie 11 przed c położyć znak przecinka. — 4a, 22 czyt. szφ, 4b, 33 dagφ. — 5b, 28 zam. tescze ma być (tesze). — 11b, 4 zam. slosch ma być sloscz. — 14b, 30 ma być nyszadnemu jako jeden wyraz. — 172, 30 czyt. byl choual. — 175a, 13 po mely położyć kropkę, 175b, 13 przed A φ. — 175b, 19 czyt. ten; 176b, 23 rozł. an i goły. — 176a, 25 dod. maria. — 176b, 15 ma być odsyłacz nie 3), ale 2). — 176a, 9 czyt. fszytchzy. — 176b, 21 ma być nie sukeynimy, lecz sukegnimy. — 178a, 5 wyraz abycz zapewne lepiej rozdzielić a bycz (= a być). — Na str. 55 należy liczbę karty 176b poprawić na 177b. — 177b, 12 ma być swōthy. — 178a, 18 czyt. stōpyly. — 180a, 7 po byl przecinek. — 181a, 9 czyt. ys(e)cy. — 183, 24 czyt. swōtego. — 184b, 13 odsyłacz ma być 2). — Głosa 64 r. brzmi vybaua, nie vybana. — ŷ napotyka się także: 2a, 25 (przyneszoniř); 3a, 12 (nizkřř); 3a, 13 (vbo-dzř); 4a 28 (rzeliqiuamř); 180a, 16 (břlo); 183b, 20 (mariř). — Nosówka wyrażona przez φ, przekreśl. jeszcze raz pionowo: 3b, 5 (zob. not 9), potem 3b, 29 i 4a, 11 (vφcz): 4a, 34 (svφthszy); 4b, 17 (svφ); 5a, 33 (vφczsze). — Nosówka wyrażona przez o z kreską od d. ma również jeszcze przekreśl. pionowo: 4a, 22 i 46, 21 (szφ); podobnie z kreską pierw. od góry: 5a, 15 (vφczszy); 14b, 28 i 178a, 26 (vφcz). — Nosówka wyraż. przez o z kreską tylko od g: 3a, 3 (szapradφ) i 172b, 12 (swōthy); z kreską tylko od d: 3a, 20; 4a, 31; 174b, 6 (vφcz); 4b, 21 (szapradφ (sic)); 11b, 17 (svōthego) 14a, 10 (swōthy); 14a, 12 (vφcze); 14a, 23 (svōte); 14b, 17 (blφd); 171b, 10 (volφ); 172b, 24 (swōty); 173, 27 (pamφcz); 174b, 23 (szφ); 179b, 21 (sverzφ); 183b, 10 (bo-dφcz (sic)). Niepewne, czy ma być φ czy φ 5a, 23 (pφkna) i 176b, 6. — Przy rozdzielaniu wyrazów rzadko jest w oryginale rozłącznik umieszczony; w naszym tekście zawsześmy go powtórzyli, dodać tylko należy: 1b, 2 i 11; 4a, 28; 5a, 22; 12a, 6; 171b, 33; 173a, 32; 176a, 8; 176b, 15; 177a, 9; 180a, 18; 181a, 16; 183a, 7. — Wyrazy *Christus* i wyraz *presto* bardzo często powtarzający się, wypisany 176b, 2 jako *przesto*, czasami *presto*, piszą się zwykle xřt, xřta, řsto; gdzie tu w tekście nad p nie ma kreski, uprasza się dopisać ja.

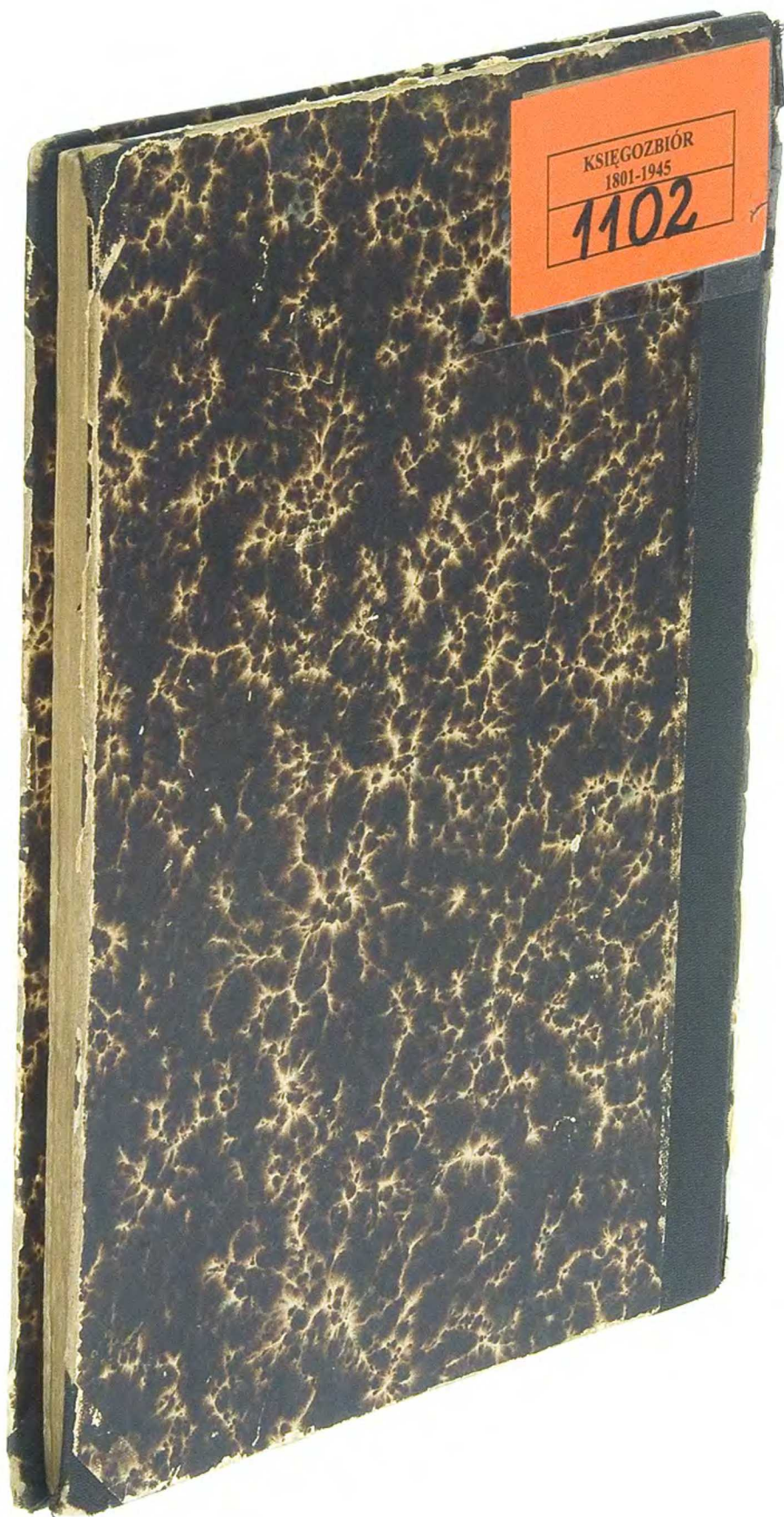
KSIĘGOZBIÓR
1801-1945

1102

in
Die
eis
de

Al
1501

KSIĘGOZBIÓR
1801-1945

1102